

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรตามองค์ประกอบของหลักสูตร

2.2.1 ด้านการนำหลักสูตรไปใช้

2.2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

2.2.3 ด้านการจัดการใช้สื่อการเรียนการสอน

2.2.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล

2.3 หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาสเขต 1

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

การดำรงอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หลายคนมักตั้งคำถามว่าการศึกษช่วยพัฒนาทรัพยากรบุคคลในปัจจุบัน ผลดีและเตรียมพลโลก แห่งอนาคตได้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาที่ได้มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าความ ต้องการและสนองตอบต่อแนวคิดเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลเท่านั้น แต่นั้นควรหมายถึงไปถึง ไปถึงการจัดการศึกษาที่สะท้อนให้ผู้เรียนได้รับรู้และซึมซับบริบทต่างๆตามสภาพสังคม และ วัฒนธรรมแห่งความเป็นจริง ควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจในคุณค่าของความเป็นมนุษย์อย่าง สมบูรณ์

ชาอุซัย อัจฉินสมาจาร (2537 : 39) หลักสูตรการเรียนการสอน จึงเป็นเสมือนทาง นำที่ชี้แนะให้ผู้มีส่วนในการจัดให้มีการศึกษาปฏิบัติและดำเนินตาม โดยไม่ต้องคาดเดาการปฏิบัติหรือ ดำเนินการนั้นๆ เพราะการคาดเดานั้นจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดได้ง่ายอีกทั้งยังไม่ก่อให้เกิด ประโยชน์อีกด้วย

ดั่งที่พระองค์อัลลอฮ์ ได้ตรัสว่า

﴿ وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَسْتَعِينُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ﴾ النجم : 28

ความว่า “ และพวกเขาไม่มีความรู้เรื่องนั้นเลย พวกเขา มิได้ปฏิบัติตามคำสั่งใดนอกจากการคาดเดา และแท้จริง การคาดเดานั้น จะไม่อำนวยประโยชน์อันใดแก่ความจริง ได้”

อันนัจมุ : 28

ดังนั้นการนำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ใน โรงเรียนถือเป็นการกีดกันในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในตัวหลักสูตรอีกด้วย

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร มีผู้ให้คำนิยามแตกต่างกันมากมาย ความหมาย และขอบเขตของหลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลง ไปอยู่เสมอและสะท้อนให้เห็นถึงปรัชญาการศึกษาในแต่ละสมัย ดังนั้นผู้วิจัยได้คัดเลือกความหมายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังนี้

คำว่าหลักสูตรมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “Curriculum” มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า “Currere ” หมายถึง เส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง(Running Course หรือ Running Sequence of Course or Learning Experience การเปรียบหลักสูตรกับสนาม หรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่งขึ้นเนื่องจากการที่ผู้เรียน จะสำเร็จการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง ผู้เรียนจะต้องเรียน และพยายามฝ่าความยากของวิชา ฝึกประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆที่กำหนดไว้ในหลักสูตรไปตามลำดับ เช่นเดียวกับนักวิ่งแข่งอย่างอดทน ฝ่าอุปสรรค เพื่อชัยชนะหรือคือความสำเร็จนั่นเอง (อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ 2539)

กู๊ด (Good 1973 อ้างถึงใน นิตยา เปลื้องนุช 2546 : 4) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการคือ

1. เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบ ให้ผู้เรียนได้ศึกษา เช่น หลักสูตรภาษาไทย หลักสูตรคณิตศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งก็คือหลักสูตรเป็นวิชา

1. หลักสูตร คือ คำโครงของเนื้อหาหรือข้อบ่งชี้เฉพาะที่จะต้องสอนซึ่งโรงเรียนต้องจัดให้แก่นักเรียน เพื่อให้มีความรู้การศึกษาแต่ละระดับ หรือได้รับวุฒิปัตร์เพื่อสามารถเข้าศึกษาต่อในสายอาชีพต่อไป ความหมายในข้อนี้ จึงหมายถึงทั้งฉบับซึ่งรวมทุกวิชาเข้าด้วยกัน

2. หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ นักเรียนจะต้องได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียน และสถานที่ศึกษา ความหมายในข้อนี้ หลักสูตรทั้งฉบับซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาวิชา ส่วนหนึ่ง และประสบการณ์อีกส่วนหนึ่ง

โอลิวา (Oliva 1982 อ้างถึงใน นิตยา เปลื้องนุช 2546 :4) ตั้งข้อสังเกต วิชาชีพด้านการศึกษา คำว่าหลักสูตรเป็นคำที่เข้าใจความหมายได้ยาก อาจจะรู้กันเฉพาะกลุ่มคนที่ริเริ่มทำเท่านั้น เป็นคำที่ค่อนข้างลึกลับเมื่อเทียบกับคำอื่นๆในวิชาชีพเดียวกัน เช่น การบริหาร (Administration) การสั่งสอน (Instruction) และการนิเทศ (Supervision) คำเหล่านี้มีน้ำหนักที่เน้นการกระทำ กล่าวคือ การบริหารได้แก่ การกระทำกิจกรรมบริหารการสั่งสอน ได้แก่ การสอน (การสั่ง) ส่วนการนิเทศ ได้แก่ การกระทำกิจกรรมนิเทศ ทุกคนสามารถเข้าใจได้ทันทีอย่างกว้างๆว่าจะบริหารอะไร จะสอนอะไร และจะนิเทศอะไร เมื่อมาพิจารณาคำว่าหลักสูตรกันบ้าง คำนี้ไม่สามารถแสดงกิจกรรม หรือการด้วยตัวของมันเอง จำเป็นต้องใช้กิจกรรมอื่นมาช่วย เช่นการพัฒนาหลักสูตร การทำหลักสูตรการจัดหลัก การจัดหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร การสร้างหลักสูตร และการบริหารหลักสูตร เป็นต้น (วิชชชัย ชัยจิรฉายากุล ,2529)

แคสเวล และแคมป์เบล (1935 อ้างถึงใน นิตยา เปลื้องนุช 2546 : 5) ไม่ได้มองหลักสูตรว่าเป็นกลุ่มของรายวิชา แต่หมายถึง ประสบการณ์ทุกชนิดที่เด็กมีภายใต้การแนะนำของเซแลอร์ และอเลคซานเดอร์ ได้ให้คำจำกัดความของหลักสูตรในปี 1954 ไว้อย่างกว้างๆว่า

หลักสูตรของโรงเรียน ได้แก่ ความพยายามทั้งหมดของโรงเรียนที่จะทำให้เกิดผลที่พึงปรารถนาให้สถานการณ์ทั้งในและนอกโรงเรียน

หลักสูตรได้แก่ ยอดรวมทั้งหมดของความพยายามของโรงเรียนที่จะทำให้เกิดผลต่อการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นในห้องเรียน ในสนามเล่น หรือโรงเรียน

เพื่อให้เป็นการเฉพาะเจาะจง เรานิยามหลักสูตรว่า เป็นแผนสำหรับกำหนดอนุกรมของโอกาสในการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายกว้างๆและจุดหมายเฉพาะที่สัมพันธ์กันแก่ประชากรกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดที่โรงเรียนหนึ่งๆเป็นผู้จัด (นิตยา เปลื้องนุช, 2546 : 5)

นักการศึกษาของไทยหลายท่านแสดงความคิดเห็น และความหมายของคำว่าหลักสูตรไว้หลายประการ เช่น

ศุมิตร คุณานุกร (2518) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ในสองระดับ คือ “หลักสูตรในระดับชาติกับหลักสูตรในระดับโรงเรียน หลักสูตรในระดับชาติหมายถึง โครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะ สอดคล้องกับความกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ ” ส่วนหลักสูตรในระดับโรงเรียน หมายถึง “โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ”

สวัสดิ์ ประทุมราช (2521 : 1) กล่าวว่า หลักสูตร คือ “แผนหรือแนวทางการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียนที่ชี้แนะให้ผู้บริหารการศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้จัดประสบการณ์ทั้งหมดตามหลักสูตรกำหนด เพื่อให้เยาวชนหรือพลเมืองของประเทศได้พัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติอันพึงประสงค์ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติ ”

ธำรง บัวศรี (2531 : 7) “ หลักสูตรคือ แผนที่มีการออกแบบหรือจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรม และมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่างๆตามจุดหมายที่กำหนดไว้ ”

วิชัย วงษ์ใหญ่ หลักสูตรหมายถึง

1. รายการที่โรงเรียนกำหนดสอนและรวมทั้งวัสดุ หลักสูตรอื่นๆ
2. รายวิชาที่สอนให้กับเด็ก
3. จกรายวิชาที่โรงเรียนเปิดสอน
4. การวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งทางโรงเรียนจัดเสนอแนะขึ้น

มาเรียม นิลพันธ์ (2543 : 6 อ้างถึงใน มาหะมะรือสาลี บินเซ็ง 2556 : 24) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง เอกสารข้อกำหนดเกี่ยวกับมวลประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เจริญงอกงามพัฒนาไปแนวทางที่ต้องการ

อาลี อะฮมัด หมัดกูร์ (Ali Ahmad Madkur, 1999 : 72 อ้างถึงใน มาหะมะรือสาลี บินเซ็ง 2556 : 24) หลักสูตรในทัศนะอิสลามว่า เป็นระเบียบแบบแผนที่สมบูรณ์ ซึ่งครอบคลุมความรู้ที่มาจากพระผู้เป็นเจ้า หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ ทักษะ วัฒนธรรม สังคมกีฬา และศิลปะ รวมไปถึงกิจกรรมต่างๆซึ่งโรงเรียนหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาจะต้องจัดให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่องค์อัลลอฮ์ทรงประสงค์ตลอดจนเพื่อพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนอย่างทั่วถึงในทุกๆด้านสอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาในอิสลาม

จากความหมายทั้งหมดดังกล่าวสามารถสรุปว่า “หลักสูตร คือ การบูรณาการ ศิลปะการเรียนรู้ และมวลประสบการณ์ต่างๆเข้าด้วยกัน ซึ่งสามารถนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามสิ่งที่ตั้งคความคาดหวัง และมีการกำหนดแผนงานไว้ล่วงหน้า โดยสามารถปรับปรุง พัฒนา ให้เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียน ได้มีความรู้ ความสามารถสูงสุดตาม ศักยภาพของแต่ละบุคคล”

2.1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

ในการจัดการเรียนการสอนสิ่งสำคัญอันหนึ่งคือการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อให้แน่ใจว่าเยาวชนแต่ละวัยและแต่ละช่วงชั้นการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน คือมีแนวทางแค่ไหน กำหนดไว้ว่าควรเรียนรู้วิชาอะไร เนื้อหาสาระมากน้อยแค่ไหน ควรได้รับการฝึกฝนให้ได้รับทักษะด้านใด และควรมีการพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและ ปัญญาอย่างไร จะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่จะทำให้ความมั่นใจได้ว่าจะได้รับการศึกษาตามที่ มุ่งหวังได้ก็คือหลักสูตร โดยเฉพาะเมื่อมีหลักสูตรเป็นแนวทางในด้านประสบการณ์แก่ผู้เรียนแล้ว ก็ เป็นที่คาดหวังได้ว่าผู้เรียนแต่ละสาขา และแต่ละช่วงชั้นการศึกษาจะได้รับการศึกษาในแนวเดียวกัน และถึงแม้ว่าในการปฏิบัติผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกันไปบ้าง แต่การเรียนการสอน ย่อมจะมุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน

นักการศึกษาชาวอเมริกัน ได้กล่าวเน้นความสำคัญของหลักสูตรว่า “หลักสูตรเป็นเสมือนเครื่องนำทางให้เด็กไปสู่จุดหมาย หลักสูตรไม่ใช่เป็นแต่เพียงแนวการเรียน เท่านั้น ยังรวบรวมรายการและปัญหาต่างๆไว้อีกด้วย หลักสูตรไม่ใช่เนื้อหาวิชาแต่เป็นกิจกรรม ทั้งหมดที่นำเข้ามาในโรงเรียน ”

มะลิ ศรีชูและธีรยุทธ รัชชะ (2549 : 8 อ้างถึงใน อับดุลสมัด โตะอาลิม 2550 : 19) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการศึกษา เพราะ หลักสูตรเปรียบเสมือนเข็มทิศที่กำหนดทิศทางในการเดินทางได้อย่างถูกต้อง และแม่นยำตรง เป้าหมายที่เราต้องการ

สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 9 อ้างถึงใน ลูกหมาน หนุยามาด 2556 : 30) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า เป็นแผนการปฏิบัติงานของครูในการจัดการเรียนรู้ให้กับ ผู้เรียนและ ช่าง บัวศรี (2542:8) ได้กล่าวถึงเรื่องหลักสูตรว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการศึกษาค ส่วนร่วม นั่นคือหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษา ของ ชาติไปแปลงเป็นการกระทำขั้นพื้นฐานใน โรงเรียนหรือสถานศึกษา ถ้าจะกล่าวว่หลักสูตรคือ หัวใจทางการศึกษาก็คงไม่ผิดเพราะถ้าปราศจากหลักสูตรเสียแล้วการศึกษาก็ย่อมดำเนินไม่ได้ และ

หลักสูตรยังมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน กล่าวคือถ้าหากไม่มีหลักสูตร ก็สอนไม่ได้เพราะไม่รู้จะสอนอะไร หรือถ้าจะสอน โดยคิดเอาเองก็จะเกิดความสับสน โดยที่อาจสอนเข้ามา ไม่เรียงลำดับตามที่ควรจะเป็น ผลการเรียนรู้อาจไม่เป็นไปตามที่คาดไว้

ในการจัดการศึกษาที่บรรลุเป้าหมาย ได้นั้นต้องอาศัยหลักสูตรเป็นเครื่องมือไปสู่การบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ถ้าปราศจากหลักสูตรเสียแล้ว การจัดการศึกษาจะไม่มีวันสำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ได้เลย หลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการศึกษาทีเดียว

จากความสำคัญของหลักสูตรดังกล่าว พอสรุปได้เป็นข้อๆ ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นเสมือนเบ้าหลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา
3. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางการให้การศึกษา
4. ในโรงเรียนหลักสูตรจะให้แนวปฏิบัติครู
5. หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงานและพัฒนาการของเด็กตามจุดหมายของการศึกษา
6. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่า ผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง
7. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้าง ที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม
8. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า วิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้ เป็นไปด้วยความราบรื่นและผาสุกเป็นอย่างไร
9. หลักสูตรย่อมทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตที่จะเป็นอย่างไร
10. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะและเจตคติของผู้เรียนในอนาคตที่จะอยู่ร่วมในสังคม และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและชาติบ้านเมือง หลักสูตรของสถานศึกษาในแต่ละแห่ง มีความสำคัญมากที่สุด เพราะหลักสูตรจะเป็นเอกสารที่ประกอบด้วยข้อความที่แสดงให้เห็นวิสัยทัศน์หรือทิศทาง รวมทั้งภารกิจที่ทางสถานศึกษาหรือหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จัดทำขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดหมายที่ตั้งไว้ โดยทั่วไปหลักสูตรจะมีความสำคัญอย่าง ดังนี้

1. พัฒนาคคนในสังคมให้มีคุณลักษณะที่คาดหวัง
2. เป็นเครื่องมือจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายและส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคลให้มีพฤติกรรมและคุณธรรม จริยธรรม รากฐานความคิดที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และสมาชิกที่ดีของสังคม
3. ผู้เรียนสามารถค้นพบความสนใจ ความถนัด ที่แท้จริงของตนเอง และสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ
4. เป็น โครงการ แผนงาน หรือข้อกำหนด ที่ชี้แนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมจากการที่ได้ค้นคว้าในเรื่องความสำคัญของหลักสูตรจึงได้สรุปความว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาคคนในสังคมให้มีคุณลักษณะที่สังคมคาดหวัง หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ทำให้การจัดการศึกษابรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้ โดยหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคลสามารถปลูกฝังพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม วางรากฐานความคิดที่เป็นการสนับสนุนและสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถทำให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ที่แท้จริงของตนเอง และพัฒนาได้เต็มศักยภาพ นอกจากนี้ยังเป็น โครงการ แผนงาน ข้อกำหนด ที่ชี้แนะให้ผู้บริหารศึกษา ครู – อาจารย์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำไปดำเนินงานสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

2.1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษา

องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง ส่วนที่อยู่ภายในและประกอบกรเข้าเป็นหลักสูตรเป็นส่วนที่สำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรไปด้วย

นิยามของหลักสูตรนอกจากชี้ให้เห็นว่ามีสาระสำคัญอะไร และมีความหมายอย่างไรแล้ว ยังชี้ให้เห็นว่าจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นอย่างไร จะเห็นว่าในแบบหรือแปลนบ้านหรือพิมพ์เขียวของบ้าน จะมีองค์ประกอบของบ้านที่สำคัญ เช่น เสา พื้น ฝา เพดาน ไม่มีหลักสูตรจะไม่สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้ผล องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Education Goals and Policies) หมายถึงสิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว
3. รูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร (Types and Structures) หมายถึงลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์
4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objective) หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว
5. เนื้อหา (Content) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ
6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objectives) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถ หลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนด
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้
8. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Material and Instructional Media) หมายถึง เอกสารสิ่งตีพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถบวีดิทัศน์ ฯลฯ และ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆรวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา และอื่นๆ ที่จะช่วยส่งเสริม คุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

หลักสูตรเป็นระบบ (Curriculum as a System) เป็นกระบวนการโดยการส่งวัตถุดิบเข้าไปสู่กระบวนการ แล้วจึงได้ผลผลิตที่สมบูรณ์

Input —————> Content and Process —————> Output

แนวความคิด เรื่อง ระบบหลักสูตร ในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนนั้น พิจารณาในแง่ของระบบ จากองค์ประกอบทั้ง 3 ควบคู่กันทั้งตัวป้อน เข้าไปสู่กระบวนการ และ

ผลผลิตที่ออกมาว่าจะเป็นอย่างไร เป็นแนวคิดในการเข้าใจหลักสูตรเชิงระบบ นอกจากนั้นแล้วสามารถเข้าใจองค์ประกอบหลักๆของหลักสูตรว่าประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ประการคือ

1. Curriculum Objective คือ ความมุ่งหมายของหลักสูตร และการเรียนการสอนหลักสูตรจะต้องมีความมุ่งหมายเป็นอันดับแรกและต้องชัดเจนทั้งความมุ่งหมายทั่วไปและความมุ่งหมายเฉพาะ

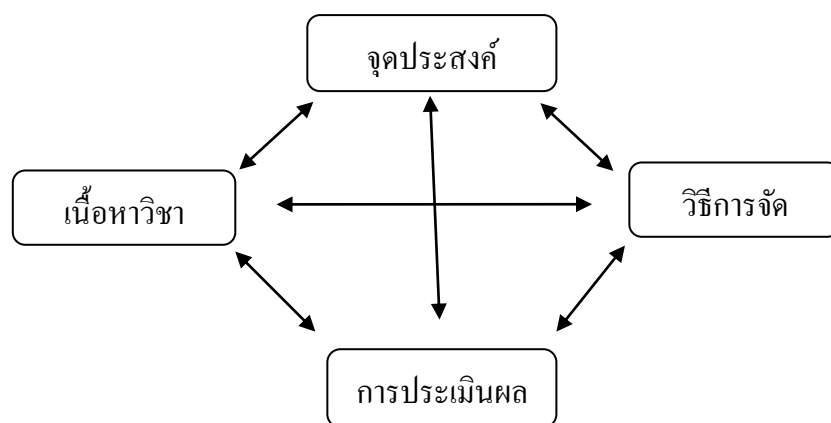
2. Curriculum Structure คือ โครงสร้างของหลักสูตร เป็นส่วนที่กล่าวถึงว่าหลักสูตรมีการแบ่งระบบการศึกษาอย่างไร เช่นแบ่งเป็นภาคเรียนเป็น หรือจะใช้เวลานานเท่าไร

3. Curriculum Contents คือ เนื้อหาของหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญของหลักสูตร กล่าวคือ ต้องกำหนดว่าจะต้องจัดสอนเนื้อหาอย่างไร มากน้อยเท่าไร

4. Curriculum Material คือ วัสดุประกอบหลักสูตร หลักสูตรจะมีความมุ่งหมายโครงสร้างหรือเนื้อหาอย่างไร จะต้องคำนึงถึงวัสดุประกอบหลักสูตรด้วยวัสดุกลุ่มแรกคือ แบบเรียน วัสดุที่สอง คืออุปกรณ์การสอน เป็นอุปกรณ์ประกอบการสอนที่จำเป็น

5. Curriculum process คือ กระบวนการเรียนการสอนให้ปฏิบัติตามหลักสูตรเริ่มด้วยวิธีสอน การจัดชั้นเรียน เทคนิคในการจัดกิจกรรมให้แก่แก่นักเรียนรวมทั้งการวัดผลและประเมินผลการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่จำเป็นและสำคัญของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวความคิดของไทเลอร์ (Tyler) (อ้างถึงใน สุทนต์ ศรีไสย์ 2551:59) แสดงให้เห็นองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย 4 ประการคือ 1) จุดประสงค์ 2) เนื้อวิชา 3) วิธีการจัดการ 4) ประเมินผล ดังแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักสูตร

ภาพประกอบที่ 2

ทาบ (Hilda Taba อ้างถึงใน สุทธนู ศรีไสย์ 2551:59) มีความเห็นว่าหลักสูตรควรมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
2. เนื้อหา และประสบการณ์การเรียนรู้
3. การประเมินผล

องค์ประกอบของหลักสูตรตามแบบของ Beauchamp (อ้างถึงในสุทธนู ศรีไสย์ 2551:59) แบ่งออกเป็นประเด็นใหญ่ๆคือ

1. เนื้อหาสาระและวิธีการจัด
2. จุดมุ่งหมายทั่วไปและเฉพาะ
3. แนวการนำหลักสูตรไปใช้สอน

4. การประเมินผลและยังมีนักการศึกษาไทยหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

สุมิตร คุณานุกร (2520:9) กล่าวว่า เมื่อพิจารณาหลักสูตรในแง่ขององค์ประกอบแล้วจะมี 4 ประการด้วย คือ

1. ความมุ่งหมาย (Objective)
2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

ธีรารัง บัวศรี(2533:8) กล่าวว่า สำหรับหลักสูตรนั้น้องค์ประกอบที่สำคัญและขาดไม่ได้อย่างน้อย คือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims)
2. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน (Instructional Objective)
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (Content and Experiences)
4. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies)
5. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน (Instructional Media and

Material)

6. การประเมินผล (Evaluation)

กรมวิชาการ (2522:4-5) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรว่าหลักสูตรประกอบด้วย

1. จุดหมาย คือความประสงค์หรือความต้องการศึกษา

2. หลักการ คือ ทิศทางหรือแนวทางซึ่งจะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร
 3. โครงสร้าง คือกลุ่มวิชาหรือรายวิชาต่างๆในหลักสูตร อันมีทั้งส่วนที่บังคับ ส่วนที่ให้เลือกเรียนตามถนัด และส่วนที่ให้เลือกเสรี อนึ่งจะต้องกำหนดสัดส่วนของกลุ่มวิชานั้นๆด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้

4. จุดประสงค์ของการเรียนรู้แต่ละรายวิชา หมายถึง ความรู้ ทักษะหรือทัศนคติบางประการ โดยเฉพาะรายวิชานั้นๆซึ่งนักเรียนต้องรู้ ต้องมี หรือต้องปฏิบัติให้ได้

5. เนื้อหารายวิชา คือ ประสบการณ์ต่างๆทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งกำหนดไว้สำหรับวิชานั้นๆอันจะช่วยให้บรรลุถึงจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่วางไว้

6. สื่อการเรียน คืออุปกรณ์ต่างๆที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติตามที่ต้องการ

7. วิธีสอน การสอนย่อมช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

8. การประเมินผล คือ เมื่อสอนไปแล้วจะต้องวัดดูว่า นักเรียนได้คิดมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะตามนัยของจุดประสงค์การเรียนรู้เพียงใดหรือไม่ และจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไรต่อไป

สังัด อุทรานันท์ (2532:244) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรว่า หลักสูตรที่ดีควรประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
 2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งควรมีจุดหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ

3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์

4. การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

5. การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนและวิชาในชุมชน

6. การประเมินผล

7. การเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือและส่งเสริมผู้เรียน

การจำแนกองค์ประกอบของหลักสูตรดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อาจจะแตกต่างกันบ้าง ในรายละเอียด แต่ในหลักสูตรใหญ่มีประเด็นหรือองค์ประกอบที่สำคัญเหมือนกันอย่างครบถ้วนซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้หลักสูตรสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.4 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims)

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง ความตั้งใจหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้ที่จะผ่านหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสำคัญเพราะเป็นตัวกำหนดทิศทางและขอบเขตในการให้การศึกษาแก่เด็ก ช่วยในการเลือกเนื้อหาและกิจกรรม ตลอดจนใช้เป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการประเมิน

จุดมุ่งหมายของการศึกษามีอยู่หลายระดับ ได้แก่ จุดมุ่งหมายระดับหลักสูตรซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่บอกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรู้เป้าหมายของหลักสูตรนั้นๆ จุดมุ่งหมายของกลุ่มวิชา วิชาแต่ละกลุ่มจะสร้างแต่ลักษณะที่แตกต่างกันให้กับผู้เรียน ดังนั้นแต่ละกลุ่มวิชาจึงมีการกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ต่างกัน จุดมุ่งหมายรายวิชาเป็นจุดมุ่งหมายที่ละเอียดจำเพาะเจาะจงกว่าจุดมุ่งหมายกลุ่มวิชา ผู้สอนรายวิชาจะกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนเนื้อหาแต่ละบทแต่ละตอนขึ้นรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม แม้ว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษามีหลายระดับดังกล่าวแล้ว แต่จุดมุ่งหมายทุกระดับย่อมสอดคล้องกันและนำไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน

2.1.4.1 เนื้อหา (Content)

เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว กิจกรรมขั้นตอนต่อไปคือ การเลือกเนื้อหา ประสพการณ์การเรียนรู้ต่างๆที่คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยดำเนินการตั้งแต่การเลือกเนื้อหาและประสพการณ์ การเรียงลำดับเนื้อหาสาระ พร้อมทั้งการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม

2.1.4.2 การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)

เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดทำวัสดุหลักสูตร ได้แก่ คู่มือครู เอกสารหลักสูตร แผนการสอน แนวการสอน และแบบเรียน เป็นต้น การจัดเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและสิ่งแวดล้อม เช่นการจัดโต๊ะเก้าอี้ อุกห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ในการเรียน จำนวนครูและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

การดำเนินการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะหลักสูตรจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครู ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ในด้านการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ การวัดและประเมินผล จิตวิทยาการสอน ตลอดจนทั้งปรัชญาการศึกษาของแต่ละระดับ จึงทำให้การเรียนของผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

2.1.4.3 การเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

เมื่อสร้างหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้สร้างหรือผู้พัฒนาต้องคำนึงถึง เพราะเป็น กระบวนการที่ต้องมีกิจกรรมและวิธีต่างๆ เช่น จัดทำเอกสารและวิธีการต่างๆ เช่น คู่มือการใช้ หลักสูตร นิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร พร้อมเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

ซาร์จ บิวส์รี (2542: 306) เสนอว่า บุคลากรที่สำคัญที่จะต้องเตรียม ได้แก่ คีษานินเทศก์ นักแนะแนว ผู้บริหารการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนซึ่งเป็นบุคลากรที่สำคัญ อย่างยิ่งต่อการใช้หลักสูตร เนื่องจากจุดหมายปลายทางของหลักสูตรคือ การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ใน ตัวผู้เรียน และบุคคลที่จะทำให้หลักสูตรบรรลุผลดังจุดหมายที่วางไว้คือ

2.1.4.4 การประเมินผลหลักสูตร (Evaluation)

การประเมินผลหลักสูตร คือ การหาคำตอบ หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่ กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายหรือไม่มากนักน้อยเพียงใดและอะไรเป็นสาเหตุ การประเมินผลหลักสูตรเป็น งานใหญ่ และมีขอบเขตกว้างขวาง ผู้ประเมินจำเป็นต้องวางโครงการประเมินผลไว้ล่วงหน้า

2.1.5 ลักษณะของหลักสูตรที่ดี

หลักสูตรเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ลักษณะหลักสูตร ที่ดีจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และเกิดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา หลักสูตร ที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. ตรงตามความมุ่งหมายของการศึกษา
2. ตรงตามลักษณะของพัฒนาการของเด็กในวัยต่างๆ
3. ตรงตามลักษณะวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเอกลักษณ์ของชาติ
4. มีเนื้อหาสาระของเรื่องที่สอนบริบูรณ์เพียงพอที่จะช่วยให้นักเรียนคิด เป็น ทำเป็น และพัฒนาการในทุกด้าน
5. สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน คือจัดวิชาทักษะ และเนื้อหา ให้เหมาะสมกันในอันที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเจริญงอกงามทุกด้าน
6. หลักสูตรที่ดีควรสำเร็จขึ้นด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย เพื่อจะ ได้ผลดีควรจัดทำเป็นรูปคณะกรรมการ

7. หลักสูตรที่ดีจะต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้ต่อเนื่องกัน และจะต้องเรียงลำดับความยากง่ายไม่ให้ขาดตอนจากกัน

8. หลักสูตรที่ดีจะต้องเป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสแก้ปัญหาต่างๆในชีวิต เพื่อให้มีความเป็นอยู่อย่างผาสุก

9. หลักสูตรที่ดีจะต้องเพิ่มพูนและส่งเสริมทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นของเด็ก

10. หลักสูตรที่ดีย่อมส่งเสริมให้เด็กความรู้ ทักษะ เจตคติ ความคิด ริเริ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ ในการดำเนินชีวิต

11. หลักสูตรที่ดีจะต้องส่งเสริมให้เด็กทำงานเป็นอิสระ และทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะเพื่อพัฒนาให้รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

12. หลักสูตรที่ดีย่อมบอกแนวทาง วิธีสอน และอุปกรณ์สื่อสารประกอบเนื้อหา สาระที่สอนไว้อย่างเหมาะสม

13. หลักสูตรที่ดีย่อมมีการประเมินอยู่ตลอดเวลา เพื่อทราบข้อบกพร่องในอันที่จะ ปรับปรุงให้ดียิ่งๆขึ้นไป

14. หลักสูตรที่ดีจะต้องจัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีโอกาสแก้ปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

15. หลักสูตรที่ดีต้องส่งเสริมให้เด็กรู้จักแก้ปัญหา

16. หลักสูตรที่ดีต้องจัดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิต

17. หลักสูตรที่ดีต้องจัดประสบการณ์และกิจกรรมหลายๆอย่าง เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกอย่างเหมาะสมตามความเข้าใจ ความต้องการ และความสามารถ ของแต่ละบุคคล

18. หลักสูตรที่ดีจะต้องวางกฎเกณฑ์อย่างเหมาะสมแก่การนำไปปฏิบัติ และสะดวกแก่การวัดและประเมินผล

2.1.6 ขอบเขตการบริหารหลักสูตร

ขอบเขตการบริหารหลักสูตรกว้าง ซึ่งดำเนินการตั้งแต่การนำหลักสูตรไปใช้ จนถึงการประเมินหลักสูตร มีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2521:140-141 อ้างถึงใน มุฮัมมัดนาเซ สามะ 2551:45) เสนอว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ซึ่งจะต้องทำการศึกษหลักสูตรให้ชัดเจน เพื่อที่จะจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมวางแผนงานเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
2. การเตรียมจัดการอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
3. การจัดครูเข้าสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน
6. การประชุมสัมพันธภาพการใช้หลักสูตรกับผู้ปกครอง และคณะกรรมการศึกษาบริหารของโรงเรียน ชุมชน เกี่ยวกับจุดหมาย หลักการ โครงการ และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

7. การจัดสภาพแวดล้อมและการเลือกสรร โครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร

8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

สังค อุทรานันท์ (2532:263 อ้างถึงใน มุฮัมมัดนาเซ สามะ 2551:46) นำเสนอถึงขอบข่ายการบริหารหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. งานบริหารและการบริหารหลักสูตร ซึ่งจะเกี่ยวกับงานเตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าทำการสอนตามหลักสูตร การบริหารและการบริการวัสดุอุปกรณ์หลักสูตร การบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียน
2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วย การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น การจัดทำแผนการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. งานสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย การติดตามผลการใช้หลักสูตร การนิเทศการศึกษา และการตั้งศูนย์บริการเพื่อสนับสนุนการใช้หลักสูตร

2.2 แนวคิดการบริหารหลักสูตร

2.2.1 การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นการปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรนั้นต้องคำนึงถึง สังคม ปรัชญาการศึกษา และผู้เรียน ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้ บุคคลที่ทำหน้าที่วางแผนพัฒนาหลักสูตรจะต้องประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย

ร่วมมือร่วมใจกันนับแต่ นักการศึกษา นักวิจัย ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและ นักพัฒนาหลักสูตร เพื่อที่จะให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรดำเนินไปจนบรรลุผลสำเร็จ

รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรส่วนมากจะพัฒนาจากแนวคิดของนัก การศึกษาชาวต่างประเทศ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป แต่กระบวนการ และขั้นตอนควรประกอบด้วยการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานซึ่งประกอบด้วยปรัชญาการศึกษา ผู้เรียน สังคม สภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี และอื่นๆ เพื่อนำมากำหนดจุดมุ่งหมายเลือกเนื้อหา สารและประสบการณ์การเรียนรู้จัดลงในหลักสูตร แล้วนำหลักสูตรไปทดลองใช้เพื่อหา ข้อบกพร่อง เพื่อนำมาแก้ไขให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์และนำไปใช้ สุดท้ายทำการประเมินผล หลักสูตรและนำผลจากการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรต่อไปกระบวนการพัฒนาหลักสูตร จะเป็นไปอย่างต่อเนื่องเป็นวัฏจักร

2.2.1.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นภารกิจที่สำคัญและกว้างขวาง จึงมีผู้ให้ ความหมายของคำว่าพัฒนาหลักสูตรไว้หลายกรณี เช่น

กูด (Carter V. Good, 1973:157-158 อ้างถึงใน บุญเลี้ยง ทุมทอง : 166) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรที่เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะคือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง หลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่ง เพื่อให้เหมาะสมกับ โรงเรียน หรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัตถุประสงค์ วิธีสอนรวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำ ว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึงการแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้าง โอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่

เซย์เลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974:7 อ้างถึงใน บุญเลี้ยง ทุมทอง : 166) ให้คำจำกัดความของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึงการจัดทำหลักสูตรเดิม ที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนา หลักสูตรอาจหมายถึงการสร้างเอกสารอื่นๆสำหรับนักเรียนด้วย

ทาบา (Hilda Taba, 1962:454 อ้างถึงใน บุญเลี้ยง ทุมทอง : 166) ได้ กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดี ยิ่งขึ้นทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล อื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้ง ระบบ หรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมดตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมี ผลกระทบทางด้านความคิดและความรู้สึกของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร

หมายถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวความคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร

สจิด อุทรานันท์ (2532 :30) กล่าวว่าการพัฒนาหลักสูตรมีความหมายอยู่ 2 ลักษณะ คือ (1) การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น และ (2) การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525:10) กล่าวว่าการพัฒนาหลักสูตรคือการพยายามวางโครงการที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หรือการพัฒนาหลักสูตรและการสอนคือ ระบบโครงสร้างของการจัดโปรแกรมการสอน การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การปรับปรุงตำราแบบเรียน คู่มือครู และสื่อการเรียนต่างๆ การวัดและการประเมินผลการใช้หลักสูตรการปรับปรุงแก้ไข และการให้การอบรมครูผู้ใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน รวมทั้งการบริหารและบริการหลักสูตร

2.2.1.2 หลักการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนต่างๆ อย่างเป็นระบบระเบียบและเพื่อให้งานการพัฒนาหลักสูตรดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายของการพัฒนาอย่างแท้จริง เราจึงต้องคำนึงถึงหลักในการพัฒนาหลักสูตร

1.การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องมีผู้นำที่เชี่ยวชาญและมีความสามารถในงานพัฒนาหลักสูตรเป็นอย่างดี

2.การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการประสานงานอย่างดีจากบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกระดับ

3.การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องมีการดำเนินการเป็นระบบระเบียบแบบแผนต่อเนื่องกันไป เริ่มตั้งแต่การวางจุดมุ่งหมายในการพัฒนาหลักสูตรนั้นจนถึงการประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรในการดำเนินงานจะต้องคำนึงถึงจุดเริ่มต้นในการเปลี่ยนแปลงว่าการพัฒนาหลักสูตรที่จุดใด จะเป็นการพัฒนาส่วนย่อยหรือการพัฒนาทั้งระบบ และจุดดำเนินการอย่างไรในขั้นต่อไป สิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ผู้ทำหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดหลักสูตร ครูผู้สอน หรือนักวิชาการทางด้านการศึกษาและบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันพิจารณาอย่างรอบคอบ และดำเนินการอย่างมีระเบียบและระบบแบบแผนทีละขั้นตอน

1. การพัฒนาหลักสูตรจะต้องรวมถึงผลงานต่างๆ ทางด้านหลักสูตรที่ได้สร้างขึ้นใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารหลักสูตร เนื้อหาวิชา การทำการทดสอบหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ หรือการจัดการเรียนการสอน

2. การพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการฝึกฝนอบรมครูประจำการให้มีความเข้าใจในหลักสูตรใหม่ ความคิดใหม่ แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่

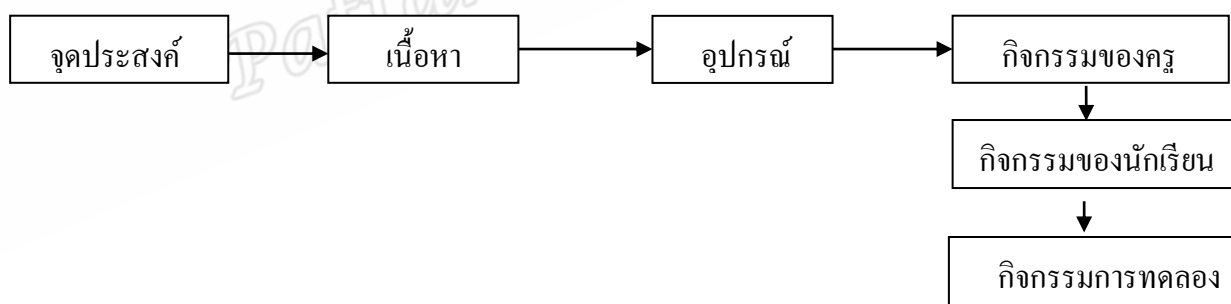
3. การพัฒนาหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ในด้านการพัฒนาจิตใจ และทัศนคติของผู้เรียนด้วย

2.2.1.3 รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร

รูปแบบเป็นเครื่องมือพิเศษชนิดหนึ่งที่ผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอนจำเป็นต้องเรียนรู้ “รูปแบบเป็นความสัมพันธ์ทางตรรกวิทยาที่อาจเป็นทั้งเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณ ซึ่งเชื่อมโยงกันกับสิ่งที่เป็นจริงที่เราต้องการ

ต่อไปนี้เป็นรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีลักษณะและคุณภาพแตกต่างกันดังต่อไปนี้

1. The AIM Model (อ้างถึงใน ดร.รุจิร ภูสาระ 2546 : 80)

ภาพประกอบที่ 3

คุณภาพของ AIM Program ค่อนข้างซับซ้อน โปรแกรมนี้ต้องการให้ครูในโรงเรียนทุกคนออกแบบหลักสูตรขึ้นเอง โดยการกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการ (จุดมุ่งหมายทางการศึกษา) พฤติกรรมผู้เรียน พฤติกรรมครู ในทุกๆบทเรียนตลอดปี ครูจะต้องกำหนดวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ รวมถึงทรัพยากรมนุษย์ ความจำเป็นที่จะต้อง

สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายเมื่อจบโปรแกรมนี้แล้วครูจะต้องเขียนข้อสอบตลอดปี เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ของผู้เรียนหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนแล้ว การตรวจสอบจะต้องครอบคลุมทุก ชั่วโมงตั้งแต่วันแรกของการเริ่มเรียนจนสำเร็จการศึกษา รูปแบบนี้ชัดเจนลง่าย คือ เริ่มต้นจาก กำหนดจุดประสงค์ไปเรื่อยๆตามลูกศร มีทั้งกิจกรรมของครูและนักเรียน แต่ไม่มีรายละเอียดอื่นๆ รวมทั้งปรัชญาที่นำมาใช้

2. Taba's Invented Model

ฮิลดา ทาบา (Hilda Taba อ้างถึงใน รุจิรุ ภูสาระ 2546 : 80) เสนอรูปแบบ การพัฒนาหลักสูตรซึ่งกลับกันกับการพัฒนาหลักสูตรอื่นๆ นั่นคือ ทาบาจะเริ่มต้นจากชั้นเรียน ในขณะที่หลักสูตรอื่นๆจะเริ่มมาจากชุมชน รัฐ จังหวัด รูปแบบของทาบามี 8 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 วิจัยัยความต้องการ

ทาบา เชื่อว่า การพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มจากการรวบรวม ข้อมูลของชุมชนและ โรงเรียน ซึ่งอาจเป็นทั้งความต้องการที่มีอยู่เดิมผสมผสานเข้ากับความต้องการ ใหม่ แล้วสรุปเป็นความเห็นเดียวกับความต้องการของท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะ

หลังจากได้ข้อมูลความต้องการในขั้นตอนแรกแล้ว จึง นำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ซึ่งทาบาสอนแนะว่า วัตถุประสงค์ควรจะเป็น

1. ความคิดรวบยอด (Concept) ที่จะต้องเรียน
2. เจตคติที่ควรจะเป็น
3. วิธีการคิดที่จะได้รับการเสนอแนะ
4. อุปนิสัยและทักษะที่ควรจะรอบรู้

จุดประสงค์ที่กำหนดในขั้นตอนนี้ ควรจะเป็นพื้นฐานในการสอนของครู ทาบาเชื่อว่าความหลากหลายของความรู้ที่ได้รับจะไม่สมบูรณ์เลยทีเดียว และถ้ายังเพิ่มพูนความรู้ มากขึ้นเท่าใด จุดประสงค์ก็จะแจ่มชัดมากขึ้น โรงเรียนควรหลีกเลี่ยงระยะเวลาที่ยาวนานในการ กำหนดวัตถุประสงค์ และควรมีการปรับปรุงอยู่เสมอ

ขั้นตอนที่ 3 การเลือกเนื้อหา

เริ่มจากการเลือกหัวข้อของเนื้อหา หัวข้อแต่ละหัวข้อควร กำหนดทิศทางไว้อย่างชัดเจนเหตุผลในการเลือกหัวข้อจะมีผลโดยตรงต่อการกำหนดทิศทางเนื้อหา ซึ่งควรมีหลักการสนับสนุนคำถามที่ว่า จะให้นักเรียนอายุเท่านี้รอบรู้ในระดับไหน หัวข้อในเนื้อหา

ใดช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียน คำถามเหล่านี้จำเป็นจะต้องคำนึงถึงในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร ตัวอย่างที่แสดงถึงความสามารถในการเรียนรู้ตามระดับอายุในแนวคิดของ Piaget คือ

ตารางที่ 1 ร้อยละของการเรียนรู้ตามลำดับขั้นของ Piaget

อายุ	วัยช่างพูด	เริ่มช่างทำ	ช่างทำอย่างสมบูรณ์	เริ่มช่างคิด	คิดได้อย่างสมบูรณ์
7	25	55	10		
8	25	55	20		
9	15	55	30		
10	12	52	35	1	
11	6	49	40	5	
12	5	32	51	12	
13	2	34	44	14	6
14	1	32	43	15	9
15	1	14	53	19	13
16	1	15	54	17	13
17	3	19	47	19	12
18	1	15	50	15	19

จากตารางที่ 1 ครูจึงควรระวังในการเลือกเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการเพื่อเป็นแนวทาง

ขั้นตอนที่ 4 จัดระบบเนื้อหา

การจัดระบบเนื้อหาควรเริ่มจากหัวข้อง่ายๆ เพื่อนำไปสู่หัวข้อที่ลึกซึ้งขึ้น การดำเนินการจะสำเร็จได้ ถ้านักพัฒนาหลักสูตรเข้าใจกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องการ และพัฒนาการขยายผลออกไปได้อย่างเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 5-6 การเลือกและการจัดกิจกรรม

การรอบรู้ในเนื้อหาเป็นเพียงเป้าหมายหนึ่งของการสอน แต่จุดมุ่งหมายอื่นๆ ยังไม่อาจบรรลุผลได้ถ้าขาดการจัดกิจกรรม ดังนั้นจุดมุ่งหมายทั้งหมดยกเว้นระดับต่ำสุด (คือระดับความจำ) จึงต้องสร้างให้เกิดร่วมกัน โดยคำนึงถึงระดับพัฒนาการของนักเรียน

กิจกรรมบางอย่างอาจส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนได้หลายอย่าง ดังนั้น การมีกิจกรรมหลากหลายและได้รับการชี้แนะจากครูคนอื่นจะช่วยให้เกิดผลดี กิจกรรมแต่ละกิจกรรมควรพยายามให้เรียงลำดับความคิด และดำเนินการอย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์เดิมเป้าหมายสำคัญในการจัดกิจกรรมคือ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจว่าเพราะเหตุใดเขาจึงต้องเกิดการรับรู้สิ่งที่จะเป็นพื้นฐานในการศึกษาของเขาต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 การประเมินผล

โดยที่จริงแล้วควรมีการประเมินผลหน่วยการเรียนรู้เป็นระยะๆ การประเมินควรประเมินกระบวนการ ประเมินวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน รวมถึงควรมีการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนด้วย

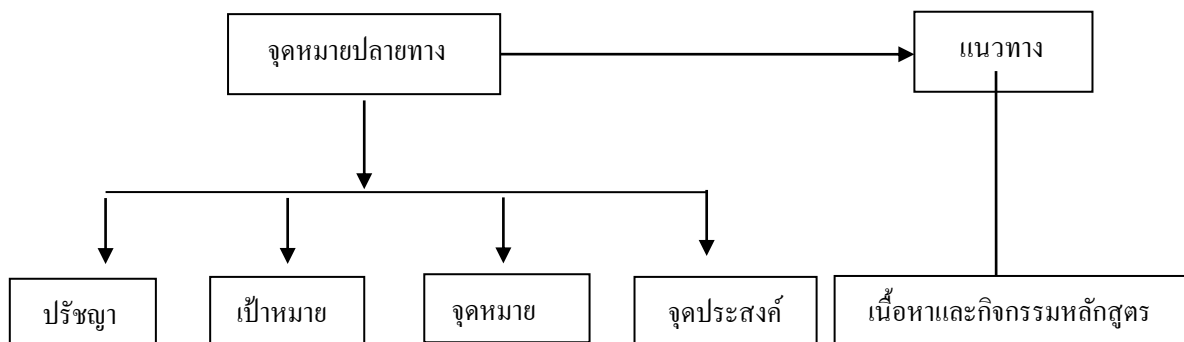
ขั้นตอนที่ 8 การตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร

เป็นการตรวจสอบว่าเค้าโครงเนื้อหาสอดคล้องกับแนวความคิดในภาพรวมหรือไม่ กิจกรรมการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนเชื่อมโยงความคิดให้กว้างออกไปหรือไม่ ลำดับขั้นตอนของเนื้อหาเป็นไปอย่างราบรื่นหรือไม่ ความสมดุลระหว่างการเขียนและการเสนอผลงานปากเปล่าเป็นอย่างไร การจัดการองค์การยึดหยุ่นเพียงพอ นักเรียนมีความรู้สึกสบายใจที่จะแสดงออกโดยการพูดหรือการกระทำหรือไม่ บทเรียนเหมาะสมกับบรรยากาศในโรงเรียนหรือไม่

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบามีจุดเด่นหลายประเด็น เป็นต้นว่า ทำให้ครูต้องพัฒนาตัวเองในการเตรียมตัวที่จะนำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติจริง ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีพื้นฐานในการเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรและการสอน ทั้งนี้ โดยทั่วไปหลักสูตรมักจะถูกมองว่าเป็นเพียงเอกสารที่แยกออกจากการสอน และมีผู้เข้าใจว่าการพัฒนาหลักสูตรกับการสอนไม่เกี่ยวข้องกัน รูปแบบของทาบามีการผูกโยงหลักสูตรและการสอนเข้าด้วยกัน รูปแบบจึงเป็นทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ

3. Tyler's Ends-Means Model (อ้างอิงใน ดร.รุจิระ ภูสาระ 2546 : 80)

รูปแบบของไทเลอร์ถือว่าเป็นต้นแบบในการปฏิบัติตามแนวความคิดในการวางแผนหลักสูตร โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแล้ววางแผน ปัจจุบันคนทั่วไปมองว่ารูปแบบนี้ง่าย แต่ก็ต้องยอมรับว่าในเวลานั้นยังไม่มีผู้ใดคิดจะวางแผนหลักสูตรเช่น ไทเลอร์เลย รูปแบบของไทเลอร์ ดังแสดงในภาพประกอบที่ 4

ภาพประกอบที่ 4

ไทเลอร์ได้เสนอจุดหมายปลายทางไว้หลายชนิด ได้แก่ เป้าหมาย (Goal) จุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Educational Objectives) และวัตถุประสงค์ (Purpose) ซึ่งได้มาจาก 3 องค์ประกอบ คือ จากผู้เรียน ชีวิตในชุมชน และเนื้อหาสาระ

ด้านผู้เรียน ไทเลอร์เชื่อว่า การวิเคราะห์แนวกว้างและแนวลึกเกี่ยวกับนักเรียนเป็นสิ่งที่นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องคำนึงถึง การสำรวจความต้องการและความจำเป็นของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนต้องการเรียน รวมทั้งจะต้องพิจารณาความสามารถของผู้เรียนควบคู่กันไปด้วย

ด้านสังคม ไทเลอร์เชื่อว่า กระบวนการนำไปใช้ในชีวิตจริงว่าเป็นศูนย์กลางของการเรียนทั้งหมด ดังนั้นผู้เรียนจำเป็นจะต้องเข้าใจสภาพแวดล้อม การทำงานร่วมกับผู้อื่น การนำสังคม ชุมชน เข้ามาเป็นห้องปฏิบัติการขนาดใหญ่ เพื่อให้ นักเรียนศึกษาเกี่ยวกับชุมชนและสังคม จะทำให้ผู้เรียนสามารถค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาได้ด้วยการกระทำของตนเอง

ด้านเนื้อหาสาระ ไทเลอร์ได้รับอิทธิพลจากจอร์น ดิวอี้ ซึ่งเน้นในเรื่องของการเรียนโดยการลงมือปฏิบัติ และยังได้นำแนวคิดของ Jerome Bruner (1996) ซึ่งเป็นผู้เขียน โครงสร้างของความรู้ และกล่าวว่าการจะรอบรู้ในวิชาใดวิชาหนึ่งนั้น ผู้เรียนจะต้องเข้าใจโครงสร้างของวิชานั้นด้วยด้านปรัชญา ไทเลอร์เชื่อว่า การพัฒนาหลักสูตรเริ่มจากการคิดก่อน ซึ่งความคิดนี้เองทำให้คิดเป็นปรัชญา โรงเรียนของดิวอี้จึงควรมีปรัชญาของโรงเรียน ในการพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องให้ครูแสดงความเชื่อหรือปรัชญาของตนเองมาก่อน จึงจะสรุปเป็นปรัชญาของโรงเรียนได้ ไทเลอร์เชื่อว่า การที่จะเข้าใจคนอื่นได้จะต้องเข้าใจตนเองก่อน

ด้านจิตวิทยา การที่จะพัฒนาหลักสูตรจำเป็นจะต้องเข้าใจระดับพัฒนาการและธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้ ความเข้าใจนี้จะช่วยให้กำหนดจุดประสงค์ได้ นอกจากนั้น

ปรัชญาและจิตวิทยาเป็นเครื่องกลั่นกรองให้ออกมาเป็นวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพตามที่กำหนด

2.2.1.6 ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร

ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรที่จะนำมากล่าวในที่นี้เลือกมาเพียงทฤษฎีเดียวในแต่ละวิธี การจัดทำหลักสูตรที่กล่าวในบทก่อนจึงมี 5 ทฤษฎีดังต่อไปนี้

1.ทฤษฎีเชิงพฤติกรรมของไทเลอร์ (อ้างถึงใน.สุนทร โคตรบรรเทา 2553 : 38) ทฤษฎีเชิงพฤติกรรมเป็นทฤษฎีของไทเลอร์ (Tyler's Behavior Model) ซึ่งไทเลอร์ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้เชื่อมโยงสาขาหลักสูตรในครั้งแรกและครั้งหลังของศตวรรษโดยหลอมรวมแนวคิดที่ดีที่สุดเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรในครั้งแรกของศตวรรษและสร้างเวทีสำหรับการสร้างหลักสูตรสมัยใหม่ ไทเลอร์ได้เสนอขั้นตอนในการวางแผนหลักสูตร

ขั้นที่ 1 การตั้งเป้าหมายของสถานศึกษา ขั้นตอนเริ่มต้นคือ การตั้งเป้าหมายของสถานศึกษา ดังภาพประกอบ 1 เป้าหมายเหล่านี้คงต้องมีการเลือกมาโดยอาศัยพื้นฐานของแหล่งสารสนเทศเกี่ยวกับด้านสำคัญของชีวิตในสังคมปัจจุบัน เนื้อหาวิชา และความต้องการและความสนใจของผู้เรียน จากการวิเคราะห์สังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงในระดับท้องถิ่นและประเทศ ย่อมทำให้กำหนดได้ว่าเป้าหมายและเนื้อหาใดสำคัญที่สุด จากการหารือกับผู้เชี่ยวชาญในวิชาต่างๆและครูจะทำให้ตัดสินใจที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับความคิดรวบยอด ทักษะ และภาระงานที่ต้องสอนวิชาทั้งหลาย เช่น การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ฯลฯ จากการทราบเกี่ยวกับความต้องการและความสนใจของนักเรียนย่อมทำให้สามารถกำหนดจุดเริ่มต้นของเนื้อหา วิธีการ และอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียน การสอน ดังนั้น ไทเลอร์จึงเป็นผู้ที่ช่วยให้แนวคิดรวบยอดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการเป็นที่แพร่หลาย

ขั้นที่ 2 การตั้งคณะกรรมการหลักสูตร ในขั้นนี้ไทเลอร์แนะนำว่าต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการหลักสูตรขึ้นมาทำการกลั่นกรองและเสนอแนะเป้าหมายตามปรัชญาและความเชื่อ ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้หรือทฤษฎีการเรียนรู้ ผลลัพธ์จากกระบวนการกลั่นกรองนี้คือ วัตถุประสงค์ของการสอน ซึ่งเฉพาะเจาะจงกว่าเป้าหมายของสถานศึกษาและมีการออกแบบขึ้นสำหรับการใช้ในห้องเรียน

ขั้นที่ 3 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ขั้นนี้ไทเลอร์ก้าวไปถึงการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ประสบการณ์การเรียนรู้ต้องคำนึงถึงขั้นพัฒนาการของผู้เรียน เช่น อายุและความสามารถ และพิจารณาพื้นความรู้เดิมของผู้เรียนหรือระดับความรู้ในปัจจุบัน สิ่งแวดล้อมภายนอก (ห้องเรียนและ โรงเรียน) และสิ่งที่ผู้เรียนได้กระทำ (พฤติกรรม) ในระหว่างเรียน

ขั้นที่ 4 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ขั้นนี้ไทเลอร์พูดถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เป็นระบบ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ในทางบวกมากที่สุด ในขั้นนี้ไทเลอร์พูดถึงความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง (การจัดเนื้อหาวิชา เช่น สังคมศึกษาในแต่ละชั้นเรียน) และความสัมพันธ์ในแนวนอน (การบูรณาการวิชาการต่างๆ ในระดับชั้นเดียวกัน) ของหลักสูตร

ขั้นที่ 5 การประเมินผล ขั้นนี้ไทเลอร์พูดถึงความต้องการในการประเมินผลเพื่อกำหนดว่ามีการบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ หรือประสบการณ์การเรียนรู้ทำให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่ นอกจากนี้ยังต้องกำหนดว่าหลักสูตรมีประสิทธิผลหรือไม่มีประสิทธิผล และควรมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรหรือไม่ หรือต้องใช้หลักสูตรใหม่หรือไม่ แม้ว่าไทเลอร์ไม่ได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรออกมาเป็นภาพเขียนชัดเจน ก็ตาม ภาพประกอบในตอนต้นคงช่วยแปลความหมายสิ่งที่ ไทเลอร์ต้องการให้บรรลุ เนื่องจากไทเลอร์ไม่ได้ชี้แจงว่ารูปแบบนี้ใช้ได้ในระดับเขตพื้นที่หรือในระดับสถานศึกษา หรือว่าเป็นรูปแบบจากเบื้องบนสู่ล่าง (สายงานหลัก) หรือรูปแบบเบื้องล่างสู่บน (การสร้างพลังครู) ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่าเน้นทั้งสองรูปแบบ องค์กรใดในระหว่างที่ไทเลอร์เผยแพร่งานเขียนตามแนวคิดนี้ รูปแบบจากเบื้องบนสู่ล่างมิใช่ทั่วไปในสถานศึกษา กล่าวคือ ตามปกติผู้เชี่ยวชาญหลักสูตรเป็นผู้เสนอ แนวคิดให้ครูไปพัฒนา และผู้บริหารอาจเป็นผู้นิเทศหรือมอบอำนาจการนิเทศให้ผู้อื่นเพื่อประกันว่ามีการนะแนวคิดไปใช้ในห้องเรียนจริง

2. ทฤษฎีเชิงบริหารเซย์เลอร์ (อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา 2553 : 41) ทฤษฎีเชิงบริหารเป็นของเซย์เลอร์ และคณะ ซึ่ง เซย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์ และหลุยส์ (Saylor, Alexander and Lewis. 1981) เป็นกลุ่มผู้บริหาร ทั้งสามคนเคยเป็นผู้บริหารมาก่อน จึงมีความเข้าใจสายอำนาจหน้าที่และความต้องการของศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารในการรับผิดชอบหลักสูตรในระดับต่างๆ ในด้านการแนะแนวทางการจัดทำหลักสูตรและการเลือกแบบเรียน และด้านวิชาที่จะสอนในแต่ละระดับชั้น

ไทเลอร์ มองหลักสูตรว่าเป็นแบบแผนทั่วไป ส่วนแผนเฉพาะสำหรับแต่ละโครงการ แผนการสอน หลักสูตรรายวิชา หน่วยการสอน นโยบาย คู่มือครู และชุดการเรียน มีการใช้กันอยู่ในส่วนต่างๆ ของสถานศึกษาและเขตพื้นที่ทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล หลักสูตรต้องมีการทำมารวมเข้าเป็นชุดรวมแผนหลักสูตร โดยผู้รับผิดชอบในการบริหารสถานศึกษา

2.1 เป้าหมายและวัตถุประสงค์ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากแรงผลักดันภายนอก เช่น ข้อบังคับตามกฎหมาย งานวิจัยปัจจุบัน ความรู้ด้านวิชาชีพ กลุ่มสนใจ และหน่วยงานของรัฐต่างๆ และจากฐานของหลักสูตร เช่น สังคม ผู้เรียน และความรู้

(ซึ่งฐานเหล่านี้คล้ายกับแหล่งสารสนเทศของไทเลอร์ ที่บอยด์ โบค (Boyd Bode) และจอร์น คิว (John Dewey) เคยกล่าวไว้แต่แรกแล้ว

2.2 การออกแบบหลักสูตร เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตกลงแล้วให้พื้นฐานสำหรับการออกแบบหลักสูตร นั่นคือ ทัศนนะเกี่ยวกับการเรียนและการสอน การออกแบบหลักสูตรที่นำมาพิจารณามีอยู่ 5 แบบด้วยกัน คือ

2.2.1 การออกแบบเน้นเนื้อหาหรือสาขาวิชา เน้นบทบาทของความรู้และกิจกรรมการแก้ปัญหา

2.2.2 การออกแบบเน้นความสามารถ เน้นวัตถุประสงค์ของการเรียน การวิเคราะห์ภาระงาน และผลลัพธ์สุดท้ายที่วัดได้

2.2.3 การออกแบบเน้นคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และกระบวนการ เน้นความรู้สึก อารมณ์ และค่านิยมของผู้เรียน และด้านสุนทรียภาพของการเรียนรู้

2.2.4 การออกแบบเน้นหน้าที่และกิจกรรมสังคม เน้นความต้องการของสังคมเป็นหลัก ส่วนความต้องการของนักเรียนเป็นรอง

2.2.5 การออกแบบเน้นความต้องการและกิจกรรมแต่ละบุคคล เน้นสิ่งที่เกี่ยวข้องและจูงใจผู้เรียนและสิ่งทีประสพการณ์ในการเรียนรู้นำไปสู่ศักยภาพสูงสุด

การออกแบบเหล่านี้ ครูสามารถเลือกเองหรือเลือกตามคำแนะนำของคณะกรรมการ หลักสูตรของสถานศึกษา (ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และ/หรือครู) หรือตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขึ้นอยู่กับลักษณะของการบริหาร อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าเจ้าหน้าที่สถานศึกษามักไม่ได้รับมอบหมายให้ออกแบบหลักสูตร เพราะเรื่องหลักสูตรเกี่ยวข้องกับครู และบางครั้ง ต้องเกี่ยวข้องกับผู้ปกครองและนักเรียนด้วย

2.3 การนำหลักสูตรไปใช้ ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการสอนที่ให้ความสะดวก หรือนำรูปแบบหลักสูตรไปปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยวิธีสอน อุปกรณ์การสอน แหล่งความรู้ ซึ่งมีกระบวนไว้ในหลักสูตร แผนหน่วยการสอน และแผนการสอน และมีการสังเกตการสอนในชั้นเรียนขณะการเรียนการสอนดำเนินไป การนำใช้หลักสูตรประกอบด้วยการนิเทศ การสอน การวางแผน และการประชุมร่วมกันระหว่างครูกับศึกษานิเทศก์และ โครงการพัฒนาครู การช่วยเหลือที่ครูได้รับ จากวิทยากร ศึกษานิเทศก์และผู้บริหาร เป็นพื้นฐานของการนำใช้หลักสูตร

2.4 การประเมินหลักสูตร เกี่ยวข้องกับวิธีดำเนินการประเมินผลในผลลัพธ์สุดท้ายของนักเรียนและแผนหลักสูตร ข้อมูลการประเมินผลกลายเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการวางแผนระหว่างผู้บริหารด้วยกัน ผู้บริหารมักไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลประเภทนี้แต่

มอบหมายงานให้ศึกษานิเทศก์หรือที่ปรึกษาจากภายนอก ซึ่งรายงานผลให้ผู้บริหารทราบอีกต่อหนึ่ง แล้วผู้บริหารจึงแจ้งผลการค้นพบให้ครู ผู้ปกครอง หรือชุมชนทราบต่อไป

3. ทฤษฎีเชิงระบบของแมคโดนัลด์ ทฤษฎีเชิงระบบเป็นของแมคโดนัลด์ (Macdonald's Systems Model) ซึ่งแมคโดนัลด์ได้พัฒนาทฤษฎีนี้ก่อนคริสต์ศตวรรษ 1960 โดยตั้งใจแยกหลักสูตรและการสอนการเรียนออกจากการสอน และการเรียนรู้รูปแบบดั้งเดิมของเจมส์ แมคโดนัลด์แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างระบบทั้ง 4 นี้

ตามภาพประกอบ 3 แมคโดนัลด์ อธิบายหลักสูตรว่าเป็นแบบปฏิบัติการ และการสอนการเรียนเป็นแผนซึ่งถูกนำไปปฏิบัติ การสอน หมายถึง พฤติกรรมกว้างๆของครู และ การเรียน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน

วิธีอธิบายรูปแบบของแมคโดนัลด์อีกอย่างคือ หลักสูตร คือ ความพยายามในการวางแผน ซึ่งเกิดขึ้นก่อนการเรียนการสอน การเรียนการสอน เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู กับนักเรียน (ตามปกติเกิดขึ้นในห้องเรียน ห้องสมุด หรือห้องทดลอง) การสอน เป็นการกระทำในการนำเสนอสิ่งเร้าและตัวแนะ และการเรียนเกี่ยวข้องกับการตอบสนองของนักเรียน เมื่อการเรียนการสอนและการสอนที่เหมาะสมเกิดขึ้น การตอบสนองที่พึงประสงค์จะเกิดขึ้น เมื่อการเรียนการสอนและการสอนไม่เหมาะสม การตอบสนองที่ใช้ไม่ได้หรือไม่ได้ตั้งใจไว้จะเกิดขึ้น

ผู้นำหลักสูตรส่วนใหญ่ทุกวันนี้เห็นด้วยกับทฤษฎีของแมคโดนัลด์ว่า หลักสูตรเป็นการวางแผนการเรียนการสอน เป็นการนำไปใช้ในการสอนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม วิธีการ และ/หรือการให้การศึกษา และการเรียน หมายถึง การตอบสนองหรือการกระทำที่พึงประสงค์ของนักเรียน ทศนะของแมคโดนัลด์เข้าใจง่าย ซึ่งเป็นเหตุผลสำหรับความมีสถานภาพเก่าแก่ของรูปแบบ และช่วยแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างระบบทั้งสี่ แมคโดนัลด์ กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของวิชาการศึกษา ซึ่งถ้าสังเกตในภาพประกอบ 3 จะเห็นว่าหลักสูตรเป็นวงกลมขนาดใหญ่ที่สุดในระบบ ทั้งนี้เพราะทุกสิ่งที่ตามมาอาศัยแผนนี้ทั้งสิ้น และส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่าแมคโดนัลด์เองเป็นนักทฤษฎีหลักสูตร ไม่ใช่เป็นศาสตราจารย์ทางด้านศึกษาศาสตร์หรือปรัชญา ถ้าเป็นศาสตราจารย์ทางด้านจิตวิทยาการศึกษา แมคโดนัลด์ อาจเห็นการสอนและการเรียนเป็นสาขาที่สำคัญที่สุดหรือครอบคลุมสิ่งอื่นทั้งหมด ในทำนองเดียวกัน ถ้าเป็นศาสตราจารย์ทางการนิเทศหรือการบริหารการศึกษา แมคโดนัลด์อาจมองว่าการนิเทศการสอนการเรียนสำคัญกว่า หลักสูตร หรือมองหลักสูตรว่าเป็นองค์ประกอบย่อยหรือเป็นส่วนหนึ่งในสาขาภาวะผู้นำทางการศึกษาเท่านั้น ที่จริงแล้วพื้นฐานวิชาชีพและฐานความรู้ของบุคคลเป็นตัวกำหนดทศนะของตนว่าอะไรสำคัญหรืออะไรเป็นรองในการศึกษา นั่นคือ อะไรเป็นระบบมหภาค และระบบจุลภา

2.2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรตามองค์ประกอบของหลักสูตร

2.2.1. การนำหลักสูตรไปใช้

ผู้บริหาร โรงเรียน หัวหน้าวิชาการ และครูผู้สอน ต้องเข้าใจการบริหารงานวิชาการ โดยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร เพราะหลักสูตรนั้นเป็นผู้ที่จะนำผู้เรียนไปถึงจุดหมายของการศึกษาเป็นอย่างดี ความหมายการนำหลักสูตรไปใช้ ดังต่อไปนี้

การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ในอันที่จะทำให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นดำเนินไปสู่การปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย นับแต่การเตรียมบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ สภาพแวดล้อมและการจัดการเรียนการสอนไปใช้ในโรงเรียนหรือสถาบัน (สุนีย์ ภูพันธ์, 2546:221 อ้างถึงใน อับดุลชอมาะ โตะอะลิม, 2550:24)

Sayyid Qutub (1982:202 อ้างถึงใน อับดุลชอมาะ โตะอะลิม, 2550:87) กล่าวว่า การศึกษาในอิสลามนั้นไม่ควรรับเอาหลักสูตรวิชาสามัญจากแหล่งอื่นๆ มาใช้ โดยเฉพาะจากกลุ่มมุซรีกิน ยาฮูดี (ยิว) นาคอรอ (คริสเตียน เพราะกลุ่มบุคคลนี้มีเป้าหมายเพื่อให้มุสลิมหันเหออกจากแนวทางอิสลามหรือ (อัลกุรอาน) (อ้างถึงใน มาหามะรือฮาตี บินเซ็ง 2556:31-32)

อาภา บุญช่วย (2533:24) ได้ให้ความหมายการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของหลักสูตร ในการเลือกและการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรนั้น จะต้องรู้ว่าอะไรที่ควรจัดให้ผู้เรียนและอะไรที่จัดแทนกันได้บ้าง ผู้เรียนจะเรียนรู้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วงเวลาเรียน ความสนใจในวิชาเรียน ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอน จึงต้องคำนึงถึงผู้เรียน และควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ได้ลงมือกระทำเอง แสวงหาคำตอบด้วยตนเอง กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ดังกล่าวกิจกรรมและประสบการณ์ควรมีลักษณะดังนี้

1. ช่วยให้ผู้บรรลุเป้าหมาย
2. ทำให้ผู้เรียนเกิดจิตคติที่ดี
3. ผู้เรียนสามารถทำได้
4. ก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้าน

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการการพัฒนาหลักสูตร ความสำเร็จของหลักสูตรนั้นขึ้นอยู่กับของการใช้หลักสูตร

เมื่อไรก็ตามที่ผู้นำหลักสูตรพยายามในการนำหลักสูตรไปใช้ หลักการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญ สิ่งทีวางแผนและพัฒนาไว้แล้วจำนวนมากมักไม่ถูกนำไปใช้ สิ่งทีใหม่หรือเป็นนวัตกรรมแทบไม่เคลื่อนย้ายไปไหนและสิ่งทีรายงานไปแล้ว มักวางให้ผู้นับอยู่บนหิ้ง ผู้ที่รับผิดชอบในการนำหลักสูตรไปใช้จำนวนมาก นอกจากไม่มีทักษะในภาพรวมของกระบวนการเปลี่ยนแปลงแล้ว ยังไม่ตระหนักว่าหลักสูตรเกิดขึ้นในระดับหรือขั้นตอนต่างกัน และต้องการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง

2.2.1.1 การเตรียมการก่อนนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็ต่อเมื่อได้มีการเตรียมการที่จำเป็นอย่างอื่นควบคู่กันไปด้วย สิ่งจำเป็นต้องเตรียมได้แก่

2.2.1.2 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

การประชาสัมพันธ์หลักสูตรอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่นการออกเอกสารสิ่งพิมพ์ การใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้การประชุมและการสัมมนาที่อาจนำมาใช้ได้ ในโอกาสอันควร การที่จะประชาสัมพันธ์อย่างไร แก่ผู้ใดและเป็นจำนวนกี่ครั้งเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาเป็นรายๆไป

2.2.1.3 การเตรียมบุคลากร

บุคลากรที่สำคัญที่จะต้องเตรียม ได้แก่ ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ นักแนะแนว และ ผู้บริหารการศึกษา

- การเตรียมครูหรือผู้สอน

ครูหรือผู้สอนนับได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จำเป็นที่สุดให้การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว เพราะเป็นผู้นำที่เอาหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนกับผู้เรียนจริงๆดังนั้นก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ ผู้ทำรับผิดชอบจะต้องเตรียมครูให้พร้อมทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ทักษะในการใช้หลักสูตร และเจตคติพึงต่อหลักสูตร และอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

การเตรียมครูหรือผู้สอนอาจทำได้หลายวิธี เช่น การจัดประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องนโยบาย จุดมุ่งหมายของการศึกษา จุดหมายของหลักสูตร โครงสร้าง รูปแบบ และข้อกำหนดต่างๆของหลักสูตร การอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเฉพาะเรื่อง การประชุม

ปฏิบัติการเพื่อฝึกทักษะที่จำเป็นเช่น การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การสอน การใช้สื่อการเรียน การสอน และการวัดผลและประเมินการเรียนรู้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญที่ผู้สอนจะต้องพัฒนาและปรับปรุงตนเองก็คือ ทักษะในการสอน ผู้สอนจะต้องทราบว่าทักษะอะไรบ้างที่จำเป็นต้องมี และจะพัฒนาทักษะเหล่านั้นได้อย่างไร เรื่องนี้ได้มีผู้รวบรวมไว้พร้อมทั้งเสนอวิธีที่จะพัฒนาทักษะในการสอนด้วย ดังจะได้นำมาอธิบายในอันดับต่อไปนี้

ก. ทักษะที่จำเป็นในการสอน

ทักษะด้านพุทธิพิสัย

1. การเลือกเนื้อหาวิชาได้เหมาะกับชั้นเรียน
2. การวิเคราะห์และจำแนกเนื้อหาออกได้เป็นส่วนๆ ได้แก่ ส่วนที่เป็นข้อมูล มโนทัศน์ ทฤษฎีและข้อปฏิบัติ

3. การกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมทั้งสามพิสัยจากเนื้อหาวิชาที่ได้จำแนกเป็นส่วนๆ แล้ว

4. แปลจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมออกมาเป็นปัญหาการเรียนการสอน
5. การกำหนดกระบวนการคิดแก้ปัญหา
6. การสรุปมโนทัศน์ กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และกระบวนการคิด

7. การสรุปหลักเกณฑ์จากข้อมูลทั้งสามในข้อ
8. การเลือก การจัดและการปรุงแต่งประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์

9. การตั้งคำถามในการเรียนการสอน ทั้งที่เป็นคำถามง่ายและยาก
10. การเลือกคำถามได้ตรงกับจุดประสงค์การเลือกแบบทดสอบ และจัดการทดสอบ เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียน ความสนใจเจตคติและค่านิยม

1. การจัดทำแผนการสอนและเครื่องมือวัดผล โดยให้ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างตามจุดประสงค์

ทักษะด้านจิตพิสัย

1. การนำผู้เรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
2. การสร้างความเป็นกันเองกับผู้เรียน
3. การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีในชั้นเรียน

4. การเผชิญปัญหาด้วยความเห็นอกเห็นใจ และโดยไม่ทำให้ผู้เรียน
ต้องได้รับความอับอาย

ทักษะด้านทักษะพิสัย

1. การเคลื่อนไหวโดยไม่ใช้คำพูด
2. การเขียนกระดานดำ
3. การแสดงสาธิตและการทดลอง
4. การใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เช่น แผนที่ แผนภูมิ เครื่องฉาย

ภาพ กล้อง จุลทรรศน์ ฯลฯ

5. การพูด
6. ฟัง การอ่าน เขียน
7. การแปล อธิบาย ถาม แสดงออก สรุปผล ฯลฯ

ข. การพัฒนาทักษะในการสอน

วิธีที่ดีที่สุดและสะดวกที่สุดคือ วิธีที่เรียกว่า (การสอนแบบจุลภาค) (Micro Teaching) ผู้ให้กำเนิดการสอนวิธีนี้คือ ศาสตราจารย์แอลแลน (D.W. Allen 1966) แห่งมหาวิทยาลัย แสตนฟอร์ด (Stanford University) สหรัฐอเมริกา เป็นเทคนิคในการฝึกทักษะซึ่งถือหลักว่าทักษะที่ สลับซับซ้อน อาจแจกแจงออกเป็นทักษะง่ายๆเป็นชุดๆไป การพัฒนาทักษะการสอนอาจทำโดยฝึก ให้ผู้สอนเก่งในทักษะเป็นอย่างไรไปในสภาพสอนที่ง่าย

การสอนแบบจุลภาคคือ การสอนที่จัดในลักษณะที่ให้ผู้สอนได้ฝึกทักษะ เพียงอย่างเดียวในการสอนครั้งหนึ่งๆ การสอนใช้เวลา 5-10 นาที และใช้ผู้เรียน 5-10 คน กล่าวคือ มี การลดความสลับซับซ้อนของการสอนลงด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การทำให้ชั้นเรียนเล็กลง การใช้ เวลาสอนเพียงสั้นๆการสอนเพียงมโนทัศน์เดียวต้องชัดเจนสามารถสังเกตเห็นได้ วัดได้และควบคุม ได้

การเตรียมศึกษานิเทศก์และนักแนะแนวการศึกษา เท่าที่ปฏิบัติกันอยู่โดยทั่วไปเรามักคิดว่า บุคคลทั้งสองประเภทนี้เป็นผู้รู้ เป็นผู้ที่จะไปแนะนำผู้สอนอยู่แล้ว ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องเตรียม ถ้าจะมีการเตรียมตัวก็เป็นเรื่องที่จะทำกันเองเป็นการภายใน ความจริงทั้งศึกษานิเทศก์และนักการแนะแนวการศึกษาต่างก็ทราบนโยบาย จุดมุ่งหมายของการศึกษา จุดหมายของหลักสูตร ตลอดจนองค์ประกอบอื่นๆที่เกี่ยวข้อง และจะต้องสามารถวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งต่างๆเหล่านี้ผลกระทบต่อการนิเทศและการแนะแนวอย่างไร จะต้องมีการปรับปรุงแผนงานทั้งสองด้านนี้อย่างไร ทั้งนี้เป็นเรื่องที่ต้องเตรียมการไว้ก่อนทั้งสิ้น

2.2.1.4 การเตรียมผู้บริหารการศึกษา

คำว่าผู้บริหารการศึกษาในที่นี้หมายถึงผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับกระทรวงลงมาถึงระดับจังหวัด อำเภอและตำบล ผู้บริหารมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรมาก ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าครูและศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารระดับกระทรวงจำเป็นจะต้องทราบนโยบายเป็นอย่างดี และรู้ว่าจะควบคุม กำกับและสนับสนุนผู้ปฏิบัติงานในระดับรองๆลงมาอย่างไร งานจึงจะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งอยู่ใกล้ชิดครูผู้สอนหรือผู้นำหลักสูตรไปใช้จริงๆ ความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจหลักสูตรยิ่งมีมากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนเปรียบเสมือนกับต้นเรือ เป็นผู้ที่ควบคุมกำกับ แนะนำและส่งเสริมครูซึ่งเปรียบเสมือนลูกเรือให้ทำหน้าที่อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ การเตรียมผู้บริหารซึ่งเป็นกับต้นเรือ จะต้องทำทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจหลักสูตร และในด้านความสามารถในการวิเคราะห์ว่า ความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่ครูจำเป็นต้องมีกับที่ครูมีอยู่เป็นทุนเดิมนั้นเหลื่อมล้ำกันอยู่มากน้อยเพียงใด สิ่งที่เหลื่อมล้ำนั้นคืออะไร จะจัดความเหลื่อมล้ำนั้น ได้อย่างไร

2.2.1.5 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน เครื่องมือเครื่องใช้และอาคารสถานที่

หลักสูตรใหม่ย่อมต้องการสิ่งใหม่ๆ หลายอย่าง ดังนั้นจะต้องมีการจัดหาไว้ให้พร้อมถ้าจำเป็นต้องการปรับปรุงอาคารสถานที่ เช่น ห้องปฏิบัติการสำหรับฝึกงานตามหลักสูตร วิชาอาชีพก็จำเป็นต้องจัดทำไว้ล่วงหน้าก่อนนำเอาหลักสูตรไปใช้พวกอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆก็เช่นเดียวกัน เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ผู้บริหารของหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องวางแผนและดำเนินการ อย่างไรก็ตามการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ควรคำนึงถึงสภาพของโรงเรียนและท้องถิ่นที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาตั้งอยู่ เป็นต้นว่า มีน้ำประปา ไฟฟ้า หรือไม่คุณภาพของครูเป็นอย่างดี มีวัฒนธรรมขนบประเพณี ที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษหรือไม่ ฯลฯ

อนึ่งเนื่องจากวัสดุอุปกรณ์และอื่นๆที่จะต้องจัดหาและจัดทำนั้นมีจำนวนมาก เพราะต้องจัดให้สถานศึกษาทุกแห่ง จึงควรวางแผนแต่เนิ่นๆ จะได้ทันเวลาที่นำหลักสูตรมาใช้

2.2.1.6 การเรียนระบบบริหารของสถานศึกษา

ระบบบริหารของสถานศึกษาอาจเป็นอุปสรรคต่อการใช้หลักสูตรได้ เช่น บางแห่งอาจไม่สนับสนุนการศึกษานอกสถานที่ ก็อาจทำให้การเรียนรู้ในบางเรื่องไม่เกิดผลดีเท่าที่ควร บางแห่งมีกฎเกณฑ์ในการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ยุ่งยาก ทำให้ผู้สอนไม่สนใจที่จะเบิกออกมา

เพื่อใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน บางแห่งไม่เอื้ออำนวยต่อการแนะแนว เพราะไม่ได้จัดให้มีหน่วยงานและครูแนะแนวขึ้น โดยเฉพาะ ครูแนะแนวที่มีอยู่ต้องสอนจนไม่มีเวลาสำหรับงานการแนะแนว บางแห่งไม่ได้แยกงานออกเป็นสัดส่วนทำให้เกิดความสับสน เพราะไม่รู้ว่ามีผู้ใดรับผิดชอบในเรื่องอะไรบ้าง ฯลฯ สิ่งที่ต้องพิจารณาก็คือ ระบบบริหารตลอดจนระเบียบบังคับของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่มีใช้อยู่ นั้น ช่วยให้การใช้หลักสูตรคล่องตัวหรือไม่ ถ้ามีอะไรที่ติดขัดไม่สะดวกก็ควรแก้ไขเสีย

2.2.1.7 การเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่าย

การนำหลักสูตรไปใช้ย่อมต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่ละหลักสูตรย่อมมีค่าใช้จ่ายไม่เท่ากันและไม่เหมือนกันหลักสูตร หลักสูตรซึ่งแต่เดิมไม่ได้บรรจุวิชาชีพไว้ ค่าใช้จ่ายในด้านนี้ไม่มี แต่เมื่อนำเอาวิชาชีพนมาสอน ก็จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่าย เช่น ค่าใช้ในด้านการศึกษา การสอน อันมีอุปกรณ์การศึกษา วัสดุฝึก ค่าจ้างครูฝึกสอนและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่นๆ การเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่ายจะต้องมีการวางแผนล่วงหน้า และคาดการณ์ไว้ด้วยว่า ถ้าหากไม่ได้รับงบประมาณตามที่ได้วางแผนไว้ทำอย่างไร สำหรับโรงเรียนเอกชนการวางแผนคงทำได้ไม่ยาก แต่ในระบบโรงเรียนรัฐบาล ซึ่งมีโรงเรียนในความรับผิดชอบของผู้บริหารเป็นจำนวนมากการวางแผนงบประมาณจะต้องอาศัยความรอบคอบและใช้หลักวิชา ปัญหาการวางแผนงบประมาณก็คือจะใช้เงินอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด ประหยัดและมีประสิทธิภาพ

2.2.1.8 การเตรียมปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู

นอกจากการเตรียมครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนให้พร้อมที่จะสอนหลักสูตรใหม่แล้ว การปรับปรุงหลักสูตรฝึกหัดครูนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำควบคู่กันไป การดำเนินการในเรื่องนี้ ควรเริ่มจากการศึกษาหลักสูตรการฝึกหัดครูที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยวิเคราะห์ว่า ความรู้ ทักษะ เจตคติและความสามารถให้ผู้ที่จะออกมาเป็นครูทำการสอนตามหลักสูตรใหม่ได้หรือไม่ มีช่องโหว่ที่ใดบ้างต้องอุด และมีอะไรในหลักสูตรที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในการพิจารณาตรวจสอบหลักสูตรการฝึกหัดครู

ปัญหาที่การฝึกครู จะต้องแก้ไขเป็นการเร่งด่วนคือ การเสริมความรู้ ทักษะ ฯลฯ แก่ผู้ที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาออกไปสอนตามหลักสูตรใหม่ ในเรื่องนี้ถ้าได้มีการร่วมมือกับหน่วยงานที่ใช้หลักสูตรใหม่ให้ช่วยในการฝึกอบรมต่อเนื่องไปด้วยก็จะเป็นการดี ผลตอบแทนที่ฝ่ายการฝึกหัดครู จะได้รับก็คือข้อมูลต่างๆอันมีประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูให้ดียิ่งขึ้น

2.2.1.9 การเตรียมชุมชนและสังคม

การนำหลักสูตรไปใช้ จะบรรลุสำเร็จมากน้อยเพียงไรอยู่ที่การสนับสนุนของชุมชนและสังคมด้วยส่วนหนึ่ง แต่ชุมชนและสังคมจะให้การสนับสนุนก็ต่อเมื่อมีความเข้าใจและตระหนักดีว่าหลักสูตรที่นำมาใช้มีประโยชน์แก่บุตรหลานและต่อชุมชนของตนเอง การที่จะให้ชุมชนมองเห็นประโยชน์จะต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์อย่างมีระบบและต่อเนื่องการใช้สื่อมวลชน การประชุมสัมมนา การแสดงนิทรรศการ การบรรยาย การอภิปราย การแจกเอกสาร สิ่งพิมพ์ ฯลฯ

การนำหลักสูตรไปใช้นั้นมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงมีหลายท่าน เช่น สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 221 อ้างถึงใน อัดนันย์ อาลีกาเห 2553:34) ได้สรุปนิยามว่า การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆในอันที่จะทำให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นดำเนินการไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุ เป้าหมาย นับตั้งแต่การเตรียมบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สภาพแวดล้อมและการจัดเรียนการสอน ในโรงเรียนและอุท้ย บุญประเสริฐ (2540:9 อ้างถึงใน อัดนันย์ อาลีกาเห 2553:34) ได้สรุปว่าการนำหลักสูตรไปใช้นั้น จะรวมถึงกิจกรรมสำคัญ 3 ประการด้วยกันคือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
 2. การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆภายในสถานศึกษาเพื่อประโยชน์ในการใช้หลักสูตรให้บรรลุผลตามหลักการและจุดหมายของหลักสูตร
 3. การจัดเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับหลักการ จุดหมายของหลักสูตรจุดประสงค์ของการเรียนรู้ สอดคล้องกับโครงสร้างและแนวดำเนินการของหลักสูตร
- ฉะนั้นสรุปว่า การนำหลักสูตรไปใช้นั้นความละเอียดของหลักสูตรนั้น ต้องเข้าใจและสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้หลักสูตรเช่น จัดบรรยากาศให้เหมาะสมกับหลักสูตร ครูจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เพื่อเกิดผลสำเร็จให้กับสถานศึกษา

2.2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

การเรียนและการสอนเป็นคำที่มักใช้คู่กันเรียกรวมกันว่า “การเรียนการสอน” ทั้งนี้เพราะคำทั้งสองคำมีความสัมพันธ์กัน ทั้งการสอนและการเรียนต่างเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกัน การสอนเป็นการตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ และการสอนที่ดีย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการ มีความรู้และทักษะ จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความหมาย มีคุณค่า เป็นการประหยัดเวลาและป้องกันการสูญเปล่า ดังนั้นผู้สอนควรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนการสอนทั้งนี้ความหมาย ลักษณะ องค์ประกอบ ฯลฯ

2.2.2.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

1.ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาความมุ่งหมายของการจัดการศึกษานั้น เพื่อเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

2. หลักการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษามีหลัก 3 ประการ คือ

2.1 การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาสำหรับประชาชน ซึ่งมีทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้ศึกษาตลอดชีวิต เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง

2.2.สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา นอกจากจะมีการจัดการศึกษาโดยรัฐแล้ว ยังมีการส่งเสริมให้บุคคล ครอบครัวยุวมชน สถาบันศาสนา องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานประกอบการ สถาบันทางสังคมอื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.3.การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายนั้นจะต้องมีการพัฒนาใน 2 ประเด็นหลัก คือ สาระความรู้ที่บรรจุไว้ในหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

2.2.2.2. หลักการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา

การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา มีหลักการสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและสอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา คือ

1.นโยบาย มีความเป็นเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติให้เหมาะสมเพราะในแต่ละระดับหรือในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัจจัยแตกต่างกัน เช่น นโยบายมาตรฐานการศึกษาในแต่ละประเภท หรือในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน

2.การกระจายอำนาจ กำหนดให้มีการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตพื้นที่การศึกษาและสภาพการศึกษา โดยให้มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ

3.มาตรฐานการศึกษา มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภทการศึกษา จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาไทยจะพัฒนาไปสู่

เกณฑ์มาตรฐานตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติได้นั้น จะต้องมีการประกันคุณภาพ การศึกษา

4.การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มี หลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และมีการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5.การระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา มีการระดม ทรัพยากรทุกประเภท มิใช่เฉพาะในด้านใดด้านหนึ่ง เพราะถือว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา

6.การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน สังกัดอื่น

Prince of Songkla University
Pattani Campus

2.2.2.3 การจัดการกระบวนการเรียนรู้

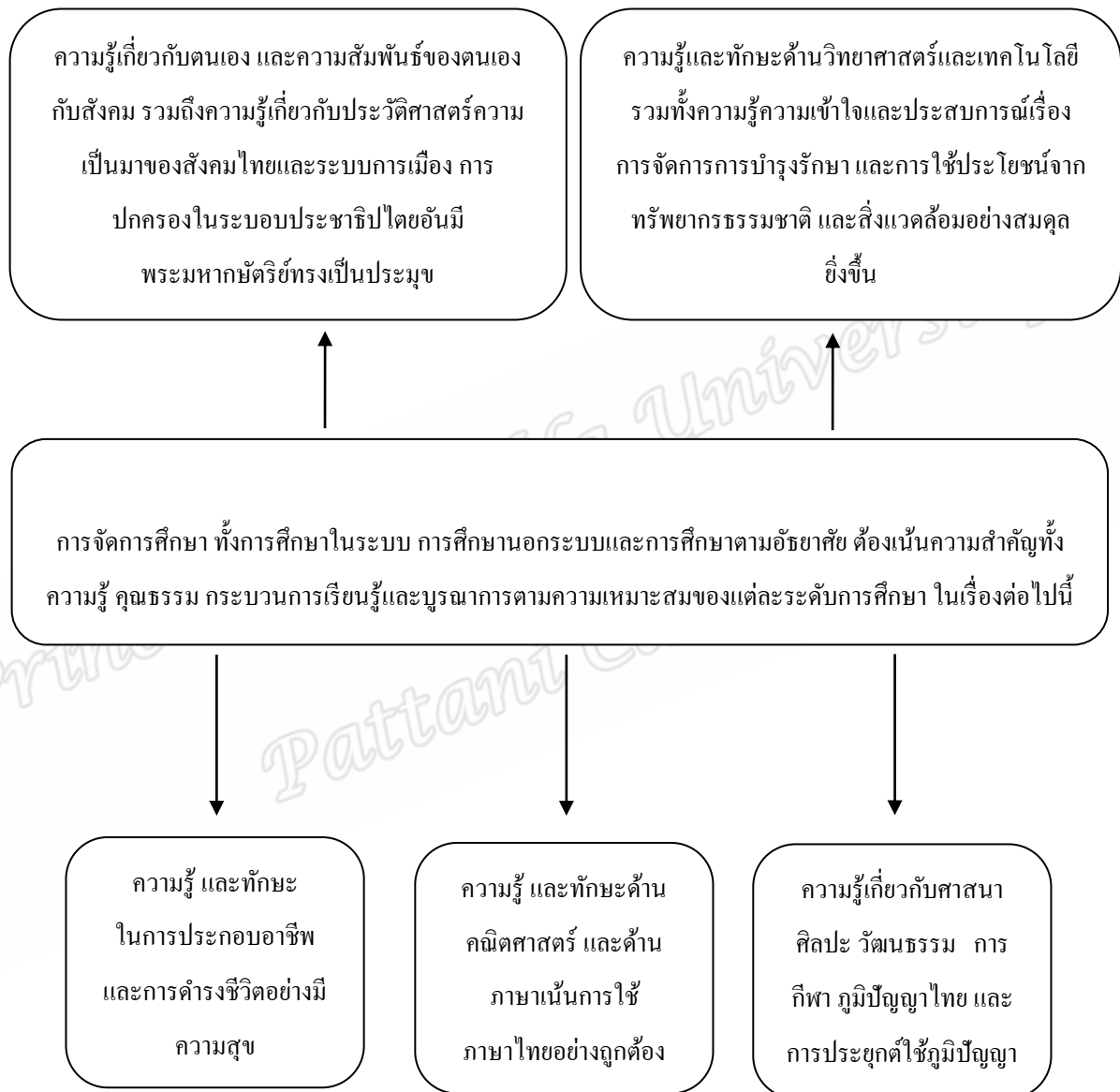
การจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้น จะต้องมุ่งหมายปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียน

ภาพประกอบที่ 5

2.2.2.4 แนวการจัดการศึกษา

แนวการจัดการศึกษานั้นมีหลักสำคัญ คือ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ในกระบวนการจัดการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

ภาพประกอบที่ 6

2.2.2.5 ความหมายการเรียนการสอน

การศึกษาหรือการเรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลที่สนใจหรือมุมมองเกี่ยวกับการศึกษา ในแต่ละศาสนาและแนวคิดจะมีความแตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแนวคิดทางปรัชญาหรือความเชื่อของศาสนาหรือกลุ่มแนวคิดนั้น อิสลามเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษา และพื้นฐานของการศึกษา และการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งแห่งการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสามารถดำรงชีวิตและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น

2.2.2.6 ความหมายของการศึกษาหรือว่าการเรียนในอิสลาม

คำว่าการศึกษาในอิสลามมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ความหมายหลากหลายคำว่าการศึกษาในภาษาอาหรับจะใช้คำว่า อัล-ตฺริบียะฮฺ **التربية** ซึ่งความหมายของคำดังกล่าวมีนักวิชาการให้ความหมายดังต่อไปนี้

อับดุลรอฮฺมาน อัลนากิบ และซอและฮฺ มะรอด (1987 – 1407 : 1) ในหนังสือ “ มูกอดิมะฮฺ ฟิ อัล-ตฺริบียะฮฺ วาอิลุม อัล-นะฮฺลาวียฺ ” (2003 – 12-13) ในหนังสือ อูซูล อัล-ตฺริบียะฮฺ วาอาซาลิฮฺ ได้นำเสนอความหมายของคำว่า อัล-ตฺริบียะฮฺ จากพจนานุกรมภาษาอาหรับว่ามาจากรากศัพท์ภาษาอาหรับสามคำด้วย คือ

1. มาจากคำว่า **رَبَا, رَبِي** (รอบา ยฺรบู) มีความหมายว่า เพิ่มพูนและเจริญงอกงาม

2. มาจากคำว่า **رَبِي, رَبِي** รอบียา ยฺรบา มีความหมายว่า การกำเนิดและเติบโต

3. มาจากคำว่า **رَب, رَب** หมายถึงการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น การสั่งสอน การปกครองดูแลจากคำนิยามศัพท์ทางภาษาข้างต้น อับดุลรอฮฺมาน อัลบานี ได้ว่าตฺริบียะฮฺ จะต้องประกอบด้วย

1. จะต้องยึดมั่นบนธรรมชาติของการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการ
2. พัฒนาความรู้ ความสามารถของผู้ที่ถูกตฺริบียะฮฺ
3. ชี้นำ ส่งเสริมให้พร้อมสมบูรณ์ตามความเหมาะสม
4. ต้องกระทำในลักษณะที่เป็นขั้นและเป็นตอนและหลักการการศึกษาที่ได้

จากความหมายของคำว่า ตฺริบียะฮฺ สามารถสรุปไว้ได้ดังนี้

1. การศึกษานั้นเป็นงานที่มีเป้าหมาย
2. ผู้ที่ให้การตฺริบียะฮฺที่แท้จริง คือ พระองค์อัลลอฮฺผู้ทรงส่งสาร
3. การตฺริบียะฮฺจะต้องทำการปฏิบัติหรือกระทำให้เป็นไปอย่างขั้นตอน

4. แท้จริงการงานมูร้อบปี เป็นการทำตามและส่งเสริมการสร้างที่ อัลลอฮ์ การศึกษาในอิสลามไม่ได้หมายถึงเพียงการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์หรือทักษะจากชนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง แต่ในมุมมองของอิสลามการศึกษาจะมีความหมายที่กว้างครอบคลุมหลายๆด้าน กล่าวคือการศึกษาในอิสลามเป็นกระบวนการอบรมและบ่มเพาะสติปัญญา ร่างกายและจิตวิญญาณ เพื่อมนุษย์ที่สมบูรณ์ (الإنسان الكامل) การศึกษาในอิสลามจะมีความหมายที่ครอบคลุมหลายคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. อัล-ตฺริบียะฮฺ (التربية) หมายถึง การอบรม การขัดเกลาจิตใจ
2. อัล-ตะอิลีม (التعليم) หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ ซึ่งรวมถึงความรู้ศาสนาและความรู้ทางโลก
3. อัล-ตะอิติบ (التأديب) หมายถึง การอบรมบ่มนิสัยให้มีคุณธรรม จริยธรรม จริยธรรมและระเบียบวินัย

จากความหมายข้างต้นการศึกษาจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่สมบูรณ์ที่ประกอบด้วย อัล-ตฺริบียะฮฺ อัล-ตะอิลีม และอัล-ตะอิติบ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการขัดเกลาจิตใจ มีสติปัญญา และมีมารยาทที่ดีงาม (อิบราฮีม ณรงครักษาเขต 2551 : 146) ยังมีนักการศึกษาที่ให้ความหมายการเรียนรู้อีก

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง หรือการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการแสดงพฤติกรรมในสถานการณ์ใดซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกปฏิบัติ หรือได้รับประสบการณ์

บลูม (Bloom 1976) อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2544 : 71) กล่าวว่า การเกิดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น 3 ประการ จึงจะเรียกว่าเป็นการเรียนรู้ที่สมบูรณ์คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ (Cognitive Domain) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง เช่น ความคิดรวบยอด
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (Affective Domain) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ เช่น ความเชื่อเจตคติ ค่านิยม
3. การเปลี่ยนแปลงการเคลื่อนไหวของร่างกาย เพื่อให้เกิดทักษะ และความชำนาญ (Psychomotor Domain) เช่น การว่ายน้ำ เล่นกีฬา

2.2.2.7 การเตรียมตัวของผู้สอนเพื่อเข้าสู่การปฏิบัติการเรียนรู้

ผู้สอนทุกคนมีความตระหนักกว่าการพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์นั้น จะต้องพัฒนาทั้งด้านพุทธิพิสัย คือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่าด้านทักษะพิสัย คือ การพัฒนาคนให้มีความชำนาญในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และด้านจิตพิสัย คือ ให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาด้านเจตคติ ความรู้สึกรู้สีกคิด อุปนิสัย อุดมคติ/ค่านิยมในทางที่ดีงาม

ผู้สอนมีบทบาทปลูกเร้าและเสริมแรงผู้เรียนในทุกกิจกรรม ให้ค้นพบคำตอบและสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ทำงานเป็นกลุ่มได้ จัดกิจกรรมที่ปลูกฝังคุณธรรม ความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบในการทำงานเป็นคนดีของสังคม ผู้สอนจะต้องชี้แนะแนวทางการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียน ก่อนที่ผู้สอนจะสามารถทำเช่นนั้นได้ จะต้องมีการเตรียมตัวอย่างเป็นขั้นตอน เป็นระบบ ซึ่งจะเสนอตัวอย่างการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่ง ต่อจากนั้นเชื่อว่าผู้สอนจะสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นไปเรื่อยๆ ได้แน่นอน

ตัวอย่างการจัดกระบวนการเรียนรู้

1. สำรวจความสนใจ/ความต้องการ และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน อาจจะ ใช้การซักถามการสังเกต พูดคุยกัน หรืออาจจะให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ ก่อนเรียนก็ได้
2. การเตรียมการ ผู้สอนต้องเริ่มจากการศึกษาหลักสูตร และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้เข้าใจเสียก่อน เพื่อการวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีความ ต่อเนื่องและ เชื่อมโยงกัน
3. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ อาจจะทำได้ดังนี้ ขึ้นนำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอน ควรใช้คำถามหรือกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสงสัยใคร่รู้ ขณะเดียวกันผู้สอนควรจะทำตัวเป็นเพื่อนที่ดีของผู้เรียน สามารถช่วยเหลือเขาได้ทุกอย่าง
4. การประเมินผล ผู้สอนต้องศึกษามาตรา 26 ของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ ในสาระการประเมินเกี่ยวกับการพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การ สังเกต พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม

2.2.2.8 รูปแบบของการเรียนการสอน

ในการจะนำสื่อมาใช้ให้สอดคล้องและบรรลุถึงขบวนการเรียนการสอนนั้นเรา ก็ควรจะทราบถึง รูปแบบของการเรียนการสอน (Patterns for Teaching and

Learning) ซึ่งพอจะสรุปได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่เพื่อที่ผู้สอนจะได้เลือกใช้สื่อให้เหมาะแก่รูปแบบนั้นๆ คือ

1.แบบกลุ่มใหญ่ (Mass Learning) เป็นการสอนต่อบุคคลกลุ่มใหญ่ในลักษณะของการสื่อความหมายด้านเดียว (One Way Communication) เช่น การบรรยายต่อที่ประชุม การฝึกอบรมกลุ่มใหญ่ เป็นต้น สื่อที่จะนำมาใช้ก็ควรจะเหมาะสมกับขนาดของกลุ่ม ได้แก่ ภาพยนตร์ สไลด์มัลติ วิชั่น เครื่องฉายภาพโปรเจกเตอร์ เป็นต้น

2.แบบรายบุคคล (Individualized Learning) คือ การเรียนรู้เป็นรายบุคคลตามความสามารถเฉพาะตน โดยผู้เรียนจะสามารถประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ ประเภท เช่น บทเรียนสำเร็จรูป เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องวิดีโอทัศน์ สไลด์ รูปภาพ เป็นต้น

3. แบบกลุ่ม (Group learning) คือ เป็นการเรียนเป็นกลุ่มที่ผู้ส่งและผู้รับสามารถตอบโต้ และ รับรู้ร่วมกันได้ทันทั่วทั้งที่เป็นลักษณะการสื่อสาร 2 ทางอาทิเช่น การสัมมนา กลุ่มย่อย การทบทวนบทเรียน การอภิปรายแบบระดมสมอง สื่อที่นำมาใช้ อาจเป็น ในรูปของฟิล์มสตริป สไลด์ชุด แผ่นใส และเอกสารสิ่งตีพิมพ์

2.2.2.9 นวัตกรรมประเภทรูปแบบ / วิธีการสอน

วิธีการสอนและเทคนิคการสอนมีจำนวนมากได้แก่

- 1.วิธีการสอนคิด
- 2.วิธีสอนโดยการจัดการเรียนแบบร่วมมือ
- 3.CIPPA MODEL
- 4.วัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT
- 5.วิธีสอนตามแนวพุทธวิธี
- 6.วิธีสอนแบบบูรณาการ
- 7.วิธีสอนแบบโครงการ
- 8.วิธีสอนแบบตั้งคำถาม
9. Constructivion

รูปแบบการเรียนการสอนข้างต้นโดยรวมแล้วสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งท่านได้ทำการเรียนการสอนที่เน้นครูและผู้เรียนเป็นสำคัญ ในส่วนที่เน้นครูเป็นสำคัญมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

1.ท่านนบีได้ทำการสอนแบบบรรยาย โดยที่ซอฮาบะห์ฟังแล้วจำเพื่อนำไปปฏิบัติ การสอนแบบนี้เป็นการสอนแบบปกติที่ท่านนบีได้ปฏิบัติมา ดังฮาดิษที่รายงานจากอานูสุรอยเราะฮ์ว่า ว่าแท้จริงท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا ، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُوا أَوْ لَا أَدْلُكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمْوه تَحَابْتُمْ : أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ)) . رواه مسلم

.ความว่า “พวกเขาจะไม่”ได้เข้าสวรรค์จนกว่าเจ้าจะศรัทธาและพวกเขาจะไม่ศรัทธาจนกว่าพวกเขาจะรักต่อกัน เอาใหม่ ฉันจะบอกแก่พวกท่านถึงสิ่งหนึ่ง เมื่อพวกเขาปฏิบัติแล้ว พวกเขาจะได้เข้าสวรรค์ นั่นก็คือพวกเขาจงให้สละมซึ่งกันและกัน” บันทึกโดย มุสลิม

อะดิษข้างต้นเป็นการสอนของท่านบีแบบบรรยายเพียงผู้เดียว โดยที่บรรดาอาฮาบะฮะฮุดตั้งใจฟังเพื่อจดจำแล้วไปปฏิบัติและเผยแพร่

2.2.3 การใช้สื่อในการเรียนการสอน

ปัจจุบันการจัดการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อแข่งขันกับคุณภาพและแข่งขันกับนานาชาติ เพราะประชากรที่ได้รับการศึกษาเป็นที่ยอมรับว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ และเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้นจึงมีการนำสื่อ / นวัตกรรมเข้ามาใช้ในการจัดการศึกษาประสิทธิภาพ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการคิด เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมให้แก่ผู้เรียน สื่อการเรียนรู้มีหลายประเภทและมีคุณลักษณะแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อการเรียนรู้ในปัจจุบันมีอิทธิพลสูงในการให้แก่ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงแหล่งความรู้ที่อยู่ที่ไกลตัวผู้เรียนมาสู่การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ในเวลาอันรวดเร็วและไม่มีข้อจำกัด จึงเป็นเรื่องที่ผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ควรให้ความสนใจ และก้าวให้ทันความเปลี่ยนแปลงของโลกที่ไม่หยุดนิ่ง

สื่อในปัจจุบันนับว่ามีความสำคัญต่อมนุษย์ตราบไคยังต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของโลกการสื่อสาร จากความต้องการข้อมูลสารสนเทศมากขึ้นทุกวัน สื่อจึงเป็นตัวกลางที่จะช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอนไปยังผู้เรียนเข้าใจและเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้จึงนำเอาสื่อมาใช้ในการสอนปัจจุบัน

2.2.3.1 ความหมายของสื่อการเรียนรู้

คำว่าสื่อการสอนมีบางคนเรียกว่า สื่อการเรียนการสอนหรือสื่อการศึกษา ซึ่งมีความหมายเดียวกัน คือสื่อที่นำมาใช้แล้วทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้นเอง ดังนั้นเพื่อความ

เข้าใจเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น จึงเลือกตัวอย่างมาตามที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สื่อ Media หมายถึง เครื่องมือที่ช่วยเป็นทางให้สารอาศัยผ่าน หรืออาจหมายถึงวัตถุที่นำสาร ไปผ่านเครื่องมือ นั้น เช่น ภาพยนตร์แต่ไม่ใช่สาร

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งต่างๆที่อาจวัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือ และวิธีการ ที่ครูนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ ทักษะ ทักษะ ตลอดจนความคิดต่างๆจากผู้สอน ไปยังผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตรง

สรุปว่า สื่อ คือตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ แปรหรือช่วยทำให้เนื้อหาที่ยากให้เป็นง่ายทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนมาอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนอย่างเป็นรูปธรรมแบบง่ายๆ ในบรรยากาศที่สนุกสนาน ตื่นเต้น ใฝ่ใจ ผู้เรียนเกิดความสนใจในเรื่องที่เรียนมา สามารถแก้ปัญหาการเรียนการสอนได้ ทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว บรรลุเป้าหมายได้ง่ายกว่า นำนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้และเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2.2.3.2 วัตถุประสงค์ของสื่อการเรียนการสอน

การสอนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนการสอน ได้มีการนำสื่อการเรียนการสอนมาใช้ตามความก้าวหน้าทางด้านการสอน หรือเทคโนโลยีทางการสอน ซึ่งแต่เดิมจะเรียกสื่อการสอนว่า โสตทัศนูปกรณ์ เนื่องจากการถ่ายทอด เนื้อหาความรู้ จากผู้สอนนั้นผ่านช่องทางการรับรู้ต่างๆได้แก่ การรับรู้ทางตา(ทัศนะ) ประมาณ 75 % การรับรู้ทางหู (โสต) ประมาณ 13 %

วรรณา เจียมทะวงศ์ (2532 :1) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า สื่อการสอนหมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

ชัยยงค์ พรหวงศ์ (2543:111) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า วัสดุ (สิ่ง สิ้นเปลือง) อุปกรณ์ (เครื่องมือที่ไม่ผูกพันได้ง่าย) และวิธีการ (กิจกรรม ละคร เกม การทดลอง ฯลฯ) ที่ใช้เป็นตัวกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ (อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ทักษะ และค่านิยม) และทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธพงษ์ ไกยวรรณ (2541 : 99) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่จําพาความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้เป็นไปตาม

วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้รวมถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนหรือสื่อการสอน หมายถึง สิ่งต่างๆที่ทอความรู้ ทักษะและเจตคติในการเรียนการสอน และกิจกรรมให้แก่ผู้เรียนให้ได้รับความรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนได้วางไว้

2.2.3.3 ประเภทของสื่อการเรียนรู้

นักการศึกษาได้แบ่งประเภทของสิ่งที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้หรือสื่อการสอนไว้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับทัศนะของแต่ละบุคคล บางท่านก็แบ่งสื่อการสอนตามรูปร่างลักษณะของสื่อ เช่น สื่อประเภทภาพนิ่ง สื่อประเภทภาพเคลื่อนไหว บางท่านแบ่งตามลักษณะการนำไปใช้เช่น สื่อที่ไม่ต้องฉาย สื่อที่เรียนรายบุคคล เป็นต้น

เอดการ์ เดล (Edgar Dale) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ สหรัฐอเมริกา (อ้างถึงใน ดวงแสง ณ นคร 2555:10) ได้แบ่งสื่อการสอนโดยคำนึงถึงประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากสื่อโดยกำหนด ประเภทของสื่ออยู่ในลักษณะของรูปกรวยคว่ำ ให้ชื่อว่า กรวยประสบการณ์ (Cone of Experiences) โดยสื่อที่อยู่บนสุดจะให้ประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม (abstract) สื่อที่อยู่ส่วนฐาน จะให้ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Concrete) สื่อทั้ง 11 ประเภทของเอดการ์ เดล ได้แก่

1. ประสบการณ์ตรง (Direct, Purposeful Experiences) หมายถึงสภาพการณ์ที่ผู้เรียนได้รับการได้พบ การปฏิบัติ การสัมผัสและการได้รับความรู้สึกต่างๆด้วยตนเอง

2. ประสบการณ์รอง (Contrived Experiences) หมายถึงสภาพการณ์สิ่งของที่จัดขึ้นเพื่อเลียนแบบสภาพการณ์จริงที่ไม่สามารถศึกษาได้ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในสภาพการณ์นั้น เช่นเหตุการณ์ที่เป็นอันตราย เหตุการณ์ในอดีต ตัวอย่างประสบการณ์จำลอง ได้แก่ สถานการณ์จำลอง ของจำลอง

3. ประสบการณ์นาฏกรรมหรือการแสดง (Dramatized Experiences) หมายถึงการจัดแสดงเรื่องราวต่างๆที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดง อาจเป็นการแสดงด้วยคนหรือแสดงด้วยหุ่น เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ

4. การสาธิต (Demonstrations) เป็นการให้ความรู้ ข้อเท็จจริงในลักษณะของกระบวนการกระทำที่เป็นขั้นตอนประกอบการใช้ของจริง โดยผู้เรียนจะเป็นผู้ สังเกตการณ์

5. การศึกษานอกสถานที่ (Field Trips) เป็นการให้นักเรียนออกไปศึกษาเรื่องราว จากสถานที่จริงได้พูดคุย สอบถามจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในสถานที่นั้น

6. นิทรรศการ (Exhibits) การจัดแสดงในเรื่องราวโดยใช้สื่อต่างๆ ประกอบ เช่นภาพถ่ายสิ่งของต่างๆ เป็นต้น

7. โทรทัศน์ (Television) หมายถึงรายการต่างๆที่นำเสนอทางเครื่องรับโทรทัศน์

8. ภาพยนตร์ (Motion Pictures)

9. การบันทึกเสียง วิทยุ ภาพนิ่ง (Recordings Radio Still Pictures Verbal) หมายถึง สื่อที่แสดงด้วยภาพนิ่งทั้งที่เกิดจากการฉายและไม่ฉาย รวมถึงการบันทึกเสียงและรายการวิทยุต่างๆ

10. ทศน์สัญลักษณ์ (Visual Symbols) หมายถึงสื่อที่ใช้สัญลักษณ์ทางกายภาพ เช่น แผนที่ แผนภาพ แผนภูมิ

11. วจนสัญลักษณ์ (Verbal Symbols) หมายถึง สัญลักษณ์ทางตัวอักษรและคำพูด เช่น เอกสาร หนังสือ

จากกรวยประสบการณ์ สามารถอธิบายได้ว่าการเรียนรู้จะเริ่มจาก การที่ผู้เรียนได้เป็นผู้มีส่วนร่วมหรืออยู่ในประสบการณ์จริง จากนั้นจะเป็นการเรียนรู้ จากสิ่งที่ป็นนามธรรมขึ้น โดยผู้เรียนจะเปลี่ยนมาเป็นผู้สังเกตจากประสบการณ์จริง แล้วต่อมาเป็นผู้สังเกตจากเหตุการณ์หรือสภาพการณ์ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งที่เป็นภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว จนกระทั่งเป็นการเรียนรู้จากสัญลักษณ์ ภาษาเขียนและภาษาพูด

การใช้สื่อการสอนตามการแบ่งประเภทของสื่อจากกรวยประสบการณ์นี้ อาจไม่จำเป็นต้องพิจารณาใช้สื่อจากฐานกรวยเสมอไป ทั้งนี้เพราะสื่อได้ถูกแบ่งตามระดับประสบการณ์ของผู้เรียน และผู้เรียนแต่ละระดับก็จะมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้จุดประสงค์การเรียนรู้ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเลือกใช้สื่ออีกด้วย

ดังนั้นในวงการทางเทคโนโลยีการศึกษา ได้จำแนกสื่อการสอนเป็น 3 ประเภทใหญ่ ดังนี้

1. สื่อประเภทวัสดุ (Materials of Software) หมายถึงสื่อที่มีขนาดเล็กสามารถเก็บข้อมูลไว้ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ตัวอักษร สัญลักษณ์ ภาพและเสียงมีการสิ้นเปลืองหรือชำรุดเสียหายได้ง่ายหากไม่ดูแลรักษา เป็นแหล่งความรู้ที่ผู้สอนสามารถนำเสนอและผู้เรียนสามารถศึกษาได้อย่างสะดวก สื่อวัสดุแบ่งได้ 2 ชนิดคือ

1.1 วัสดุที่นำเสนอได้โดยไม่ต้องใช้อุปกรณ์ร่วม เช่น รูปภาพ แผนที่ การ์ตูนสิ่งพิมพ์ต่างๆ แผนภูมิ แผนสถิติ เป็นต้น

1.2 วัสดุที่ต้องนำเสนอร่วมกับอุปกรณ์ เช่น ฟิล์มภาพยนตร์ ฟิล์มสไลด์ แผ่นภาพโปรงใส ม้วนเทปเสียง แผ่นวีดิทัศน์ เป็นต้น

2. สื่อประเภทอุปกรณ์ (Equipment or hardware) หมายถึงสื่อที่ใช้ไฟฟ้าและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งที่เป็นระบบแอนะล็อกและระบบดิจิทัล ใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดเนื้อหาจากสื่อวัสดุ ตัวอย่างสื่อประเภทนี้ได้แก่ เครื่องฉายต่างๆ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3. สื่อประเภทกิจกรรม เทคนิคและวิธีการ (Activities, Techniques and Methods) หมายถึงสื่อที่มีการกระทำที่เป็นกระบวนการ มีการวางแผนการปฏิบัติที่เป็นขั้นตอนหรือเป็นการแสดง อาจจะใช้สื่อและอุปกรณ์ร่วมด้วย เช่น นิทรรศการ การสาธิต การศึกษานอกสถานที่ และการแสดง

อีลี (Ely) นักการศึกษาจากมหาวิทยาลัยฟลอริดา (อ้างถึงใน ดวงแสง ณ นคร 2555 : 15) ได้จำแนกสื่อการสอนตามทรัพยากรการเรียนรู้ (Learning Resources) เป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. คน (People) หมายถึงบุคลากรที่อยู่ในระบบโรงเรียน ได้แก่ ครู ผู้บริหาร ผู้แนะแนวการศึกษา ผู้ช่วยสอน หรือผู้ที่อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ส่วน “คน” ตามความหมายของการประยุกต์ใช้นั้น ได้แก่ คนที่ทำงานหรือมีความชำนาญงานในแต่ละสาขาซึ่งมีอยู่ในวงสังคมทั่วไป คนเหล่านี้นับเป็น “ผู้เชี่ยวชาญ” หรือวิทยากร ซึ่งถึงแม้จะมีใช่นักการศึกษา แต่ก็สามารถจะช่วยอำนวยความสะดวกหรือเชิญมาเป็นวิทยากรเพื่อเสริมการเรียนรู้ได้มรรคาให้ความรู้แต่ละด้าน อาทิ เช่น ศิลปิน นักการเมือง นักธุรกิจ ช่างซ่อมรถยนต์ เหล่านี้เป็นต้น

2. วัสดุ (Materials) หมายถึงสิ่งที่บรรจุเนื้อหาในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่สามารถนำเสนอเนื้อหาได้ทันที และที่ต้องใช้ร่วมกับอุปกรณ์

3. อาคารสถานที่ (Settings) หมายถึง สถานที่เรียน สภาพแวดล้อมในการเรียน สถานที่สำคัญในการเรียนเช่น ดิกรเรียน ห้องเรียน และสถานที่อื่นๆที่ออกแบบมาเพื่อการเรียนการสอนโดยส่วนรวม เช่น ห้องสมุด สนามเด็กเล่น เป็นต้น ส่วนสถานที่ต่างๆในชุมชนก็สามารถประยุกต์ใช้เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ได้ เช่น สถานที่ทางประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

4. เครื่องมือและอุปกรณ์ (Tools and Equipment) เป็นทรัพยากรทางการเรียนรู้เพื่อช่วยในการผลิตหรือใช้ร่วมกับทรัพยากรอื่น ส่วนมากมักเป็นเครื่องมือด้านโสตทัศนอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

5. กิจกรรม (Activities) โดยทั่วไปแล้วกิจกรรมที่กล่าวถึง มักเป็นการดำเนินการที่จัดขึ้นเพื่อกระทำร่วมกับทรัพยากรอื่นๆ หรือเป็นเทคนิควิธีการพิเศษเพื่อการเรียนการสอน เช่น การจัดนิทรรศการ เกมและการจำลอง การจัดทำศนศึกษา เป็นต้น

กิดานันท์ มลิทอง ได้แบ่งประเภทของสื่อดังนี้

1. สื่อพื้นฐาน เป็นสื่อที่ใช้กันมานานและปัจจุบันก็ยังคงใช้ เช่น สิ่งพิมพ์ รูปภาพ กระดานชอล์ก แผนภูมิ ส่วนมากจะเป็นสื่อที่ผู้สอนสามารถผลิตได้เอง และสามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้เองโดยไม่ต้องใช้อุปกรณ์ช่วย เหมาะสำหรับห้องเรียนขนาดปกติที่มีนักเรียนประมาณ 30-40 คน

2. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ระบบอนาล็อก เป็นสื่ออุปกรณ์ไฟฟ้าที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาจากวัสดุบางชนิด และเป็นตัวแปลงสัญญาณ ได้แก่

2.1 เครื่องฉายต่างๆ เช่น เครื่องฉายภาพขาวสีรียะ เครื่องฉายภาพทึบเสียง เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์

2.2 เครื่องเสียง หมายถึงอุปกรณ์ที่แปลงสัญญาณคลื่นไฟฟ้าความถี่เสียงให้เป็นคลื่นเสียงเพื่อการได้ยิน ได้แก่ วิทยุ ลำโพง หรือใช้เป็นอุปกรณ์ในการรับเสียงหรือบันทึกเสียง ได้แก่ เครื่องเทปเสียง

2.3 เครื่องแปลงและถ่ายทอดสัญญาณภาพและเสียง เช่น กล้องโทรทัศน์ หรือกล้องวิดีโอทัศน์ เป็นอุปกรณ์ในการรับภาพเสียงแล้วแปลงเป็นสัญญาณไฟฟ้าเพื่อแปลงเป็นสัญญาณภาพเสียงออกทางจอภาพ

3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ระบบดิจิทัล เป็นอุปกรณ์ไฟฟ้าที่ใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหาโดยใช้การทำงานด้วยสัญญาณ ปิด และ เปิด และบิตอัดสัญญาณ ทำให้สามารถบรรจุข้อมูลได้มาก และสามารถนำมาใช้โดยตรงกับเครื่องคอมพิวเตอร์ สามารถแบ่งได้ดังนี้

3.1 เครื่องแปลงและถ่ายทอดสัญญาณภาพและเสียง เช่น กล้องดิจิทัลถ่ายภาพนิ่ง กล้องวิดีโอทัศน์ดิจิทัล เครื่องเล่นวีซีดีและเครื่องเล่นดีวีดี อุปกรณ์เครื่องเล่นที่อ่านข้อมูลรหัสดิจิทัลจากวัสดุ ได้แก่ แผ่นซีดี แผ่นดีวีดี แล้วแปลงสัญญาณภาพและเสียงออก

3.2 สื่อมัลติมีเดีย ได้แก่ คอมพิวเตอร์ เป็นอุปกรณ์ที่สามารถบันทึกและส่งข้อมูลในรูปแบบของข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและเสียง สามารถมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกับผู้ใช้ อาจใช้เพื่อเป็นสื่อสำหรับบุคคล หรือ ต่อกับเครื่องวิดีโอ โปรเจ็กเตอร์ เพื่อเสนอภาพบนจอใหญ่ ก็ได้

4. การสื่อสาร โทรคมนาคม (Telecommunications) และเครือข่าย (Network System) เทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคม เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการเรียนการสอน มีการส่ง

สัญญาณผ่านดาวเทียม ในการรับ ส่งข้อมูลในระยะไกลโดยใช้คลื่นไมโครเวฟ การใช้เส้นใยนำแสง เป็นสื่อส่งข้อมูลส่งในระบบดิจิทัล สามารถเชื่อมโยงการสื่อสารระหว่างกัน สามารถทำให้เกิดการเรียนการสอนลักษณะที่ผู้สอนและผู้เรียนไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่

5.เดียวกัน โดยใช้การสอนในลักษณะประชุมทางไกล (Teleconference) ซึ่งอาจจะให้ทั้งภาพและเสียงพอกัน (Video Teleconference)

2.2.3.3 สื่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษา

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้ให้ความสำคัญกับการเป็นเรียนการสอน โดยยึดถือผู้เรียนเป็นหลัก และให้ความสำคัญกับผู้เรียน ด้วยเหตุดังกล่าว สื่อจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะยกการศึกษาของผู้เรียน

ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษานั้น จะนำแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในฐานะเป็นครู ซึ่งท่านได้เลือกใช้สื่อต่างๆที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่ออธิบายเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องและง่ายขึ้น

นบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่รู้หนังสือและไม่สามารถเขียนได้ ด้วยเหตุนี้ท่านก็กลับมาใช้สื่อส่วนใหญ่แล้วท่านจะใช้วิธีในร่างกายในการอธิบาย โดยเฉพาะอย่างอวัยวะมือ (Ismail Ali 2002: 382 อ้างถึงใน อัดนัน อาลีกาเฮ 2553:57) ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. วาดรูปบนดินประกอบการอธิบาย
2. ใช้ท่าทางมือประกอบการอธิบาย

ตัวอย่าง หะดีษรายงานจาก สะหุล บิน ชะฮุด رضي الله عنه กล่าวว่า แท้จริงท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا وَأَشَارَ بِأَصْبُعَيْهِ السَّبَابَةِ وَفَرَحَ بَيْنَهُمَا)) رواه البخاري

ความว่า " ฉันและผู้ดูแลเด็กกำพร้าพำนักอยู่ในสวรรค์อย่างนี้แล้ว ท่านก็ได้ชูนิ้วชี้และนิ้วกลาง โดยท่านแยกออกระหว่างสองนิ้วเล็กน้อย " บันทึกลงโดย บุคอรี สิ่งที่ได้รับบทเรียนจากหะดีษนี้ คือคุณค่าของผู้ที่อุปการคุณเด็กกำพร้า

อาจจะได้อยู่ใกล้ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในสวนสวรรค์เปรียบเสมือนความใกล้ตัวระหว่างนิ้วชี้กับนิ้วกลาง

3. ยกสิ่งต้องห้ามด้วยมือพร้อมแสดงอธิบาย

ตัวอย่างรายงานจากท่าน อาลี บิน อับดุลลอฮ์ กล่าวว่า

((أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ خَيْرًا بِشِمَالِهِ وَذَهَبًا بِيَمِينِهِ ، ثُمَّ رَفَعَ كِلَيْهِمَا يَدَيْهِ فَقَالَ : " إِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي ، حَلَّ لِإِنْسَانِهِمْ)) رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ .

ความว่า " ครั้งหนึ่งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้จับฝ่ามือซ้ายและจับทองด้วยมือขวา หลังจากนั้นท่านได้ยกทั้งสองอย่างขึ้นมาแล้วกล่าวว่า แท้จริงทั้งสองนี้เป็นสิ่งที่ห้ามสำหรับบุรุษเพศจากบรรดาประชาชาติของฉันและอนุญาตให้กับสตรีเพศ " บันทึกโดย อาบูดาูด

หะดีษนี้ได้ทำทางของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ใช้มือของสิ่งที่ต้องห้ามเพื่อให้ผู้ฟัง เข้าใจรายละเอียดง่ายขึ้น และให้ความสำคัญในสิ่งที่ห้ามดังกล่าว

2.2.3.4 คุณค่าของสื่อการเรียนรู้

1. ทำให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรงและเรียนได้ดีมากกว่าไม่มีสื่อการเรียนรู้
2. ลักษณะที่เป็นรูปธรรมของสื่อการเรียนรู้ ช่วยทำให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสิ่งต่างๆ ได้กว้างขวางและเป็นแนวทางให้เข้าใจสิ่งอื่นๆ อีก
3. ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า สื่อการเรียนรู้ให้ประสบการณ์ที่เป็นจริงแก่ผู้เรียนอย่างถูกต้อง
4. สื่อการเรียนรู้บางชนิด เช่น ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง จะช่วยเร่งทักษะในการเรียนรู้คุณค่าทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้
5. สื่อการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและต้องการเรียนในสิ่งต่างๆ
6. สื่อการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดอย่างเดียวกัน มีเจตคติที่ดีสำหรับผู้เรียน
7. สื่อการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจและช่วยยับยั้งการกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง

คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจทางการศึกษา

1. สื่อการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรียนได้เร็วขึ้น ผู้ที่ฉลาดจะเรียนได้มากขึ้น
2. การสอนโดยการอธิบายอย่างเดียวนั้นเป็นการสิ้นเปลืองเวลา และผู้เรียนจะลืมได้ง่าย แต่ถ้าใช้สื่อการสอนจะช่วยจัดความสิ้นเปลืองนี้ และยังช่วยให้ครูสอนได้ดีขึ้น
3. สื่อการสอนช่วยประหยัดคำพูดและเวลาของครู และผู้เรียนทำให้มีเวลาเหลือสำหรับบทเรียนต่อไป
4. สื่อการเรียนรู้ช่วยขจัดปัญหาเรื่องสถานที่ เวลา และระยะทาง เช่นสามารถนำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาได้ สามารถนำสิ่งที่อยู่ไกลเกินไปศึกษาได้

2.2.3.5 ประโยชน์ของสื่อการเรียนรู้

สื่อกับผู้เรียน

1. เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดความรู้ที่มีประสิทธิภาพ
2. สื่อช่วยกระตุ้นและความสนใจให้กับผู้เรียน เกิดความสนุก
3. การใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันและเกิดประสบการณ์เดียวกัน
4. ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น
5. ช่วยเสริมสร้างลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อเหล่านั้น
6. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการใช้สื่อในการศึกษารายบุคคล

สื่อกับผู้สอน

1. การใช้สื่อการสอน ประกอบการเรียนการสอน เป็นการช่วยให้บรรยากาศในการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น
2. สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ๆ
3. เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ๆ

2.2.3.6 ความสำคัญของการเรียนรู้

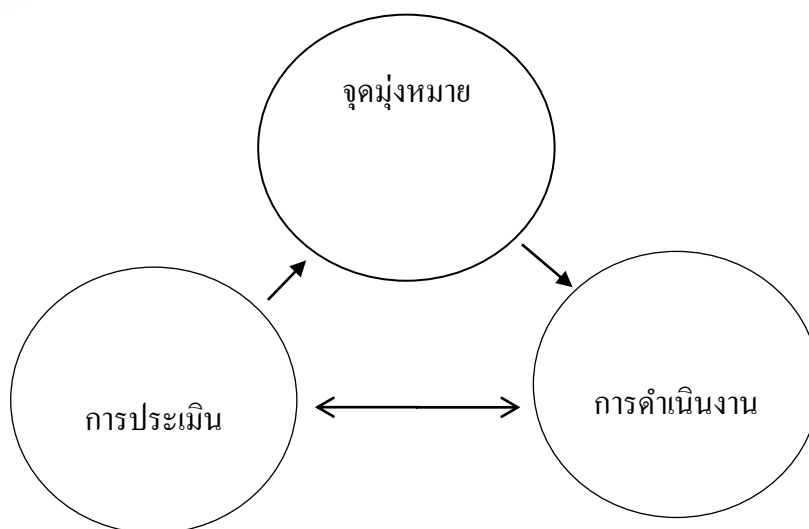
1. สามารถส่งเสริมให้บรรยากาศในการเรียนการสอนดีขึ้น ทำให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ทุกวิชาทุกเวลา ทุกสถานที่ และไม่จำกัดคนสอน
2. ตอบสนองความต้องการได้เป็นอย่างดีกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้พิการทางร่างกายได้โอกาสที่ดีขึ้น มีทางเลือกทั้งในระบบ นอกกระบบ และอิสระตามต้องการ
3. การบริหารการจัดการทางการศึกษามีบทบาทที่ดียิ่งขึ้น พาไปสู่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการศึกษา
4. ผลักดันและส่งเสริมให้เด็กไทยพัฒนาทั้งร่างกายและสติปัญญา เกิดความงอกงามทางความคิด มีเหตุมีผลในการดำเนินชีวิต เกิดการรับรู้ การเรียนรู้ เข้าใจบทบาทของตัวเอง
5. เกิดความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วด้านไอทีจากการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและรับรู้สารสนเทศอย่างรวดเร็วไม่ว่าอยู่มุมใดของโลก

2.2.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล

การประกอบกิจการงานใดๆของมนุษย์ ถ้าวิเคราะห์ออกมาจะพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญประการคือ

- 1.การกำหนดจุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมาย
- 2.การดำเนินงาน หรือทำกิจกรรมต่างๆเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น
- 3.การประเมินการดำเนินงานว่า ได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด

องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการนี้ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแสดงว่าเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 7 แสดงความสัมพันธ์ของจุดมุ่งหมาย การดำเนิน และการประเมิน

องค์ประกอบด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษานั้น สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายระดับด้วยกัน เริ่มจากจุดมุ่งหมายที่ใหญ่ที่สุด คือ นโยบาย ความเชื่อถือ หรือปรัชญาทางการศึกษารองลงมาได้แก่จุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับสถาบัน จนกระทั่งถึงระดับห้องเรียน ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความสอดคล้องกัน

ส่วนองค์ประกอบด้านการดำเนินงานนั้น ครอบคลุมไปถึงกิจกรรมการบริหารบริการในระดับต่างๆและกิจกรรมการเรียนการสอน เมื่อจุดมุ่งหมายและการดำเนินงานของการจัดการศึกษามีหลายระดับหลายประเภทด้วยกัน องค์ประกอบด้านการประเมินก็ควรที่จะต้องมีการจัดการศึกษามีหลายระดับหลายประเภทด้วยเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบเป้าหมาย และการดำเนินงานของการจัดการศึกษาได้อย่างครบถ้วน

2.2.4.1 ความหมายของการวัดผลการศึกษา การประเมินทางการศึกษา

1. ความหมายของ “การวัดผลการศึกษา” (Education Measurement) ได้มีผู้ให้ความหมายของการวัดผลไว้ต่าง ๆ กัน เช่น

การวัดผล หมายถึง กระบวนการในการนำสิ่งเร้าเข้าไปเร้าคุณลักษณะที่ต้องการวัดเป็นการทำให้ผู้ถูกเร้าให้แสดงปฏิกิริยา หรือ พฤติกรรมโต้ตอบตามคุณลักษณะนั้นๆ ออกมาเป็นสิ่งที่สังเกตได้และวัดได้ เป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่แทนคุณภาพหรือปริมาณของพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้น (สุนันท์ ศลโกสม ม.ป.ป.:15)

การวัดผลเป็นวิธีการหรือกระบวนการที่กำหนดตัวเลขให้แก่สิ่งของ หรือ ลักษณะ หรือ เหตุการณ์ใดๆ โดยเป็นไปตามเงื่อนไข หรือ กฎเกณฑ์ (Tyler.1965:26)

การวัดผลทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการกำหนดตัวเลขหรือคะแนน หรือ สัญลักษณ์อื่นใดเพื่อแทนปริมาณ (บรรดล สุขปิติ 2519:4)

อีเบล (Ebel 1972:557) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการในการกำหนดจำนวนให้แก่แต่ละสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มสิ่งของหรือบุคคลที่ต้องการวัด เพื่อบ่งชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของคุณลักษณะที่จะวัดของสิ่งของหรือของบุคคลนั้นๆ

อีเบลและไฟร์สไบย์ (Ebel and Frisbie 1986:4) กล่าวว่า การวัดผลเป็นการกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนคุณลักษณะของสิ่งที่วัดโดยอาศัยกฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

แซค (Sax 1989:4) กล่าวว่า การวัดผลเป็นกระบวนการกำหนดตัวเลขให้กับคุณสมบัติหรือคุณลักษณะของบุคคล วัตถุ หรือเหตุการณ์ตามแบบแผน หรือ กฎที่กำหนดขึ้น

ไวร์สมา และเจอร์ส (Wiersma and Jurs 1990:8) กล่าวว่า การวัดผล คือ การกำหนดจำนวนให้กับวัตถุหรือเหตุการณ์ ตามกฎที่ทำให้ ตัวเลขมีความหมายเชิงปริมาณ

อุทุมพร จามรนาน (2530:6) ได้กล่าวว่า การวัด คือ การกำหนดตัวเลขให้กับลักษณะตามที่กฎกำหนด

บุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ (2535:15) กล่าวว่า การวัดเป็นกระบวนการเชิงปริมาณ ในการกำหนดค่าเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนคุณลักษณะของสิ่งที่วัดโดยอาศัยกฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

การวัดผล (Measurement) หมายถึงกระบวนการกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์ให้กับ บุคคล สิ่งของ หรือ เหตุการณ์อย่างมีกฎเกณฑ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แทนปริมาณ หรือคุณภาพของคุณลักษณะที่จะวัด

2.2.4.2 ความหมายการวัดและประเมินตามหลักสูตรอิสลามศึกษา

การวัดและประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทางวิชาการด้านอื่นๆ เพราะการวัดและประเมินผลจะทำให้ทราบว่า การเรียนการสอนที่ดำเนินการลุล่วงมาบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรหรือไม่ (เอลิมพลและชัน: 2549 47-48)

การวัดผลในภาษาอาหรับใช้คำว่า (القياس) โดยผันมาจากคำกริยา (قاس الشيء) ซึ่งหมายถึงเทียบเคียงสิ่งหนึ่ง (Ibnu Manzur n.d./6 : 185) ส่วนประเมินผลในภาษาอาหรับใช้คำว่า (تقويم) โดยผันจากคำกริยา قوم ซึ่งหมายถึง ปรับปรุง ทำให้ดี ปรับให้ตรง ประเมินค่า กำหนด (Anis.n.d./2:768) อ้างถึงใน อัคนัน อาลีกาห

ในอัลกุอ่านได้กล่าวคำนี้ในหลายอายะฮ์ด้วยกันตัวอย่างเช่น

﴿ قَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴾ البين : 4

ความว่า “โดยแน่นอนเราได้บังเกิดมนุษย์มาในรูปแบบที่สวยงามยิ่ง” (อัลตีน 4)

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การวัดผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการกำหนด หรือหาจำนวน ปริมาณ อันดับ หรือรายละเอียดของคุณลักษณะ หรือ พฤติกรรมความสามารถของบุคคล โดยใช้เครื่องมือเป็นหลักในการวัดกระบวนการดังกล่าวจะทำให้ตัวเลขหรือข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ที่ใช้แทนจำนวนและลักษณะที่เกิดขึ้น จากความหมายนี้

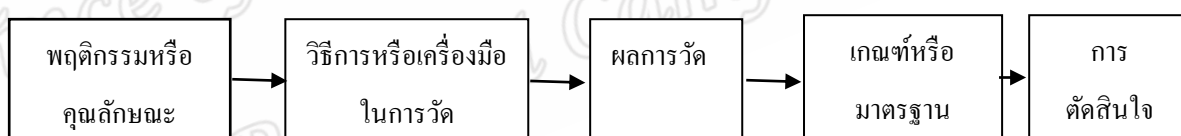
แสดงว่า การวัดผลการศึกษาต้องดำเนินการอย่างมีขั้นตอนเป็นระเบียบแบบแผน มีเครื่องมือ มีผลการวัดเป็นตัวเลขหรือเป็นรายละเอียดที่จะนำไปใช้บรรยาย บอกจำนวน หรือ ระดับของสิ่งที่ถูกวัด

2. ความหมายของ “การประเมินทางการศึกษา” (Educational Evaluation)

คำว่า Evaluation นั้นตามปกติหมายถึง การประเมินผล ดังนั้นคำว่า Educational Evaluation จึงควรจะหมายถึง การประเมินผลการศึกษา สำหรับความหมายการประเมินทางการศึกษา มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน แต่โดยสาระแล้วคล้ายคลึงกัน เช่น การประเมินทางการศึกษา เป็นกระบวนการในการตัดสินใจข้อมูลที่ได้จากการวัดผลหรือการทดสอบอย่างมีหลักเกณฑ์ (อำนาจเลิศยงค์ ม.ป.ป)

2.2.4..3 ความสัมพันธ์ระหว่างการวัดผลการศึกษาและการประเมินทางการศึกษา

การวัดผลการศึกษาและการประเมินทางการศึกษา เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน กล่าวคือ เมื่อมีการวัดผลแล้วจะได้จำนวน ปริมาณ อันดับ หรือรายละเอียดของคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมความสามารถของบุคคล แล้วเอาผลจากการวัดเหล่านี้มาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หรือมาตรฐานที่ต้องการ เพื่อตัดสินใจชี้ขาดหรือลงสรุปเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ ซึ่งเขียนสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 8 แสดงความสัมพันธ์ของจุดมุ่งหมาย การดำเนินการ และการประเมิน

จากความสัมพันธ์นี้ จึงกล่าวได้ว่าผลการประเมินจะถูกต้องเหมาะสมเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับผลการวัดเป็นประการสำคัญ กล่าวคือ ถ้าผลการวัดถูกต้อง ผลการประเมินก็จะเชื่อถือได้ตรงตามความเป็นจริง ในทางตรงกันข้ามถ้าผลการวัดผิดพลาด การประเมินก็ย่อมผิดพลาดความคลาดเคลื่อนด้วย

ด้วยเหตุนี้ จึงมีนักการศึกษาหลายท่าน ที่มีความคิดว่าไม่ควรแยกกิจกรรมในการวัดผลและการประเมินออกจากกัน ควรถือเป็นกิจกรรมเดียวกัน เริ่มตั้งแต่การกำหนดพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ต้องการวัด ไปจนกระทั่งถึงการตัดสินใจ แล้วรวมเรียกว่า กระบวนการวัดและประเมินผลทางการศึกษา

2.2.4.4 ความสำคัญของการประเมินทางการศึกษา

การประเมินทางการศึกษามีความสำคัญมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง พอสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. ช่วยชี้ให้เห็นว่า จุดมุ่งหมายของการดำเนินงานนั้น เหมาะสมและเป็นไปได้เพียงใด
2. ทำให้ทราบว่า การดำเนินงานนั้นบรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือไม่
3. ช่วยกระตุ้นให้มีการเร่งรัด ปรับปรุง และดำเนินงาน
4. ช่วยให้เห็นข้อบกพร่องในการดำเนินแต่ละขั้นตอน ซึ่งจะเป็นหลักการในการปรับปรุงการดำเนินงาน
5. ช่วยควบคุมการดำเนินงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการลดความสูญเปล่าในการใช้ทรัพยากร
6. ช่วยให้ข้อเสนอเทศ (Information) แก่ผู้บริหารในการดำเนินงาน
7. เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการดำเนินงานครั้งต่อไป

2.2.4.5 หลักการของการประเมินทางการศึกษา

ประสิทธิ์ บัวคลี่ (2526 : 28 – 36) ได้สรุปหลักการของการประเมินทางการศึกษาไว้ดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่จะประเมินให้ชัดเจนและวัดได้ การประเมินเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลอย่างมีระบบ เพื่อนำมาตัดสินใจให้คุณค่า การกำหนดว่าจะตัดสินใจให้คุณค่าในเรื่องอะไรให้รู้ชัดเจนแน่นอนและสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องนั้นมาได้ ตัวอย่างเช่น โรงเรียนจะให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ยากจน และดีเด่น พฤติกรรมของความจนอาจพิจารณาได้จากสภาพทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ซึ่งสามารถวัดหรือเก็บข้อมูลได้ พฤติกรรมเด่นกว้างมาก คณะกรรมการจะต้องระบุพฤติกรรมดีเด่นให้ชัดเจนว่า จะประเมินให้คุณค่าในด้านใด ด้านการเรียนโดยพิจารณาคะแนนที่สอบผ่านมา ด้านกีฬาโดยพิจารณาประวัติการเล่นกีฬาทำชื่อเสียงให้โรงเรียน หรือด้านการบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น
2. วางแผนการประเมินให้รัดกุม สะดวก ประหยัดและเป็นไปได้ ผู้ประเมินจะต้องวางแผนการเก็บข้อมูลให้รัดกุม จะเก็บข้อมูลอะไร โดยวิธีใด จึงจะได้ข้อมูลที่เที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้ โดยใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น โรงเรียนมี

ความจำเป็นต้องเสนอชื่อนักเรียนที่เรียนเก่งให้หน่วยงานอื่นทราบภายในเวลาจำกัด ถ้าโรงเรียนใช้วิธีสอบคัดเลือกซึ่งเป็นวิธีที่ดีมากก็คงไม่ทันเวลาและสิ้นเปลืองทรัพยากร โรงเรียนอาจพิจารณาผลการเรียนของนักเรียนย้อนหลังไปถึงต้นปีก็ได้ โดยไม่ต้องมีการสอบใหม่ซึ่งเป็นวิธีการที่ประหยัด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ควรใช้เทคนิคหลายๆอย่าง เพื่อให้การประเมินมีความครอบคลุมสิ่งที่จะประเมิน คุณลักษณะบางอย่างมีองค์ประกอบเดียว เช่น ความสูง ความยาว น้ำหนัก ความเร็ว การประเมินคุณลักษณะเหล่านี้ทำได้ง่ายเพราะมีเครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐานแน่นอน สามารถเก็บข้อมูลได้สะดวก แต่การประเมินทางการศึกษาส่วนมากประเมินคุณลักษณะที่มีองค์ประกอบหลายด้านซับซ้อนกัน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ประกอบด้วยความสามารถทางสติปัญญา ทักษะในการนำความรู้ไปปฏิบัติ และเจตคติต่อวิชานั้นๆ การวัดผลสัมฤทธิ์

4. ทางการเรียนจึงต้องวัดองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านก็มีเทคนิคการเก็บข้อมูลแตกต่างกันไป เช่น ทางด้านสติปัญญาใช้เทคนิคการทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ ทางด้านทักษะในการปฏิบัติใช้เทคนิคการสังเกต การสำรวจ ด้านเจตคติ ใช้เทคนิคการสังเกต การสอบถาม และการประเมินด้วยตนเอง เป็นต้น

5. เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินต้องสัมพันธ์กับสิ่งที่วัดและจุดมุ่งหมายของการประเมิน ความสำคัญของการประเมินคือ การกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินใจ เพราะเกณฑ์ที่เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของสิ่งที่ประเมิน และเป็นตัวบอกทิศทางหรือเป้าหมายของการประเมิน ในการวางแผนการประเมิน

6. เลือกใช้เครื่องมือในการประเมินที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพให้เหมาะสมกับสิ่งที่จะประเมิน การประเมินเป็นการตัดสินใจจากข้อมูล ถ้ามีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบมีจำนวนมากและถูกต้อง การตัดสินใจในการประเมินก็อยู่ในภาวะแน่นอน แต่ถ้าข้อมูลที่ได้อาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ก็ตัดสินใจอยู่ในภาวะไม่แน่นอน อาจผิดพลาดได้ วิธีการเก็บข้อมูลโดยเฉพาะเครื่องมือมีความสำคัญมาก ผู้ประเมินจะต้องรู้ข้อจำกัดของเครื่องมือประเมินแต่ละประเภท ละเอียดธรรมชาติของข้อมูลที่จะเก็บเพื่อจะได้เลือกใช้เครื่องมือ ไปเก็บข้อมูลให้เหมาะสม

7. ตระหนักถึงข้อจำกัดของเทคนิคการประเมินแต่ละอย่าง เทคนิคการประเมินมีหลายแบบ แต่ละแบบมีข้อจำกัดเฉพาะตัว ผู้ประเมินจะต้องรู้จักเลือกใช้เทคนิคการประเมินให้ตรงกับจุดมุ่งหมายและสภาพแวดล้อมของสิ่งที่ประเมิน เช่น เมื่อครูวางจุดมุ่งหมายที่จะประเมินเพื่อปรับปรุงการสอน ครูจะต้องประเมินในขณะที่สอนและเมื่อสอนบทเรียนนั้นจบเพื่อให้การประเมินทำหน้าที่ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนผู้สอนได้ทันที

8. ปราศจากความลำเอียง หลักการข้อนี้เป็นคุณธรรมของผู้ประเมินเป็นธรรมชาติของการประเมิน แม้ว่าจะดำเนินการเก็บข้อมูลอย่างถูกต้องตรงความเป็นจริงเพียงใด ก็หนีขั้นการใช้ดุลยพินิจของผู้ประเมินตัดสินให้คุณค่าไม่ได้ เพื่อให้การประเมินทางการศึกษาของครูและผู้บริหาร โรงเรียนมีความลำเอียงน้อยที่สุด ครูและผู้บริหาร โรงเรียนควรคำนึงถึงหลักในการตั้งเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

ก. กำหนดเกณฑ์การประเมินให้ชัดเจน

ข. ในการประเมินเรื่องที่มีผลกระทบต่อคนจำนวนมาก เช่น การพิจารณาความคิดความชอบเป็นพิเศษให้แก่ครู พึงหลีกเลี่ยงการตัดสินใจโดยคนคนเดียว แต่ควรให้คณะกรรมการที่ได้ทำงานใกล้ชิดกับครู ได้สังเกตการทำงานของครูมาตลอดเป็นผู้ประเมิน

สรุปแล้ว ผู้ประเมินจะต้องใช้ดุลยพินิจด้วยความรอบคอบก่อนตัดสินให้คุณค่าในเรื่องใด และระลึกอยู่เสมอว่า จะต้องประเมินด้วยความเที่ยงธรรม และมีคุณธรรมอย่างสูง

2.2.4.6 ความสัมพันธ์การวัดและประเมินผลระหว่างการจัดผลกับกระบวนการเรียนการสอน

การจัดการศึกษา เป็นกระบวนการที่มีระบบ ต้องเริ่มต้นจากปรัชญาหรือหลักการ โดยยึดเป็นหลักการในการจัดการศึกษาจากนั้นจึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของแต่ละระดับ (ประถม มัธยม หรือ อุดมศึกษา) ซึ่งไม่เหมือนกัน ครูผู้มีหน้าที่ให้การศึกษาแก่นักเรียนในระดับนั้นๆ จะต้องศึกษาให้ถี่ถ้วนและยึดเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อให้การสอนบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ จุดมุ่งหมายดังกล่าวจะระบุถึงลักษณะที่ต้องการอย่างกว้างๆ พิจารณาทำความเข้าใจยาก จึงต้องแยกเป็นจุดมุ่งหมายประจำกลุ่มวิชาหรือรายวิชา เพื่อให้ผู้สอนรายวิชานั้นๆ ได้มองเห็นเป้าหมายของการสอนเด่นชัดขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะบรรจุไว้ในหลักสูตร ของระดับนั้นๆ

เมื่อถึงช่วงทำการสอน ครูต้องจัดทำโครงการสอน เป็นรายบท (ทำครั้งละ 1 บท) และตั้งชื่อเรื่องที่เตรียมการสอนแต่ละครั้งตามตารางสอน (ครั้งละ 50 นาที หรือ 1 ชั่วโมง หรือมากกว่านี้) นอกจากนี้ยังต้องทำโครงการวัดผล ตามจุดประสงค์ประจำบทเรียนตั้งแต่ต้นภาคเรียนและเมื่อถึงระยะใกล้สอน ครูต้องจัดทำแผนการสอนให้เป็นปัจจุบัน ซึ่งในการทำ แผนการสอนที่ดีต้องทำตามลำดับขั้น ดังนี้

1. เนื้อหา ต้องเขียนเป็นรายคาบหรือรายชั่วโมงตามตารางสอน โดยเขียนให้สอดคล้องกับชื่อเรื่องที่อยู่ใน โครงการสอน และเขียนเฉพาะเนื้อหาสาระสำคัญ พอสังเขป

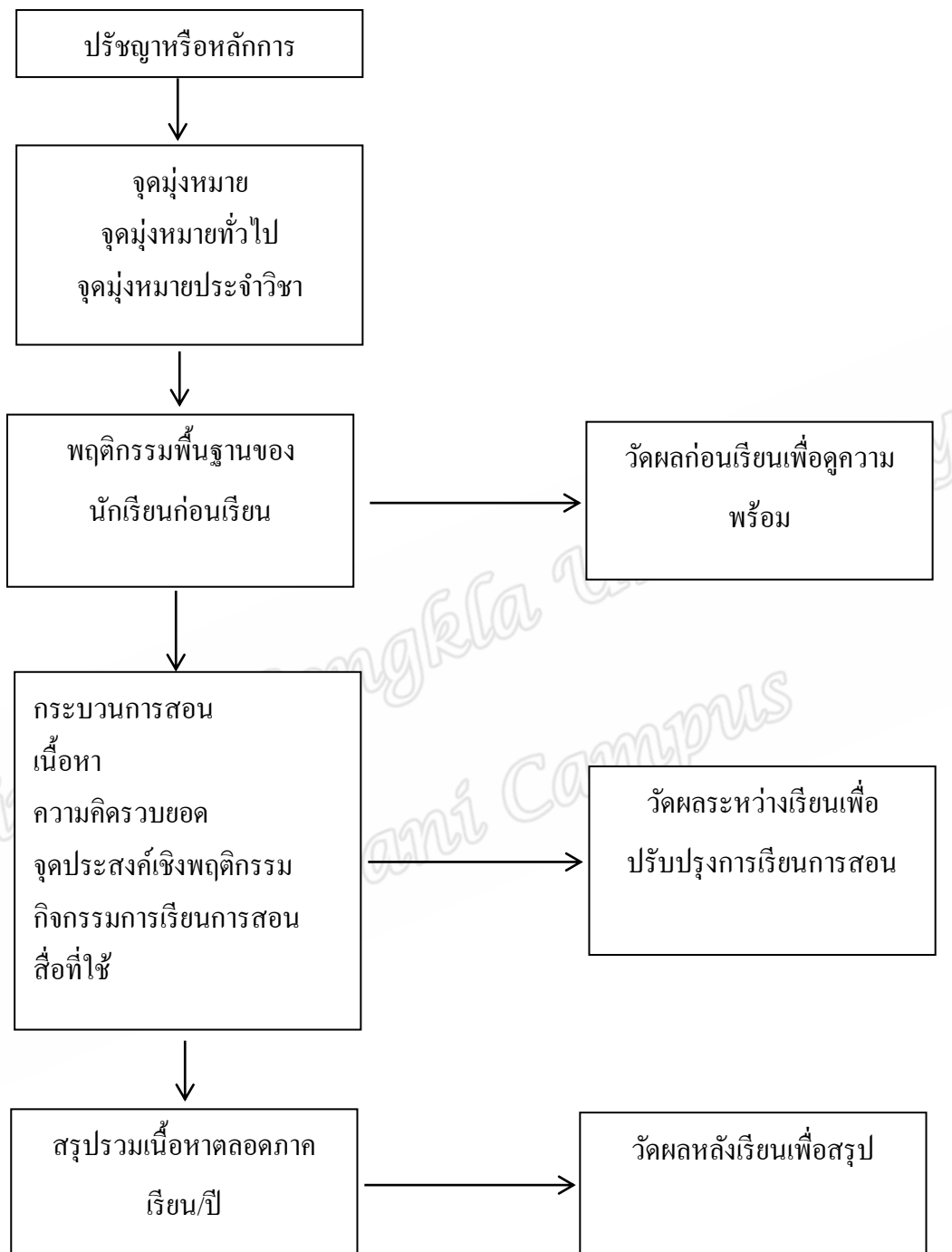
2. ความคิดรวบยอด (Concept) หรือ สรุปหลักการสำคัญ ต้องเขียนให้ตรงกับเนื้อหาที่จะสอน ส่วนนี้ถือเป็นหัวใจของเรื่อง ครูต้องทำความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสอนจนเข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถเขียนความคิดรวบยอดได้อย่างมีคุณภาพ

3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ต้องเขียนให้สอดคล้องกลมกลืนกับความคิดรวบยอด มิใช่เขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมตามอำเภอใจ หรือเขียนสอดคล้องเฉพาะเนื้อหาที่จะสอนเท่านั้น เพราะถ้าเป็นเช่นนี้ จะได้จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่เป็นเพียงพื้นฐาน หรือเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้ความจำเท่านั้น สมรรถนะหรือความสามารถของนักเรียนจะไม่ได้ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

4. กิจกรรมการเรียนการสอน ในขั้นนี้ควรเขียนตามลำดับขั้นตอน ที่คาดว่าจะสอนจริงๆ โดยยึดเทคนิคการสอนต่างๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

5. สื่อที่ใช้ ควรเลือกใช้ หรือจัดทำให้สอดคล้องกับเนื้อหา โดยยึดหลักที่ว่า สื่อดังกล่าวต้องช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้ง่าย

6. วัตถุประสงค์ โดยคำนึงถึงเนื้อหา ความคิดรวบยอด จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม และช่วงที่จะทำการวัด (วัดก่อนเรียน ระหว่างเรียน หรือหลังเรียน) ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบทุกระยะว่า การสอนของครูบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

ภาพประกอบ 9 รูปแบบของกระบวนการเรียนการสอน

2.2.4.6 ประโยชน์ของการวัดผลการศึกษา

กระบวนการวัดผลการศึกษาต้องอาศัยงบประมาณ เวลา แรงกาย แลพลังความคิดทั้งในส่วนของครูผู้สอน และนักเรียนในฐานะผู้ถูกวัด ประโยชน์ที่พึงได้รับจากการดำเนินงานจะคุ้มค่าเพียงใด เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึง ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแยกกล่าวได้ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อนักเรียน

1.1 ช่วยให้นักเรียนได้ทราบว่าตนเองมีความรู้ความสามารถแค่ไหน - ค้อยเพียงใดมีความสามารถอยู่ในระดับใด และหากมีข้อบกพร่องจะได้ ปรับปรุงแก้ไข

1.2 ช่วยให้นักเรียนเห็นความสามารถและความถนัดของตนเอง ทำให้เข้าใจตนเองยิ่งขึ้น

1.3 ช่วยให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนแลเข้าใจในบทเรียนเพิ่มขึ้น

2. ประโยชน์ต่อครูผู้สอน

2.1 เป็นข้อมูลให้ครูได้เตรียมการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น

2.2 ช่วยให้ครูได้รู้จักนักเรียนในด้านต่างๆละเอียดมากขึ้น

2.3 ช่วยให้ครูสามารถรายงานผลการศึกษาให้นักเรียน ผู้ปกครอง อาจารย์ ฝ่ายแนะแนวและสถาบันการศึกษาที่นักเรียนจะไปเรียนต่อได้ทราบ

3. ประโยชน์ต่อฝ่ายแนะแนว

3.1 ฝ่ายแนะแนวนำผลการเรียน ไปประกอบการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

3.2 ช่วยให้ฝ่ายแนะแนวนำการเรียน หรือแนะแนวอาชีพ ได้ถูกต้อง เพราะการวัดผลและประเมินผลจะช่วยให้เราทราบว่าใครถนัดด้านใด อย่างไร

3.3 ช่วยให้ฝ่ายแนะแนว เสนอแนวทางปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนต่อผู้บริหาร

4. ประโยชน์ต่อฝ่ายบริหาร

4.1 ช่วยในการวางแผนการเรียนการสอน และการบริหาร โรงเรียนให้ถูกต้องยิ่งขึ้น เช่น การจัดครูเข้าชั้น การส่งเสริมการสอนเด็กเรียนช้า การจัดการเรียนซ่อมเสริม เป็นต้น

4.2 ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน ได้แก่ การเลื่อนชั้น การรับนักเรียนเข้าใหม่ การจัดชั้นเรียน และแนวทางการใช้ หลักสูตร

2.2.4.7 คุณธรรมของนักวัดผลการศึกษา

ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลการศึกษา ต้องมีคุณธรรม มิฉะนั้น จะทำให้งานวัดผลเกิดปัญหาตามที่เคยปรากฏให้เห็นอยู่เนืองๆ เช่น การทุจริตในการสอบคัดเลือก การนำแบบทดสอบไปขาย หรือ ทำแบบทดสอบหาย หรือ เปลี่ยนรายชื่อคนสอบตกเป็นสอบได้ หรือครูทำการสอบนักเรียนแล้วให้ระดับคะแนน โดยไม่ได้ตรวจกระดาษคำตอบ เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่ จะทำการวัดผลการศึกษาคควรมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความซื่อสัตย์สุจริต คือ เป็นผู้มีจิตใจบริสุทธิ์ต่องานวัดผล ไม่ คดโกงไม่เห็นแก่เงินจ้างรางวัล ไม่เห็นแก่ทรัพย์สินเงินทอง เช่น ไม่นำแบบทดสอบไปขายหรือ คัดลอกข้อสอบออกไปจากห้องสอบ หรือแก้คะแนนในระเบียบบันทึกคะแนน

2. มีความยุติธรรม คือ ให้ความยุติธรรมแก่ผู้ได้รับการวัดผลทุกคน เช่น การตรวจให้คะแนนต้องไม่มีความลำเอียงสำหรับนักเรียนบางคน หรือไม่ใช้อารมณ์ในการ ตรวจให้คะแนน ในการทำงานด้านการวัดผลนี้ต้องใช้เทคนิคการวัดผลอย่างถูกวิธีและมีความเป็น ธรรมแก่นักเรียนทุกคน

3. มีความขยันและอดทน คือ งานด้านการวัดผลมักจะกระทำ ในช่วงสั้นๆ หรือต้องทำการวัดผลอย่างสม่ำเสมอตลอดเวลา ดังนั้น ต้องทำด้วยความขยัน อดทน มี ความมุมานะไม่เหน็ดเหนื่อย

4. มีความละเอียดถี่ถ้วนแลรอบคอบ คือ งานด้านอื่นๆบางอย่าง หากทำผิดพลาดอาจจะมีการแก้ไขได้ แต่งานด้านวัดผลต้องมีความละเอียดถี่ถ้วน และต้องใช้ความ สุขุมรอบคอบ เพราะถ้าเกิดความผิดพลาดจะเกิดปัญหาตามมามากมาย เช่น การเตรียมแบบทดสอบ การบรรจุซอง การกรอกคะแนน การตัดสินผล เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ต้องทำด้วยความระมัดระวัง และ เรียบร้อย

5. มีความรับผิดชอบสูง คือ ผู้ที่ทำการวัดผลต้องถือว่างานวัดผล เป็นเรื่องสำคัญต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถเก็บความลับเกี่ยวกับงานวัดผลได้เป็นอย่างดี

6. ตรงต่อเวลา คือ ทำงานด้านการวัดผลให้เสร็จเรียบร้อยตามเวลา ที่กำหนด เช่น การนัดหมายส่งต้นฉบับ การส่งคะแนน การนัดวันเวลาสอบนักเรียนอย่างมี หลักเกณฑ์ มีการวางแผนล่วงหน้า และทำงานอย่างมีระบบ

7. สนใจเทคนิคการวัดผลอย่างสม่ำเสมอ คือ เมื่อมีงานด้านวัดผล พยายามใช้เทคนิคการวัดผลอย่างเหมาะสมเชิงวิชาการ มิใช่พยายามทำเพื่อ ให้งานเสร็จตามกำหนด เพียงอย่างเดียว หรือทำแบบ “สุกเอาเผากิน”

2.3 หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1

2.3.1 ความเป็นมาของหลักสูตรอิสลามศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551ซึ่งพัฒนามาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรบางประเด็นทั้งในส่วนของเอกสารหลักสูตรกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติและผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตรเช่นปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มากทำให้เกิดปัญหาหลักสูตรเน้นการวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐานส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียนรวมถึงปัญหาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ทักษะความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจนักแม้พบว่าหลักสูตรดังกล่าวมีจุดดีหลายประการก็ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่ปรับให้มีความเหมาะสมและชัดเจนมากขึ้นทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์จุดหมายสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจนเพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาการเรียนการสอนในแต่ละระดับนอกจากนั้นได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตรแกนกลางและเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้นที่จัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตั้งแต่ปีพ.ศ. 2518 ซึ่งได้พัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษามาเป็นระยะเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการสำหรับใช้ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 50 โดยจัดอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในหลักสูตรประถมศึกษาและจัดเป็นรายวิชาในหมวดสังคมศึกษา

ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายต่อมาเมื่อกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ได้กำหนดให้มีการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียน ให้มีความรู้ ประสบการณ์ การปฏิบัติ และทักษะเกี่ยวกับ จริยธรรม คุณธรรม ที่ว่าด้วยหลักการศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักคุณธรรมตามคำสอนของศาสนา อิสลาม มีเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถประมวลความรู้ แนวคิด และปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอน เพื่อปลูกฝังให้เป็นคนดี มีศรัทธา มีความยำเกรงต่อพระผู้เป็นเจ้า บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และอยู่ ร่วมกันในสังคมที่หลากหลายทางวัฒนธรรม ได้อย่างมีความสุข หลักสูตรดังกล่าว แม้ได้เปิดโอกาส ให้จัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาให้แก่ผู้เรียน แต่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และ ท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้ปกครองเห็นว่าสถานศึกษาจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา ยังไม่มีความ เข้มเพียงพอ เพราะส่วนใหญ่ใช้เวลาเรียนอิสลามศึกษาประมาณ 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ เท่านั้น และเมื่อ ผู้เรียนเรียนจบในแต่ละระดับการศึกษาแล้ว จะไม่ได้รับวุฒิการศึกษา ด้านศาสนาที่จะนำไปใช้เป็น หลักฐานในการศึกษาต่อด้านศาสนา หรือประกอบอาชีพได้ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตาม เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐานพุทธศักราช 2551 และนโยบายรัฐบาลที่สนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในรูปแบบที่

หลากหลายสอดคล้องกับ วัฒนธรรม และความต้องการของชุมชน ที่ผู้ปกครอง ต้องการให้บุตรหลาน ได้เรียนรู้วิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนาอิสลาม จึงจำเป็นต้องจัดทำ หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เพื่อให้ สถานศึกษานำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งคำนึงถึงความพร้อมด้าน ทรัพยากร แหล่งการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน และความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และ ชุมชน ในแต่ละท้องถิ่น เป็นสำคัญ โดยมีได้บังคับให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องนำไปดำเนินการ แต่ ประการใด การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา จะต้องจัดบูรณาการกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ตั้งแต่วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะ สำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวชี้วัด ในบางสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการวัด และประเมินผล ที่อาจใช้ร่วมกัน ในการตัดสินผลการเรียนของผู้เรียน

2.3.2 วิสัยทัศน์

หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ยึดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่

มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกายความรู้คุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

นอกจากนี้หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีศรัทธามั่นมีความจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ *สุบฮานะฮฺวะตะอาลา* มีบุคลิกภาพตามแบบอย่างนบีมุฮัมมัด *คือลัลลลอฮุอะลยฺฮิวะสัลลัม* มีความสมดุลทั้งด้านความรู้คุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกที่ดีเพื่อพัฒนาตนเองครอบครัวและสังคมก่อให้เกิดสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

2.3.3 หลักการ

หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ยึดหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติมีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ทักษะเจตคติและคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัชญาศัยครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์หลักสูตรอิสลามศึกษากำหนดหลักการเพิ่มเติมคือ

1. มุ่งเน้นพัฒนาความรู้ความเข้าใจยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลามเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต

2. เป็นการศึกษาที่มุสลิมทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

2.3.4 จุดหมายของหลักสูตร

จุดหมายของหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้ยึดจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข หลักสูตรอิสลามศึกษากำหนดจุดหมายเพิ่มเติมคือ

1. มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ สุบฮานะฮูวะตะอาลา และปฏิบัติตนตามแบบอย่างของนบีมุฮัมมัด คือ ล้อลลลอฮูอะลยฮิวะสลลัมมัลลอคนมีคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม

2. มีความรู้ความเข้าใจมีทักษะในการอ่านอัล-กุรอาน และสามารถนำหลักคำสอนไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้

3. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ที่มีเหตุผลในการวินิจฉัยพิจารณาปัญหาต่างๆ โดยยึดหลักการอิสลาม

4. มีความภาคภูมิใจในความเป็นมุสลิมที่ดี มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์สุจริตอดทนเสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นคุณค่าของตนเองสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง

เพื่อนมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสันติสุขสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์หลักสูตรมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้

2.3.5 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการดังนี้

1.ความสามารถในการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับและส่งสารมีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิดความรู้ความเข้าใจความรู้สึกและทัศนคติของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแลประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมรวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆการเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้องตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2.ความสามารถในการคิดเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์การคิดสังเคราะห์การคิดอย่างสร้างสรรค์การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3.ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผลคุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศเข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆในสังคมแสวงหาความรู้ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อม

4.ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันการเรียนรู้ด้วยตนเองการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลการจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสมการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5.ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆและมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมใน

ด้านการเรียนรู้การสื่อสารการทำงานการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม นอกจากนี้หลักสูตรอิสลามศึกษากำหนดสมรรถนะเพิ่มเติมคือ

6.ความสามารถในการอ่านอัล-กุรอานเป็นความสามารถของผู้เรียนในการอ่านอัล-กุรอานตามหลักการอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ศาสนาอิสลามเพื่อการพัฒนาตนเองด้านการยึดมั่นศรัทธา การปฏิบัติศาสนกิจการมีคุณธรรมจริยธรรมอิสลามและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสมและสันติสุข

2.3.6 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลกดังนี้

1. รักชาติศาสน์กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

หลักสูตรอิสลามศึกษามุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้คือ

1. รักการอ่านอัล – กุรอาน
2. รักการละหมาด
3. รักความสะอาด
4. มีมารยาทแบบอิสลาม
5. มีความรับผิดชอบ

นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

2.3.7 มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ทักษะกระบวนการคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุลโดยคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญาให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนดตามสาระการเรียนรู้ดังนี้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษา และพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

หลักสูตรอิสลามศึกษากำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มสาระดังนี้

1. อัล – กุรอาน
2. อัล – หะดีษ
3. อัล – อะกีดะฮ์ (หลักศรัทธา)
4. อัล – ฟิกฮ์ (ศาสนบัญญัติ)
5. อัศตารีค (ศาสนประวัติ)
6. อัล – อัคลาเกอ (จริยธรรม)
7. ภาษาอาหรับ
8. ภาษามลายู / ภาษาอาหรับเสริม

ในแต่ละสาระได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ปฏิบัติได้มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบเพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไรจะสอนอย่างไรและประเมินอย่างไรรวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งรวมถึงการ

ทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษาและการทดสอบระดับชาติระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

2.3.8 ตัวชี้วัด 8

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรมนำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหาจัดทำหน่วยการเรียนรู้จัดการเรียนการสอนและเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดเป็น 2 ลักษณะคือ

1. **ตัวชี้วัดชั้นปี** เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ(ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3)

2. **ตัวชี้วัดช่วงชั้น** เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย(มัธยมศึกษาปีที่ 4- 6)

สำหรับหลักสูตรอิสลามศึกษาได้กำหนดตัวชี้วัดชั้นปีเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนทั้งในระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิตติอาฮียะฮฺ) ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุดตะวัชชีฎะฮฺ) และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวิยะฮฺ) เพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนด้านต่างๆ ไว้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ทั้งนี้หลักสูตรได้กำหนดรหัสกำกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเพื่อความเข้าใจและให้สื่อสารตรงกัน

ในส่วนของหลักสูตรอิสลามศึกษานั้นสถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่ 1-8ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานสำหรับสาระที่ 8 ภาษามลายู/ภาษาอาหรับเสริมเป็นสาระที่สถานศึกษาสามารถเลือกจัดการเรียนรู้สาระใดสาระหนึ่งยกเว้นกรณีพื้นที่ที่ใช้ภาษามลายูในการสื่อสารกำหนดให้จัดการเรียนรู้ภาษามลายู

ภาพประกอบที่ 10 สารการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2551

ภาพประกอบที่ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกับหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

จุดหมาย

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

หลักสูตรอิสลามศึกษา

วิสัยทัศน์

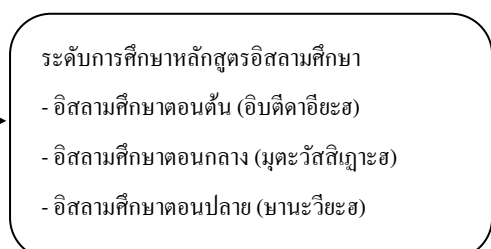
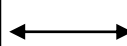
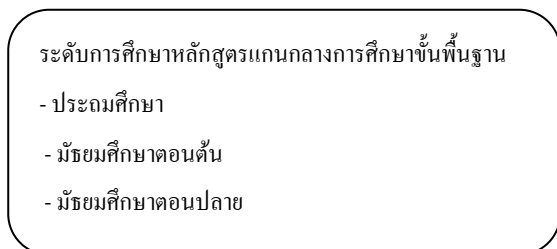
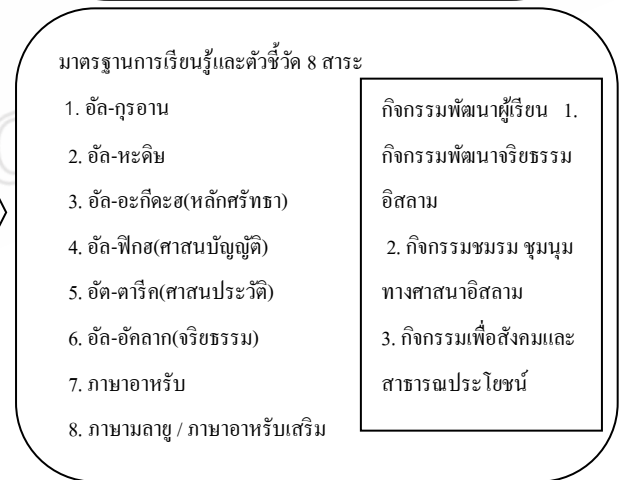
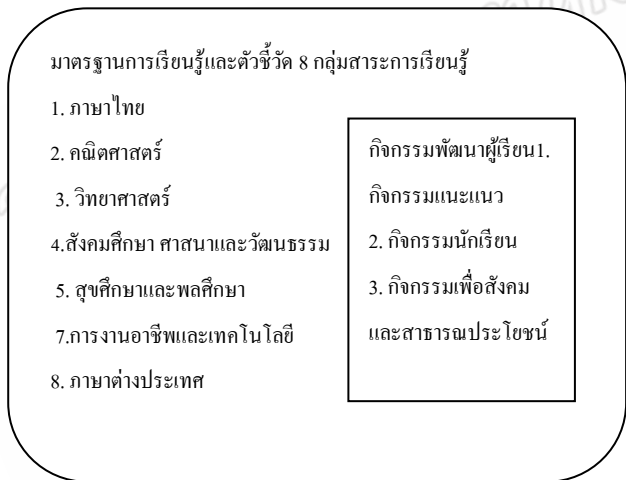
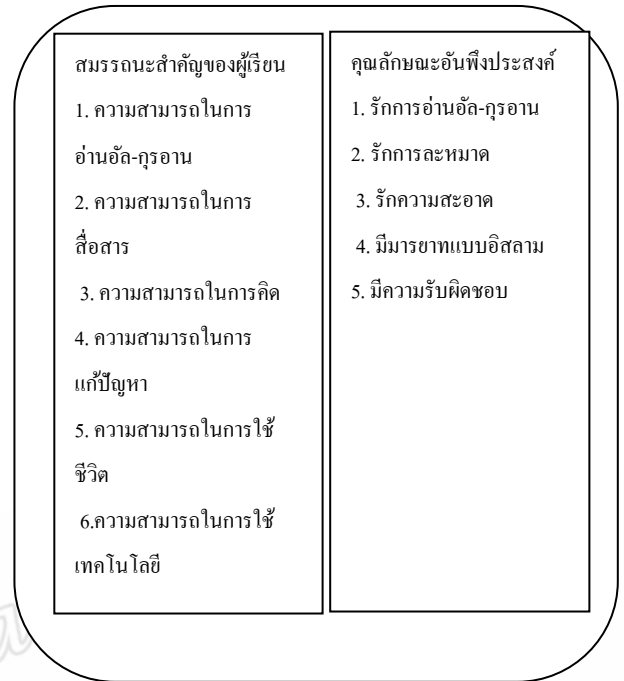
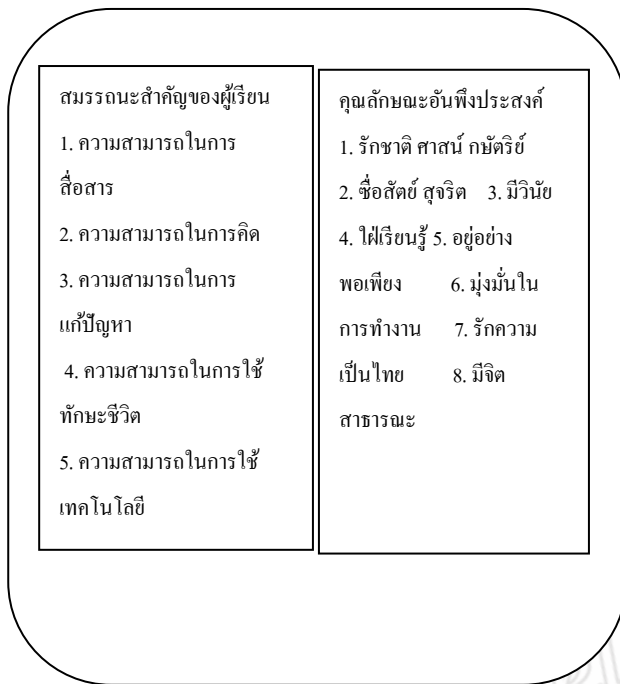
หลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีศรัทธามั่นต่ออัลลอฮ์ สุภานะสุวะตะอาลา มีบุคลิกภาพตามแบบอย่างนบีมุฮัมมัด คืออดลลอสสุอะลยวะสัลลัม ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกที่ดี เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว และสังคม ก่อให้เกิดสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

จุดหมาย

1. มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ สุภานะสุวะตะอาลา และปฏิบัติตนตามแบบอย่างนบีมุฮัมมัด คืออดลลอสสุอะลยวะสัลลัม ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม อิสลาม
2. มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการอ่านอัล-กุรอาน และสามารถนำหลักคำสอนไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน
3. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีเหตุผลในการวินิจฉัย พิจารณาปัญหาต่างๆ โดยยึดหลักการอิสลาม
4. มีความภาคภูมิใจในความเป็นมุสลิมที่ดี มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน เสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นคุณค่าของตนเอง สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสันติสุข
5. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ต่อ)

หลักสูตรอิสลามศึกษา (ต่อ)

คุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน + อิสลามศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกับหลักสูตรหลักสูตรอิสลามศึกษา แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกายความรู้คุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักสูตรอิสลามศึกษา

วิสัยทัศน์

หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีศรัทธามั่นมีความจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์สุบฮานะฮฺวะตะอาลา มีบุคลิกภาพตามแบบอย่างนบีมุฮัมมัดคือลัลลลอฮุอะลยฺฮิวะสัลลัมยัดมั้นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความสมดุลทั้งด้านความรู้คุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกที่ดีเพื่อพัฒนาตนเองครอบครัวและสังคมก่อให้เกิดสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

จุดหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

1. มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์เห็นคุณค่าของตนเองมีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสารการคิดการแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีมีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

จุดหมายหลักสูตรอิสลามศึกษา

1. มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์สุบหานะฮฺวะตะอาลาและปฏิบัติตนตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัดศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัมตลอดจนมีคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม

2. มีความรู้ความเข้าใจมีทักษะในการอ่านอัล-กุรอานและสามารถนำหลักคำสอนไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

3. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ห้มีเหตุผลในการวินิจฉัยพิจารณาปัญหาต่างๆ โดยยึดหลักการอิสลาม

4. มีความภาคภูมิใจในความเป็นมุสลิมที่ดีมีระเบียบวินัยมีความซื่อสัตย์สุจริตอดทนเสียสละเพื่อส่วนรวมเห็นคุณค่าของตนเองสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสันติสุข

5. มีความรักชาติมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช

2551

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช

2551

1. รักชาติศาสน์กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้

- 5.อยู่อย่างพอเพียง
- 6.มุ่งมั่นในการทำงาน
- 7.รักความเป็นไทย
- 8.มีจิตสาธารณะ

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนหลักสูตรอิสลามศึกษา

- 1.ความสามารถในการอ่านอัล-กุรอาน
- 2.ความสามารถในการสื่อสาร
- 3.ความสามารถในการคิด
- 4.ความสามารถในการแก้ปัญหา
- 5.ความสามารถในการใช้ทักษะ
- 6.ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์หลักสูตรอิสลามศึกษา

- 1.รักการอ่านอัล – กุรอาน
- 2.รักการละหมาด
- 3.รักความสะอาด
- 4.มีมารยาทแบบอิสลาม
- 5.มีความรับผิดชอบ

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

- 1.ภาษาไทย
- 2.คณิตศาสตร์
- 3.วิทยาศาสตร์
- 4.สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 5.สุขศึกษาและพลศึกษา
- 6.ศิลปะ
- 7.การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 8.ภาษาต่างประเทศ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

- 1.กิจกรรมแนะแนว
- 2.กิจกรรมนักเรียน

3.กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 8 สาระ

1. อัล – กุรอาน
- 2.อัล – หะดีษ
- 3.อัล – อะกีดะฮ์ (หลักศรัทธา)
- 4.อัล – ฟิกฮ์ (ศาสนบัญญัติ)
- 5.ฮัตตารีค (ศาสนประวัติ)
- 6.อัล – อัคลาค (จริยธรรม)
- 7.ภาษาอาหรับ
- 8.ภาษามลายู/ ภาษาอาหรับเสริม

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

- 1.กิจกรรมพัฒนาจริยธรรมอิสลาม
- 2.กิจกรรมชมรม/ชุมนุมทางศาสนาอิสลาม

ระดับการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

ระดับการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษา

อิสลามศึกษาตอนต้น (อับดีดาอียะฮ์) อิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัชชีเฎาะฮ์)
อิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาเวียะฮ์)

หลักสูตรอิสลามศึกษากำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ 8 สาระจำนวน 9 มาตรฐาน

ดังนี้

สาระอัล – กุรอาน

มาตรฐานก 1 เข้าใจประวัติความสำคัญหลักการอ่านและหลักการอธิบายอัล-กุรอานสามารถอ่านท่องจำอธิบายเห็นคุณค่าและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข

มาตรฐานก 2 ยึดมั่นในบทบัญญัติของอัล-กุรอานและนำไปปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

สาระอัล – หะดีษ

มาตรฐานห 1 เข้าใจความหมายความสำคัญหลักการหลักคำสอนท่องจำอัล-หะดีษยึดมั่นและนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

สาระอัล – อะกีดะฮฺ (หลักศรัทธา)

มาตรฐานอ 1 เข้าใจความหมายความสำคัญและหลักฐานของหลักศรัทธายี่ดมนั้น และนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง

สาระอัล – ฟิกฮฺ (ศาสนบัญญัติ)

มาตรฐานฟ 1 เข้าใจเห็นคุณค่าและปฏิบัติตามกฎหลักการบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอบิดาตมูอามาลาตมูนากาฮาตและญินาญาตเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจและการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

สาระฮัตตารีค (ศาสนประวัติ)

มาตรฐานด 1 เข้าใจประวัติความเป็นมาความสำคัญของแต่ละยุคสมัยทางประวัติศาสตร์อิสลามสามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆอย่างเป็นระบบและเกิดความตระหนักในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

สาระอัล – อัคลาภ (จริยธรรม)

มาตรฐานล 1 เข้าใจยึดมั่นและปฏิบัติตามจริยธรรมอิสลามในการพัฒนาตนบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัวสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สาระภาษาอาหรับ

มาตรฐานร 1 รู้และเข้าใจกระบวนการฟังพูดอ่านและเขียนมีทักษะและเห็นคุณค่าในการใช้ภาษาอาหรับเพื่อการเรียนรู้สื่อความหมายคั่นคว่าบทบัญญัติของศาสนาอิสลามอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ

สาระภาษามลายู

มาตรฐานข 1 รู้และเข้าใจกระบวนการฟังพูดอ่านและเขียนมีทักษะและเห็นคุณค่าในการใช้ภาษามลายูเพื่อการเรียนรู้ศึกษาคั่นคว่าจากแหล่งวิทยาการเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

สาระภาษาอาหรับเสริม

มาตรฐานส 1 รู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษามีทักษะในการใช้ภาษาที่ถูกต้องตามวัฒนธรรมทางภาษาอาหรับและมีเจตคติที่ดีต่อภาษาและวัฒนธรรมอื่นๆ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพพัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายสติปัญญาอารมณ์และสังคมเสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรมจริยธรรมมีระเบียบวินัยปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมสามารถจัดการตนเองได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1.กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเองรู้จักสิ่งแวดล้อมสามารถคิดตัดสินใจคิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมายวางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมนอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียนทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2.กิจกรรมนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัยความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีความรับผิดชอบการทำงานร่วมกันการรู้จักแก้ปัญหาการตัดสินใจที่เหมาะสมความมีเหตุผลการช่วยเหลือแบ่งปันกันเอื้ออาทรและสมานฉันท์โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถความถนัดและความสนใจของผู้เรียนให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกชั้นตอนได้แก่การศึกษาวิเคราะห์วางแผนปฏิบัติตามแผนประเมินและปรับปรุงการทำงานเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียนบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่นกิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมลูกเสือเนตรนารียุวกาชาดผู้บำเพ็ญประโยชน์และนักศึกษาวิชาทหาร

2.2 กิจกรรมชุมนุมชมรม

3.กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมชุมชนและท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัครเพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบความดีงามความเสียสละต่อสังคมมีจิตสาธารณะเช่นกิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆกิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

หลักสูตรอิสลามศึกษา

กำหนดกิจกรรมเพิ่มเติมจากกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และเพิ่มเติมจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาทั้ง 8 สาระการเรียนรู้ซึ่งสถานศึกษาต้องดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างมีเป้าหมายมีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม 2 ลักษณะคือ

1. **กิจกรรมพัฒนาจริยธรรมอิสลาม** เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเสริมสร้างทักษะชีวิตวุฒิภาวะทางอารมณ์การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญาและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีโดยการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริงจนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้องและมีคุณภาพเช่นการเข้าค่ายการอบรมหลังละหมาดการฝึกปฏิบัติศาสนกิจการพัฒนาบุคลิกภาพการฝึกคุณธรรมจริยธรรมอิสลามตลอดจนฝึกการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

2. **กิจกรรมชมรม/ชุมนุมทางศาสนาอิสลาม** เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรในสถานการณ์จริงตั้งแต่การศึกษาวิเคราะห์วางแผนปฏิบัติตามแผนประเมินและปรับปรุงการทำงานโดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเช่นชมรม/ชุมนุมนักอ่านอัล-กุรอาน (กอรี) ชมรม/ชุมนุมนะซิดชมรม/ชุมนุมนักปาฐกถาหรือบรรยายธรรม เป็นต้น โดยให้สถานศึกษาและผู้เรียนร่วมกันกำหนดขึ้นตามความเหมาะสมทั้งนี้สถานศึกษาสามารถนำผลการประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอิสลามไปใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินการผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

ระดับการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอิสลามศึกษาจัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับดังนี้

ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6)

การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับมุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่านการเขียนการคิดคำนวณทักษะการคิดพื้นฐานการติดต่อสื่อสารกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและพื้นฐานความเป็นมนุษย์การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกายสติปัญญาอารมณ์สังคมและวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิติดาอียะฮฺ)

เป็นการศึกษาชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 1-6 ที่เน้นการพัฒนาความรู้และทักษะขั้นพื้นฐานที่จำเป็นซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาเรียนรู้ศาสนาอิสลามเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและเน้นทักษะกระบวนการพื้นฐานความเป็นมนุษย์

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3)

เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเองส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตนมีทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณคิดสร้างสรรค์และคิดแก้ปัญหาที่มีทักษะในการดำเนินชีวิตมีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือ

ในการเรียนรู้มีความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสมดุลทั้งด้านความรู้ความคิดความดีงามและมีความภูมิใจในความเป็นไทยตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ

ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัชชีฎะฮฺ)

เป็นการศึกษาชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1-3 ที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้รายละเอียดในสาระเพิ่มขึ้นเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตนและทักษะในการดำเนินชีวิตตามวิถีอิสลามตลอดจนความรับผิดชอบต่อสังคมให้ผู้เรียนมีความสมดุลทั้งด้านความรู้ความคิดความดีงามมีความภูมิใจในความเป็นมุสลิม

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้านสนองตอบความสามารถความถนัดแลความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพมีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพมุ่งพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตนสามารถเป็นผู้นำและผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่างๆ

ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาเวียะฮฺ)

เป็นการศึกษาชั้นอิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 1-3 ที่มุ่งเน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นตลอดจนการปลูกฝังความรู้ความคึกคึกคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามตามวิถีอิสลามและความรับผิดชอบต่อสังคมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของผู้เรียนดังนี้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 5 ชั่วโมง
2. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาคมีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 6 ชั่วโมงคิณำหนดของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิตใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีคิณำหนดวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นค.)

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาคมีเวลาเรียนวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมงคือน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิตใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นค.)

หลักสูตรอิสลามศึกษา

1. ระดับอิสลามศึกษาตอนต้นมีเวลาเรียน 320 – 360 ชั่วโมงต่อปีให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปีโดยมีเวลาเรียนสัปดาห์ละไม่เกิน 8 – 10 ชั่วโมง

2. ระดับอิสลามศึกษาตอนกลางมีเวลาเรียน 400 – 480 ชั่วโมงต่อปีให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาคมีเวลาเรียนสัปดาห์ละไม่เกิน 10 – 12 ชั่วโมงคือน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิตใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นค.)

3. ระดับอิสลามศึกษาตอนปลายมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 480 ชั่วโมงต่อปีให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาคมีเวลาเรียนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมงคือน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิตใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นค.)

โครงสร้างเวลาเรียน

การจัดเวลาเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษาตามกรอบโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 นั้นมีเวลาเรียนที่สามารถจัดการเรียนรู้อารมณ์ร่วมกันได้ทั้ง 2 หลักสูตรและเวลาเรียนที่สถานศึกษาจะต้องจัดเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในกรอบ

โครงสร้างหลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐานดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ระดับประถมศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษากำหนดเวลาเรียน 320 – 360 ชั่วโมง/ปี โดยใช้เวลาเรียนดังนี้

- กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 40 ชั่วโมง/ปี
- รายวิชา/กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น จำนวน 40

ชั่วโมง/ปี

- ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเพิ่มเติมจากโครงสร้างที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เกิน 200 ชั่วโมง/ปี

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 80 ชั่วโมง/ปี จัดกิจกรรมบูรณาการทั้งสองหลักสูตร

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหลักสูตรอิสลามศึกษากำหนดเวลาเรียน 400 – 480 ชั่วโมง/ปี โดยใช้เวลาเรียนดังนี้

- กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 40 ชั่วโมง/ปี

- รายวิชา/กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้นจำนวน 160 ชั่วโมง/ปี

- ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเพิ่มเติมจาก โครงสร้างที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เกิน 200 ชั่วโมง/ปี

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอีกจำนวน 80 ชั่วโมง/ปีจัดกิจกรรมบูรณาการทั้งสองหลักสูตร

3.ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหลักสูตรอิสลามศึกษากำหนดเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 480 ชั่วโมง/ปีโดยใช้เวลาเรียนดังนี้

- กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมจำนวน 80 ชั่วโมง/3ปี

- รายวิชา/กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้นจำนวน 520 ชั่วโมง/3ปี

- ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเพิ่มเติมจาก โครงสร้างที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เกิน 600 ชั่วโมง/3ปี

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอีกจำนวน 240 ชั่วโมง/3ปีจัดกิจกรรมบูรณาการทั้งสองหลักสูตร

สถานศึกษาที่จัดสอนสาระอิสลามศึกษาในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมต้องจัดการเรียนการสอนสาระอิสลามศึกษาเป็นรายวิชาเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 2 ชั่วโมง/ต่อสัปดาห์ (80 ชั่วโมง/ปี/ห้องเรียน) โดยใช้เวลาเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ จำนวน 40 ชั่วโมง/ปีและเวลาเรียนจากรายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติมอีก 40 ชั่วโมง/ปี โครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดในระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) สถานศึกษาสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมโดยพิจารณาจากพัฒนาการศักยภาพของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษาทั้งนี้ผู้เรียนต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดสำหรับระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตะวะซซึฏะฮฺ) และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาอียะฮฺ) สถานศึกษาต้องจัดให้เป็นไปตามโครงสร้างเวลาเรียนและสอดคล้องกับเกณฑ์การจบหลักสูตร

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอิสลามศึกษาเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตรผู้สอนต้องพยายามคัด

สรรกระบวนการเรียนรู้จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรรวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์พัฒนาทักษะต่างๆอันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน

1. หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรโดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดเชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียนกระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนอาทิกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการกระบวนการสร้างความรู้กระบวนการคิดกระบวนการทางสังคมกระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหากระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงกระบวนการปฏิบัติลงมือทำจริงกระบวนการจัดการกระบวนการวิจัยกระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเองกระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัยกระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนพัฒนาเพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆเพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนสื่อ/แหล่งเรียนรู้การวัดและประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนด

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาทดังนี้

4.1 บทบาทของผู้สอน

1. ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลแล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน
2. กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้านความรู้และทักษะกระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอดหลักการและความสัมพันธ์รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย
4. จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้
5. จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมนำภูมิปัญญา ท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
6. ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน
7. วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียนรวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

4.2 บทบาทของผู้เรียน

1. กำหนดเป้าหมายวางแผนและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง
2. เสาะแสวงหาความรู้เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อความรู้ตั้งคำถามคิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ
3. ลงมือปฏิบัติจริงสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

4. มีปฏิสัมพันธ์ทำงานทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและผู้สอน

5. ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้การเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลายผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้านวิธีการเรียนรู้ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะอย่างต่อเนื่องสำหรับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาในแต่ละระดับมีจุดเน้นดังนี้

ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถอ่านคิดวิเคราะห์และการเขียนภาษามลายู/ภาษาอาหรับการอ่านและท่องจำอัล-กุรอานซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น โดยให้ผู้เรียนสามารถอ่านอัล-กุรอานจบ 30 ยุซโดยใช้การสอนรูปแบบที่หลากหลายและเน้นการสอนทักษะพื้นฐานสำหรับมุสลิมเพื่อนำไปใช้ในการ

ปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวันตลอดจนให้เรียนรู้ภาษาอาหรับ/ภาษามลายูเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ศาสนาอิสลามและการสื่อสาร

ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง(มุตตะวัชชีฎะฮฺ) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถความถนัดความสนใจของตนเองและพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตนพัฒนาความสามารถทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตตามหลักการอิสลามให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ความคิดความสามารถความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคมสามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนตนและชุมชนตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงการมากขึ้นเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจนำสู่การปฏิบัติจริงให้มากขึ้น และสามารถคิดพิจารณาอย่างมีวิจารณญาณ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานคือการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้นผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียนระดับสถานศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 4 ระดับดังนี้

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอในการจัดการเรียนการสอนใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลายเช่นการซักถามการสังเกตการณ์ตรวจการบ้านการประเมินโครงการการประเมินชิ้นงานภาระงานแฟ้มสะสมงานการใช้แบบทดสอบฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองเพื่อนประเมินเพื่อนผู้ปกครองร่วมประเมินในกรณีที่ไมผ่านตัวชี้วัดให้มีการสอนซ่อมเสริมการประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่และมากน้อยเพียงใดมีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใดนอกจากนี้ยังเป็น

ข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วยทั้งนี้ โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้อะไรและตัวชี้วัด

2.การประเมินระดับสถานศึกษาเป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาคผลการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใดรวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบายหลักสูตรโครงการหรือวิธีการจัดการเรียนการสอนตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผู้ปกครองและชุมชน

3.การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาตามภาวะความรับผิดชอบสามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษาหรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัดในการดำเนินการจัดสอบนอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4.การประเมินระดับชาติเป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนตามหลักสูตรอิสลามศึกษาในปีสุดท้ายของแต่ละระดับคืออิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) อิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัสซึฮฺ) และอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาเวียฮฺ) เข้ารับการประเมินซึ่งผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่างๆเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศข้อมูลการประเมินในระดับต่างๆข้างต้นเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียนถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือปรับปรุงแก้ไขส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนก

ตามสภาพปัญหาและความต้องการได้แก่กลุ่มผู้เรียนทั่วไปกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษกลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรมกลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียนกลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมกลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันทั่วถึงที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการเรียนสถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาจะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ

เกณฑ์การจบการศึกษา

หลักสูตรได้กำหนดเกณฑ์การจบการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และหลักสูตรอิสลามศึกษาแต่ละระดับดังนี้

ระดับประถมศึกษา

1. ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและรายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติมตาม โครงสร้างเวลาเรียนที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด
2. ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาพื้นฐานผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด
5. ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัชชีฎะฮฺ)

1. ผู้เรียนเรียนรายวิชาและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตาม โครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษาที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

การรายงานผลการเรียน

การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมินและจัดทำเอกสารรายงานให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะๆหรืออย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง การรายงานผลการเรียนสามารถรายงานเป็นระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียนที่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้เอกสารหลักฐานการศึกษาเป็นเอกสารสำคัญที่บันทึกผลการเรียน ข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่างๆแบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. เอกสารหลักฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

1.1 ระเบียบแสดงผลการเรียน เป็นเอกสารแสดงผลการเรียนและรับรองผลการเรียนของผู้เรียนตามรายวิชาผลการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาและผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสถานศึกษาจะต้องบันทึกข้อมูลและออกเอกสารนี้ให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเมื่อผู้เรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) จบการศึกษามัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและจบการศึกษาระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) อิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัสซึฏฏะฮฺ) และอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวียะฮฺ) ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาหรือเมื่อลาออกจากสถานศึกษาในทุกกรณี

1.2 ประกาศนียบัตร เป็นเอกสารแสดงวุฒิการศึกษาเพื่อรับรองศักดิ์และสิทธิ์ของผู้จบการศึกษาที่สถานศึกษาให้ไว้แก่ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาและผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

1.3 แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา เป็นเอกสารอนุมัติการจบหลักสูตร โดยบันทึกรายชื่อและข้อมูลของผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) และผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) และจบการศึกษาระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) อิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัสซึฏฏะฮฺ) และอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวียะฮฺ)

2. เอกสารหลักฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด

เป็นเอกสารที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อบันทึกพัฒนาการผลการเรียนรู้และข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับผู้เรียนเช่นแบบรายงานประจำตัวนักเรียนแบบบันทึกผลการเรียนประจำรายวิชา ระเบียบสะสมใบรับรองผลการเรียนและเอกสารอื่นๆตามวัตถุประสงค์ของการนำเอกสารไปใช้

การเทียบโอนผลการเรียน

สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนในกรณีต่างๆ ได้แก่การย้ายสถานศึกษาการเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาการย้ายหลักสูตรการออกกลางคันและขอกลับเข้ารับการศึกษาคือการศึกษาจากต่างประเทศและขอเข้าศึกษาต่อในประเทศนอกจากนี้ยังสามารถเทียบโอนความรู้ทักษะประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้อื่นๆเช่นสถานประกอบการสถาบันศาสนา สถาบันการฝึกอบรมอาชีพการจัดการศึกษาโดยครอบครัวการเทียบโอนผลการเรียนควรดำเนินการในช่วงก่อนเปิดภาคเรียนหรือต้นภาคเรียนที่สถานศึกษารับผู้ขอเทียบโอนเป็นผู้เรียนทั้งนี้ผู้เรียนที่ได้รับการเทียบโอนผลการเรียนต้องศึกษาต่อเนื่องในสถานศึกษาที่รับเทียบโอนอย่างน้อย 1 ภาคเรียนโดยสถานศึกษาที่รับผู้เรียนจากการเทียบโอนควรกำหนดรายวิชา/จำนวนหน่วยกิตที่จะรับเทียบโอนตามความเหมาะสมการพิจารณาการเทียบโอนสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ดังนี้

- พิจารณาจากหลักฐานการศึกษาและเอกสารอื่นๆที่ให้ข้อมูลแสดงความรู้ความสามารถของผู้เรียน
 - พิจารณาจากความรู้ความสามารถของผู้เรียน โดยการทดสอบด้วยวิธีการต่างๆทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติ
 - พิจารณาจากความสามารถและการปฏิบัติในสภาพจริง
- ทั้งนี้การเทียบโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามประกาศหรือแนวปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการสำหรับการเทียบโอนเข้าสู่การศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ดำเนินการตามแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเทียบ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุนทร ปิยะวสันต์ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2523 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1.สภาพการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่ใช้หลักสูตร โดยยึดแนวทางจากหลักสูตร อิสลามศึกษา 2523 ครูอิสลามศึกษามีการจัดทำบันทึกการสอนเพื่อในการเตรียมการสอนล่วงหน้า และเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละบทเรียนในด้านการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการแจ้งวัตถุประสงค์ก่อนทำการสอนทุกครั้ง วิชาที่ใช้กันมากคือการฝึกปฏิบัติรองลงมา ได้แก่การสาธิตและอภิปรายมีการประเมินผล การสอนหลังจากการสอนทุกครั้ง โดยวิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์

2.ปัญหาการใช้หลักสูตร ปัญหาที่พบบันมากที่สุดคือขาดงบประมาณ รองลงมาคือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน และช่วยเวลาในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอขาด

แหล่งค้นคว้าทางวิชาการ ขาดการนิเทศการสอนเนื่องจากผู้ที่มีความสามารถที่จะนิเทศวิชาอิสลามศึกษามีจำนวนน้อยและปัญหาที่พบบันมากอีกประการหนึ่งไม่มีเวลาที่จะทำการสอนซ่อมเสริมสำหรับปัญหาด้านการเรียนการสอน ครูสอนวิชาอิสลามศึกษาขาดสื่อประกอบการเรียนการสอน และขาดความรู้และทักษะในการวัดผลและประเมินผลฝ่ายโครงการสอนศาสนาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 (สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2,2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลการดำเนินงานตามโครงการการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้” ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1.ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อโครงการสอนศาสนาอิสลาม ผู้ปกครองนักเรียน ร้อยละ 100 เห็นด้วยกับการที่ทางราชการจัดให้มีโครงการสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของชุมชนและมีความต้องการให้เพิ่มเวลาเรียนให้มากขึ้น

2.อัตราการมาเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการให้บุตรหลานของตนไปเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา มากขึ้น

3.ผลการเรียนวิชาอิสลามศึกษาที่มีต่อคุณธรรมของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พบว่า หลังจากเรียนวิชาอิสลามศึกษาแล้ว นักเรียนมีคุณธรรมในทุกๆด้าน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้มุ่งหวังไว้คุณธรรมที่นักเรียนมีมากที่สุด คือ การปฏิบัติตนเป็นผู้มีความพอดี กล่าวคือ ก่อทำ ก่อทำ ก่อทำ และตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งในส่วนของคุณธรรมที่นักเรียนมีน้อยที่สุดนี้ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของผู้ปกครองนักเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนไม่ได้เน้นให้มีคุณธรรมในส่วนนี้

นางลักษณ์ หะยีมะสาและ (2540) ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของครูสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปัตตานีผลการวิจัยพบว่า ครูสอนศาสนาอิสลามมีปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาโดยภาพรวม และรายด้านของการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับประถม พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูสอนศาสนาอิสลามขาดครูสอนศาสนาอิสลามที่มีความแตกต่างในด้าน อายุ ด้านวุฒิการศึกษา และด้านประสบการณ์ พบว่า ครูสอนศาสนาอิสลามที่มีอายุต่างกัน มีระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ครูสอนศาสนาอิสลามที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ครูสอนศาสนาอิสลามที่มี

ประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกันมีระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

อามีเนาะ มามู (2544) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่าระดับการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูสอนอิสลามศึกษาที่มีวุฒิครูและไม่มีวุฒิครูเห็นว่าในภาพรวมหลายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน ครูอิสลามศึกษาที่ไม่มีวุฒิครูเห็นว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางส่วนปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารส่วนมากมีปัญหาด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน เช่น สื่ออิสลามศึกษามีไม่เพียงพอ ผู้บริหารไม่หาคำแนะนำในการผลิตสื่อ และด้านพัฒนาครูผู้สอน เช่น จัดอบรมทางวิชาการน้อยมาก และไม่เปิดโอกาสให้ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนอื่น สำหรับข้อเสนอแนะส่วนมากได้เสนอแนะไว้ คือ ควรจัดสรรสื่ออิสลามศึกษาให้เพียงพอ ควรให้การอบรมเกี่ยวกับทักษะและเทคนิคการผลิตสื่อ ควรจัดอบรมทางวิชาการในวิชาอิสลามศึกษาให้มากขึ้น และเปิดโอกาสให้ครูสอนอิสลามศึกษาได้ไปศึกษาดูงาน โรงเรียนอื่นๆ

อัยยะ มาลินี (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูล พบว่าหลักการและจุดหมายของหลักสูตรสอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นอย่างดี และยังสอดคล้องกับความต้องการของชาวไทยมุสลิม ส่วนองค์ประกอบด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ด้านบุคลากรมีความเหมาะสม แต่ด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อมีไม่เพียงพอขาดความหลากหลายซึ่งจะมีผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน หากอุปกรณ์ งบประมาณและสื่ออื่นๆ ไม่พอ องค์ประกอบด้านกระบวนการพบว่า การประเมินผลการเรียนและการบริหารหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีคือมีกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีการวัดผล ประเมินผลและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน มีการส่งเสริมการวางแผนเตรียมการต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ในส่วนของการนิเทศ ติดตามและประเมินผลยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง

อับดุลชอมะ โตะอะอาลิม (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลามศึกษา) ของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปัตตานีผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่

ในระดับมาก ส่วนปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาทั้งภาพรวมและด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการเปรียบเทียบ พบว่าปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมและรายด้านตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์ในตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางศาสนา วุฒิการศึกษาทางสามัญไม่แตกต่างกัน ยกเว้นวิทยากรอิสลามศึกษาที่มีวุฒิกศศึกษาทางสามัญต่างกันมีความเห็นแตกต่างกัน

มูฮัมมัดนาเซ สามะ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลาผลการวิจัยพบว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษา ด้านการวางแผนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการดำเนินการสอน และด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก และปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษาในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา พบว่าปัญหาที่พบมากที่สุดคือด้านสื่อการเรียนการสอน งบประมาณมีไม่เพียงพอในการที่จะผลิตสื่อให้มีความหลากหลาย และทันสมัย

สุภารัตน์ ชนะมาร (2550) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 มีจุดมุ่งหมาย (1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 (2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 จำแนกตามสถานภาพ (3) เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน (4) เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน (5) เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 จำนวน 340 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้

โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for windows ในการคำนวณค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ , ค่าเฉลี่ย (x) , ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) , ค่าสถิติ (t-test) และค่าสถิติเอฟ (f – test)

ผลการวิจัยพบว่า

1.การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษา มีสภาพโดยรวม อยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัญหาโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง สูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ในระดับ .01 และมีผลสำเร็จ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ต่ำกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษาจำแนกตามสถานภาพ มีสภาพปัญหาและมีผลสำเร็จ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3.การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษาจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน มีสภาพและผลสำเร็จโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัญหาโดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 10- 15 มีปัญหาในการ

4.บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษามากกว่าผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี และมีปัญหาน้อยกว่าผู้ประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี

5.การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษาจำแนกตามขนาดของโรงเรียน มีสภาพและปัญหา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนผลสำเร็จโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน แต่รายด้านพบว่า ด้านการจัดทำหลักสูตรศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่ประสบผลสำเร็จด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก

6.ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการนำไปใช้ต่อไป

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2548) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามทฤษฎีของครูผู้สอน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ การใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่สร้างหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นเอง โดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกรอบในการจัดทำ บริหาร โรงเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีการนิเทศติดตามและประเมินการใช้หลักสูตร โดยมีโครงการนิเทศและแผนปฏิบัติงานนิเทศ ให้คำปรึกษาแนะนำการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาด

วัง สาระการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมกำหนดหัวข้อเรื่องแล้ว เชื่อมโยงกับสาระและกระบวนการเรียนรู้ภายในกลุ่มสาระ การวัดผลและประเมินผล พิจารณาจาก ผลงานและชิ้นงานการทดสอบ พฤติกรรมการเรียนรู้ และการปฏิบัติสำหรับการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์ โรงเรียนส่วนใหญ่ประเมินในแต่ละภาคการเรียน/ชั้นปี และประเมินระหว่างการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีคุณภาพในอนาคต นักเรียนที่มีคุณภาพในอนาคตควรมีลักษณะดังนี้ มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ภูน้ำที่ มีความเป็นไทย รักวัฒนธรรมไทย และสรรค์สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน และซื่อสัตย์ สุจริต

ลูกมาน หนูยาหมาด การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและ ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2551 ตามโครงการ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในพื้น จังหวัดสตูลใน โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสตูล 2) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหา และ ข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2551 ตามโครงการ 1 อำเภอ 1 โรงเรียน ในพื้นจังหวัดสตูลใน โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสตูล การวิจัยนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบบกรณีศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ ข้อมูลหลัก คือบุคลากรของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ อันได้แก่ 1) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 6 คน 2) หัวหน้ากลุ่มสาระ จำนวน 6 คน 3) ครูอิสลามศึกษา จำนวน 10 คน 4) ผู้ทรงคุณวุฒิทางอิสลามศึกษา จำนวน 5 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพโดยรวมของการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ตาม โครงการดังกล่าว นั้น พบว่า มีการเตรียมความพร้อม การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียน การสอนตามหลักสูตรซึ่งโดยภาพรวมแล้วครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนมีการจัดทำหลักสูตร และปฏิบัติตามเป็นอย่างดี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ยังคงมีปัญหาในการดำเนินการ

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรอิสลาม ศึกษาพุทธศักราช 2551 ตาม โครงการดังกล่าว พบว่าปัญหาที่พบมากที่สุด คือด้านการนิเทศและ ติดตามผลการใช้หลักสูตร ไม่มีศึกษานิเทศก์และหน่วยงานที่รับผิดชอบชัดเจนในการนิเทศอิสลาม ศึกษาตลอดจนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นสูงสุด แนว ทางการแก้ปัญหา คือ ควรให้มีศึกษานิเทศก์ และศูนย์อิสลามศึกษามาดูแลเรื่องอิสลามศึกษาให้ทั่วถึง ทั้งจังหวัดและให้มีหน่วยงานที่เป็นกิจจะลักษณะตลอดจนมีงบประมาณที่พร้อมในระดับกระทรวง มาดูแลอิสลามศึกษาทั้งระบบและรับผิดชอบดูแลทั่วประเทศ

มาหามะรือสาลี บินเซ็ง (2556) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช (2551) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาสการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับสภาพปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช (2551) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับสภาพปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช (2551) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาสตามตัวแปร ตำแหน่งและวุฒิการศึกษา 3) เพื่อประมวลข้อเสนอแนะและแนวทางการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช (2551) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้บริหาร โรงเรียน หัวหน้าวิชาการ พนักงานจ้างสอนอิสลามศึกษาและครู จำนวนทั้งสิ้น 272 คน และผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ จำนวน 6 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสภาพปัญหา และความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช (2551) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้านพบว่า ด้านสื่อการเรียนการสอนมีปัญหาและความต้องการอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับและความต้องการการใช้หลักสูตรตามตัวแปรตำแหน่งและวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ส่วนผลการเปรียบเทียบระดับความต้องการการใช้ตามตัวแปรตำแหน่งต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนที่วุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล

ฮานัน๊ะ จิเหม (2556) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการสอนรายวิชาอิสลามศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสตูลการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการสอนรายวิชาอิสลามศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสตูล) เปรียบเทียบสภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการสอนรายวิชาอิสลามศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสตูล จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาศาสนาและสามัญ ประสบการณ์การสอน และประเภทของโรงเรียน) ประมวลปัญหาและข้อเสนอแนะสภาพปัญหากระบวนการใช้

สื่อการสอนอิสลามศึกษาของครูในโรงเรียนจังหวัดสตูล และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูสอนรายวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสตูล จำนวน 164 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดสตูลจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า t และการทดสอบค่า F

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประเมินผล ด้านการวางแผนและการผลิตสื่อการสอน ด้านการกำหนดจุดประสงค์ ด้านการเลือกคัดแปลงหรือออกแบบสื่อใหม่และด้านการกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน

ครูผู้สอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสตูล ที่มีเพศ ระดับการศึกษาทางศาสนา และประเภทของโรงเรียนที่ต่างกัน มีสภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาโดยภาพรวมและด้านการใช้สื่อการสอน ด้านการกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน ด้านการประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความสำคัญ .01 ส่วนด้านการวางแผนและการผลิตสื่อการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติ .05 และครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนที่ต่างกันมีสภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการสอนทางสถิติที่ระดับความสำคัญ .05 สำหรับปัญหาและข้อเสนอแนะสภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการสอนในรายวิชาอิสลามศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสตูล พบว่า ด้านการวางแผนและการผลิตสื่อการสอน ที่มีปัญหามากที่สุดคือ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อจัดหาสื่อ ด้านการกำหนดจุดประสงค์ ที่มีปัญหามากที่สุดคือ นักเรียนไม่พร้อมในเนื้อหาที่ครูสอน ด้านการคัดแปลงหรือออกแบบสื่อใหม่ ที่มีปัญหามากที่สุด คือ ครูใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ไม่ชำนาญและสื่อมีไม่เพียงพอ ด้านการกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน ที่มีปัญหามากที่สุด นักเรียนสนใจเรียนในระยะเวลาสั้นๆ ด้านการประเมินผล ที่มีปัญหามากที่สุด คือสร้างเครื่องการประเมินสื่อไม่ถูกต้อง สำหรับข้อเสนอแนะการใช้สื่อในรายวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสตูลพบว่า ควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรมีการผลิตสื่อ หรือคัดแปลงสื่อที่มีอยู่แล้วให้ใช้ได้ ครูควรคัดแปลงหรือประยุกต์สื่อที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยและเหมาะสมยิ่งขึ้น สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดอบรมพัฒนาครูผู้สอนให้มีทักษะในการใช้สื่อทางด้านเทคโนโลยี

ปรีชา ยาชะรัต (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ปัตตานี เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของครูโรงเรียนสองระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการเตรียมทรัพยากรทางการบริหารมีปัญหาสูงสุด ครูในโรงเรียนสองระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 ที่มีเพศ วุฒิทางวิชาชีพ วุฒิทางศาสนาต่างกัน มีปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของโรงเรียนสองระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 โรงเรียนควรจัดหนังสือแบบเรียน สื่อการสอน สื่อเทคโนโลยี หนังสือค้นคว้าเพิ่มเติมให้เพียงพอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรประชุม อบรมให้ความรู้ครูผู้สอนเรื่องหลักสูตรอิสลามศึกษา การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ควรวัดผลประเมินผลเป็นรูปธรรม มีข้อสอบกลางที่มีมาตรฐาน ครูควรได้รับการนิเทศจากผู้บริหารและศึกษานิเทศก์อย่างต่อเนื่อง

อมรวิรัช นาคทรพรพและคณะ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ ได้ค้นพบรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ทั้งแต่รูปแบบการปรับกระบวนการเรียนรู้เพื่อนำหลักศาสนาอิสลามเข้าไปสู่จิตใจและวิธีการดำเนินชีวิตของเด็กผ่านผ่านรูปแบบการสอนที่หลากหลาย อาทิ การสอนอิสลามศึกษาและศาสนศึกษา ควบคู่สามัญศึกษาโดยการนำเนื้อหาหลักสูตรอิสลามศึกษามาปรับปรุงให้เข้ากับช่วงชั้นต่างๆ ในโรงเรียนของรัฐ และพัฒนาให้สามารถเทียบวัดมาตรฐานระดับความรู้ทางศาสนาก็ได้หรือปรับปรุงแบบการสอน โดยเพิ่มบทบาทการสอนสายสามัญที่เข้มแข็งขึ้นควบคู่การศาสนาที่เป็นวิถีหลักของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ตลอดจนการพัฒนาารูปแบบการบูรณาการการเรียนรู้บนฐานพหุวัฒนธรรมศึกษารวมถึงการเรียนรู้พหุภาษา เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะทางวิชาการที่หลากหลายเพื่อการเรียนรู้ต่อไป ในระดับสูงและการทำงานในอนาคต และการจัดการเรียนรู้สหวิทยาการเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมที่สอดคล้องกับความสนใจภายใต้บริบทของท้องถิ่น บนฐานการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายของกลุ่มครูและโรงเรียนแต่ละพื้นที่และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเข้มแข็ง

เฉลิมพล และชนัน (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขตภาคกลาง พบว่า สภาพการดำเนินการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชน

สอนศาสนาอิสลามเขตภาคกลาง ตามความคิดเห็นของครูพบว่า ในภาพรวมและรายด้านมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง และตามความคิดเห็นของนักเรียนพบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้งหมด ยกเว้นด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านสื่อการเรียนการสอนอยู่ระดับมากที่สุด

นุริย๊ะ รัศมีปราชญ์ (2551) เรื่องปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรอิสลามศึกษา (อับดีคาอียะฮฺ) พ.ศ.2540 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ปัญหาการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรอิสลามศึกษา (อับดีคาอียะฮฺ) พ.ศ.2540 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามความคิดเห็นของหัวหน้างานวิชาการและครูสอนอิสลามศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของนิตยา มัสเยาะ (2545) เรื่องปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในทัศนะผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิมจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา ในทัศนะผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมและรายด้านพบว่าปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

นุริซัน คอเกาะ (2551) เรื่องสภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่า สภาพการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนด้านการวัดและประเมินผลครูอิสลามศึกษาบางคนไม่ดำเนินการวัดผลและประเมินผลตามสภาพที่เป็นจริง ส่วนสภาพการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ตามความคิดเห็นของครูอิสลามศึกษาด้านการวัดและประเมินผล รูปแบบ เกณฑ์การวัดและประเมินผลไม่หลากหลาย ซึ่งแสดงให้เห็นรายละเอียดว่า ครูขาดความมั่นใจในวิธีการวัดและประเมินผล ขาดเทคนิคและประสบการณ์ในการสร้างเครื่องมือหรือแบบทดสอบ ไม่ดำเนินการวัดผลและประเมินผลตามสภาพที่เป็นจริงและการวัดและประเมินผลไม่หลากหลายเป็นต้น

เฉลิมพล และชัน (2549) เรื่องสภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตภาคกลางพบว่า สภาพการดำเนินการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขตภาคกลาง ตามความคิดเห็นของครูพบว่าในภาพรวมและรายด้านมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสื่อการเรียนการสอนมีปัญหาและความต้องการอยู่ในระดับมาก

อามีเนาะ มามู (2543) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส พบว่า ระดับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษา ตามทัศนะของครูสอนอิสลามศึกษาที่มีวุฒิครูและไม่มีวุฒิครูเห็นว่าในภาพรวมมีพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับมาก

มูฮัมมัดนาเซ สามะ (2551) เรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตรจังหวัดยะลา พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา มีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอน ปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของครูอิสลามศึกษา ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูอิสลามศึกษาไม่ค่อยใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนหรือใช้สื่อแบบเดิมๆ สื่อมีน้อย และไม่ตรงกับเนื้อหาสาระที่สอน ขาดแคลนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์

Prince of Songkla University
Pattani Campus